

BUDAPEST

02
07
10
14
23
24
25
27
30
33

Csányi Vilmos
Kornis Mihály

Kedvenc városlényem
Lemegyek rollerezni
Felmászni a Gellért-hegyre!

Can Togay
Géczi János

Versek
(Andrássy úti ős)

Weiner Sennyey Tibor

Buda és Pest

Bächer Iván

Hazatérés

Csobánka Zsuzsa

Kálvária

Schein Gábor

Versek

Juhász Ferenc

Babonák napja, csütörtök:
amikor a legnehezebb (Hungarian)

PERMUTÁCIÓ

38
40
41
42
52
54
55
55
56
60
61
62
63
65
66
67
68
69

Gál Ferenc

Törzsanyag

Orcsik Roland

Alma álma

Tábor Ádám

Versek

Agnus Zsolt

Törékeny virág vagyok bazmeg

Németh Bálint

Versek

Karádi Márton

Versek

Barnás Márton

Bátorság

Virágh Szabolcs

A közelség határa

Brenzovics Marianna

Darabolás

Simon Márton

Versek

Vécsei Rita Andrea

Nem akar foszlani,

Acsai Roland

Versek

Berta Ádám

Fatalizmus, allora!

Balázs Imre József

Versek

Turányi Tamás

Meghívó

Áfra János

Kórhoz képest

Marno János – Kerber Balázs

Laterna magica

Krusovszky Dénes

Ornamens

MODULÁCIÓ

70
84
90
94

Wölfinger Kitti

Félig áttetsző tükrök
Bartis Attila prózájáról

Gaborják Ádám

A fogtündér, avagy bevezetés
a poszthumán költészetbe

H. Nagy Péter

Nemes Z. Máriaó: Bauxit
Újrahasznosítás
(*Jeunet – Jameson*)

Vass Norbert

Mítoszok és szóbeszédék játéköldéről
Beregi Tamás: Pixelhősök

CODA

98

H. Nagy Péter

Paralel világok

E szám fotóit Árvai András (70.) Bach Máté (2., 14., 16., 22., 23., 26., 29., 33., 34., 36., 37., 60., 67.), Börcsök Mihály (4., 9., 11., 12., 18., 19., 20., 24., 25., 35.) és Szócs Petra (65.) készítette.

Csányi Vilmos KEDVENC VÁROSLÉNYEM

Messziről nézve ez a város rosszul tervezett kőhalmaznak látszik, de ez csak a váza, ami némileg összetartja a benne nyüzsgő puhább részeket. A váz is változik állandóan, néha apróbb darabjai lebomlanak, majd felmagasodnak megint, magasabb értelem számára felfoghatatlan okokból, és nyilvánvalóan céltalanul. A kövek változása is hozzátartozik lényünk történetéhez, de ennek külön szakértői vannak, most izgalmasabb jelenségek után kutatunk.

A szilárd váz különleges apró tereket takar, és megfigyelhető, hogy a köveknél jóval puhább, kocsonyás anyagdarabkák, persze aprólékos analízissel valamennyi szilárd váz ezekben is kimutatható, folyamatosan változtatják helyüket, egyes helyeken összegyűlnek, mocoognak, máskor szétszélednek, valamennyire a napszakos ritmusnak megfelelően, bár sötétben a város, gyengén ugyan, de világítani kezd. Különös jelenség, ragadozókat nem riaszt, prédát nem vonz, az evolúciós ökológia szerint teljesen értelmetlen tevékenység.

A fizikai, biológiai törvények érvényesülnek maradéktalanul, bár sokszor egészen furcsa formában. A város hatalmas mennyiségű energiát fogyaszt, és ellentétben más organizmusokkal, ezt sok különböző formában képes felvenni: olaj, elektromos áram, szén, megölt növények teste mind alkalmas éltetésére, de ez korántsem elegendő számára. Állatok százait falja fel naponta, és nem veti meg a gyümölcsöt, zöltséget sem, de a gabonát is nyeli vagonszám. Különleges idegrendszere lehet, mert a legkülönbözőbb hullámhosszakon ad és vesz rádiójeleket, elképesztő kaotikus formákban, de kimutatható egy gyenge, mégis intenzíven pulzáló elektromos aktivitás is, amelyen szintén zavaros és terjedelmes információ zaj áramlik.

A városlények pár ezer éve jelentek meg a bolygón, Budapest is alig néhány száz éves, keletkezésüket illetően sokféle elmélet van forgalomba, amelyekre nem térek ki, valószínűleg a bioszféra parazitái, ellenszerük még nem ismert.

Remélhetőleg ebből a rövid bevezetőből is kiderül, hogy bizonyos természeti létezők tanulmányozása objektív tudományos eszközökkel nem igazán eredményes, sokkal célszerűbb az antropológiában már jól bevált „résztevő” módszer alkalmazása, amelynek során a megfigyelő maga is hozzájárul a megfigyelt rendszer mindennapi tevékenységéhez.

Ezért is születtem vagy 77 éve a budapesti Bethesda kórházban, ahol is az itteniek némelyike születni szokott. Belülről a lény, amelyet környezetem gyakran és jelentőségteljes hangsúllyal Budapestnek nevezett, elképesztően nagyok és bonyolultnak látszott. Zuglóból, ahol megtelepedtünk, környezetem gyakran hurcolt egy Keleti Pályaudvar nevű helyre, ahol hatalmas gépezetbe gyömöszöltek, amelyet vonatnak neveztek, bár engem csak a mozdony része érdekelt, mert ez füstölt, gözölgött, és minden pillanatban robbanni látszott, de ezt nem tette, hanem a vonatot elvonszolta Gödöllőre, ahol gyorsan elhagytuk, hogy végre kellemes, nyugalmas helyen nagymamáknak nevezett személyek környezetét fogadjuk. Ott fent jobb az élet mondogatták ilyenkor, megtudtam tehát, hogy a város fent van, és ha elhagyjuk, akkor lekerülünk. Én jó ideig jobban szerettem lent. Pedig akkor még (várostörténet!) Zugló kellemes vidéki kertvárosnak tűnt, a Rákospatak közelében laktunk, és amint sikerült őrzőimet rávenni, hogy néhány száz méterre egyedül is elengedjenek, azonnal a patakhoz siettem, amelyben víz folyt, számtalan hal, béka, kagyló és tarajos götte élt, nem számítván néhány vizisiklót. A parti bozótban sikeresen teremtettem kapcsolatot a környék fiatal benszülőtteivel, akiket „patyósrácoknak” nevezett a környék. Általában szelídek voltak, és egy kifivel vagy medvecukorral még arra is rá lehetett venni őket, hogy én is foghassam a zsák szélét, amivel a patakából keszeget, naphalat, törpeharcsát, compót, néha egy-egy csukát lehetett kifogni. Ha már eléggé sáros, agyagos voltam, mindkét térdemen sebhelyek viritottak, a nap sötétbarnára pírított, akkor a hídon átkelő nének engem is patyósrácnak néztek, és arra intettek, hogy jobb lenne hazamennem, tanulnom vagy anyámnak segítenem, mert így rossz kisfiú maradok. Én viszont azt gondoltam, hogy azt a különös dialektust, amit a patyósrácok beszéltek, csak a résztvevő módszerrel tanulhatom meg, tehát maradtam, amíg lehetett. Jelentősen fejlődtem is a nyelvi kifejezések elsajátításában. A patak számomra a szabadság, a természet és a törzsi kapcsolatok csodálatos világa volt sok évig. Egy bizonyos napon, amelyet sohasem felejték el ez a Budapest véget vetett ennek a világnak. Híreket kaptam, hogy döglének a halak! Iskola után rohantam a helyszínre, és elképesztő látvány fogadott: a patak vize szinte forrt a kétségbesetten pipáló halaktól. Valaki valahol mérgező kékszínű folyadékot engedett a vízbe, megspórolva a szennyvíz tisztítását: a halak és minden más élőlény két nap alatt elpusztult. Gyermekkorom ott, akkor befejeződött. Néhány év múlva a patakot kikövezték, mint rendes

szennyvízcsatornát szokás, és a patyósrácokból is dolgozók lettek.

Majdnem kifelejtettem, közben volt egy háború, repülőgépekről bombázták a házakat, melyek lakói a pincékben kerestek menedéket. Nem volt egészen világos, hogy kik és ki ellen harcoltak. Az egyik nap az iskolában Wolner úgy jelent meg, hogy egy nagy sárga csillag volt a kabátjára varrva. Néhányan csúfolni kezdték, de ezeket Kati néni a tanítónő dühösen leintette. Arra is emlékszem pontosan, amikor apám idegesen, rémülten jött haza a munkából, és anyámat félrevonva sugdolódzni kezdett, a felnőttek azt hiszik, hogy a gyerekek éppen úgy hallanak mint ők, de szerencsére sokkal élesebben, ezért én is hallottam mindent: „fegyversuhancok kísértek egy zsidó menetet, közöttük négy-öt éves gyerekeket is, és mindenkinek fel kellett tartani a kezét, a gyerekeknek is.” Én még ma is, öreg fejjel, látom ezt a szörnyű menetet, pedig csak az apám elmondásából ismerem, de a hangja velem maradt, és ma is gyakran hallom.

Később idegen katonák jöttek, akik összeszedték az apróbb értéktárgyakat, legfőképpen az órákat.

Nekem úgy tűnt, hogy ezek az idegenek tulajdonképpen kedvelnek minket, mert napközben gyakran lekapták a kucsmámat a fejemről, éppen tél volt, és cukorral, liszttel, krumplival

megettélve adták vissza, davaj, davaj, mondták intve, hogy gyorsan tünjek el a zsákmánnyal. Esténként szeretetüket

az idősebb lányokra és fiatalabb asszonyokra is kiterjesztették, davaj, davaj kiáltásokkal a még használható szobákba terelték őket és ott játszadoztak velük, miközben azok éktelenül visítottak, pedig rendszerint valamilyen ajándékot is kaptak, nem sikerült kiderítenem miért.

Később lehiggadtak, és szabadon lehetett járni az utcán, újra folyt a csapból

a víz, de a város eléggé romos volt, amikor

az első május elsején az iskolával felvontunk, többször

haladtunk el olyan rommá lőtt ház

mellett, amiből éktelen bűz áradt. Hullák vannak még benne, mondták a tanárok.

Hamar rájöttem, hogy nemcsak a patyósrácok törzse létezik, van iskola, van cserkészet, vannak szívtestőrök és vannak úttörők is. Sajnos a cserkészet gyorsan eltűnt, pedig szerettem őket, nagyokat kirándultunk, a Szívtestőrök Bálint Atyája pedig mindig gondolt rám, ha látta, hogy csak egy darab kenyér az uzsonnám, szerettem őt és sokat tanultam tőle. Rossz orosz tanár lett belőle, nem emlékszem, mi volt ebben a ráció.

Lassan felderítettem, hogy a törzsesezés általános, nem korlátozódik a gyermekkorra, és a törzsi szerkezet eszméletlenül komplex. Minden törzsnek: pártnak, iskolának, munkahelynek, vallásnak van egy közösségi tere, ez absztrakt tér, bár néha feldíszítik, és ebben a térben a törzs tagjai otthonosan mozognak, saját nyelvet használnak és rendszerint mérhetetlenül utálják a többi törzs tagjait, minél közelebbiek a szokásaik, a nyelvük, annál inkább. Minden törzsnek van saját története, és a történet ismeretében lehet megérteni némely szokásukat. A kémikusok egyik törzse, amelyet Vegyipari Technikumnak neveztek, befogadott, de ellenszolgáltatásként bűvös képleteket kellett bemagolnom, és veszélyes kísérleteket végeztek velem. Az egyik ilyen kísérletnél, amelyet húsvétkor a zuglói lakásunkhoz tartozó lépcsőházban eszközöltem, felrobbant a rakéta, még kilövés előtt, és ez a lakosok nagyfokú méltatlankodását váltotta ki, előttem ismeretlen okokból.

Mindenesetre a kémikusok igazán befogadtak és az egyetemen is közéjük tartozónak éreztem magam. Sok más törzs is aktív. Itt van például az építész törzs, amely a házakat, palotákat tervezi, építi, már ahol, például keleti és nyugati országokban, itt Budapesten nem. Ez az itteni építész törzs imádja a tűzfalakat, éjfél után valószínűleg szemérmetlen képeket vetítenek a falra és ezért nem engedik, hogy bárki normális épületeket emeljen, mert azok eltakarnák a tűzfalat. Az utóbbi húsz évben nem is épült egyetlen említésreméltó valami, illetve egy mégis, egy Cet nevű. Valami hollandus tervezte, de itthon ügyes kezek rontottak a terven, hátha majd összedől, és modern látványa nem rontja tovább a megszokott városképet, aztán újabb szövetségesek jöttek, és még azt is megakadályozták, hogy a már kész Cet működjön. Üzletek, könyvtárak, éttermek, közösségi terek házának szánták tervezői, de csak kívülről nézzük az érdekes, tágas, üres helyiségeket. Tűzfal nincsen benne, így értéktelennek számít. A tűzfalak mellett az építész törzs az akváriumokat is kedveli, síküveg, szögvas és már emelkedik is az épületnek csúfolt akvárium, csak éppen nem halak uszálnak benne, hanem emberek, azok, akik nem olyan szédülők. A Kálvin téren régen szép paloták voltak, a tér közepén szűkőkut, a hagyományok megőrzésének érdekében, nagyon helyesen nem engedték, hogy holmi modern cifraságokkal gyalazza valaki a tradíciót és a teret, és a romok helyén újra épületek emelkedjenek. Erről szó sem lehet! Akváriumot, nagyot! Az a szép!

Az évek során érdekes felfedezéseket tettem. Az egyik egy különös négy lábú ragadozóról szól az intelligens fajok osztályából, nos, ennek egyik változata az emberekhez csapódott, még a városokban is sokszázezer példánya található, itt Budapesten kutyának nevezik. Feltűnt nekem az emberek és a kutyák közötti különös viszony. A ragadozó ugye a prédájából él, a kutyák viszont az embert nem tekintik prédájuknak mégis belőle

élnék. Finom, szójából készült tápokat kapnak, és olyan lelkesen falják, hogy néha még nekem is megfordult a fejemben, hogy vajon milyen íze lehet.

Elkezdtém tanulmányozni a kutyák viselkedését, hogy hogyan veszik rá az embereket e példátlan táplálékmegosztásra. Kutatásaimban már meggyőzőzően tudtam bizonyítani, hogy a kutyák sokkal intelligensebb lények mint az emberek, hiszen munka nélkül jutnak finom edelhez, és ha eltűrik, hogy egy kövér néni ölelgesse őket és közben azt mondja, hogy milyen aranyos kis kutya-mutyi vagy te tündérke, aranyvirágom, akkor még jutifalatokat is kapnak számolatlanul. Nos, amikor ide jutottam és rájöttem, hogy beszélni is tudnak, csak nem akarnak, mert féltik a kellemes életmódjukat, amit indokolatlan fecsegéssel könnyen elronthatnának, felhagytam a további kísérletekkel. Mindig tekintettel vagyok a magasabbrendű intelligenciákra.

A résztvevő kutatás igen fáradtságos, mert nemcsak folyamatosan figyelni, és a megszerzett információt azonnal feldolgozni szükséges, hanem még arra is ügyelni kell, hogy a jól végzett munka látszatát keltsük. Ez nekem többnyire sikerült, bele is fáradtam. Viszont rájöttem, hogy a résztvevő kutatás miatt magam is hozzájárultam ahhoz valamiscskét, hogy Budapest éppen olyan legyen, amilyen, mellesleg nekem tulajdonképpen tetszik. Ez eleinte megriasztott, hiszen ez pontosan azt jelenti, hogy megfigyeléseimmel megváltoztatom kutatásaim tárgyát! Ez az örökös átok, amivel a fizikusok is állandóan küzdenek, az észlelés megváltoztatja a megfigyelt objektumot. Az igaztal némileg, hogy az a milliomod résznyi változás, amit én okoztam, nem túl nagy, és talán a város előnyére vált, ha van neki olyan. Ebben azért nem vagyok egészen biztos.

Kornis Mihály LEMEGYEK ROLLEREZNI

Nekem van a legjobb rollerom Pesten. Francia. Tömörgumi kereke van. Fényes tömöracél. Nyugati. A kormány vége be van húzva rászteros piros gumival, stabil. Hangtalanul fut az aszfalton. Nem zörög, nem kotyog, nem karcol. Ez vágtat! Hátsó fékje is van, frenetikus. Piros a lábtartója, de kék kör a talpfékje. Meg ilyen franciakék a törzsén is egy hosszú rész neki. Megyek vele ötvennel. A felnőtt járókelők rémülten ki akarnak térni, nem kell, én elegánsan, jobbal hátrálépve befékezek, és az utolsó pillanatban átpakolom magam a rolleral oda, ahova ők nem sejtik, a járda legszélére. Vagy nyolcasokat írok le közöttük, azt passz. Vagy bármi.

Kiszámíthatatlanul cikázok.

Ugratni is tudom, ha nem lómagas a járda. Akárhogy tudok, félkézzel, kéz nélkül, de ezen még fékezni is három helyen lehet. Egy kontrája van, meg egy vékonyabb szálú direktje is, azt baloldalt kell, kézzel, de hátsó fékje is van. Talpfékes. Modern. Sarokfék. Gumírozott félgömb. Nem veszítjük el a sebességet, nem esünk ki a ritmusból. Persze be kell fékezni totálra, kézzel is, mikor direkt elém lépnek, takkra megtorpintani a hangtalanul repülő harcos paripám. Legjobb barátom, kenyeres pajtásom. Nekem engedelmeskedik, másnak nem nagyon. Nem mondom meg a nevét. Ő tudja, meg én. Bizalmas. Te le sem tudnád állítani, mert nem ismered a végszes jeleit, az egyéni mozgását, különféle vakmerő kívánságait. Azért ez nem egy lendkerekes roller.

Ezen tudni kell.

Rollerozni szeretek a világon legjobban. Szárnyalok, végig a belvárosban. Azt hittem, nekem sose lesz, annyira féltetek, nemhogy egy ennyire menőt kapok meg,

a világ legjobbját. Eleinte nem mertem felállni sem rá, Apa észrevette, lejött, gyakoroltunk, ne mellette fuss, fiacskám, ugorj rá, próbáld vitetni magad, mi a francnak vettem, ha mellette szaladgálsz. Én meg sírva-ríva dühöngtem, miért szól bele, nem ő rollerezik. De harmadnap egyszerűen azon kaptam magam, már azt sem tudom, hol az apám, rég le hagytam, nem bírta szuflával, rémlett, utánam legyint, nem bánja, és a Duna felé vágtatok már a friss szélben. Tudom kormányozni is, tulajdonképpen könnyű, tartom a sebességet. Rollerozni ugyanúgy kell, ahogy repülni.

Csak ez még jobb annál.

Hétköznap is leviszem, a leckeírás után, de iskolaszézonban az már elég késő, és télen sötét van már, úgy nincs hangulatom, csak fékezni lehet és kerülgetni kell az árnyakat, na de így, nyár elején, mikor szombat délután ötkor még fényesen ragyog, szikrázik a levegő a Naptól, és hallom, hogy hortyognak, lábujjhegyen kilopom a szekrényből, karban viszem le, akár a gyermekem, az átjáróházunk beüvegezett alagútjában teszem le csak, de ott nekiszaladok, nekigyürkőzők, úgy meghajtom, mint Rózsit a ricinus, el akarom érni a startsebességem, így a Párisi 4.b torkolatán kizúdulva már rég hanyag két lábbal állok rajta, úrpilótaként körbetekintve úgy döntök, megint a Duna felé veszem az irányt, oly iramban, hogy időre kaphassam a zöldtet, és pejlovamat első kerékkel ugratva röppenjek át a Pesti Barnabás utca bal járdasarkára, onnan pedig nyomi, nyomi, ami belefér!

Szállok.

Azt érzem, hogy szállok, nincs akadály előttem, nem is lehet, én még kicsi vagyok, de egyszer fel fogok nőni és vissza fogok emlékezni arra, amire kell, ez a boldogság, hogy máris bennem lüktet a szombat éjszaka izgalma, erőt ad, repülök a római ásatások mentén, ez nem tudom, milyen tér, nincs neve, engedélyezett római romok, itt már látni a nagy eget a Duna felett, amit úgy imádok, pláne, ha a bukó Nap bepirosítja, ez is az én titkom! Ez is jó a rollerozásban, felgyorsulnak a gondolataim, tízfélre szállok el egyszerre, például reptemben most nem csak a Petőfi Sanyi vasvállain állok kézen, melázok a régi Erzsébet-híd rozsdás roncsain is, hogy ilyenkor milyen színe van a háborús rozsdának?

Megfulladt vörös és aljazöld. Vaspenész. Harapom a szombat délutáni, izgatott levegőt!

Dögvadász dögvágyó, hídhullasztó nációk.

Most az albán ávos házak előtt húzok el, mindenki így mondja. Itt laknak ezek. Fehér márvány minden, de senkit nem ismerek, aki náluk volt benn. A gyerekeik állítólag nem is jöhetnek le ide a térre. Albánok, görögök, törökök. Többet nem szabad felforradni nekik, meghalt Sztálin, azért kapták a lakásokat. Belügyes mind, mondta egy

gyerek. Nem tud magyar. Portások vagy fegyveresek, a bejáratoknál autó meg sem állhat, én is elzúgok, mint a szél. Az évek óta vasakkal bezárt görögkeleti templom bejárata mellett, pláne, hogy ráhajtok: különös hely, állítólag van benne mise. Sose látni senkit. Hol mennek be és kik? Mi az, hogy ortodox? Ráhajtok, felrepülök megint. Ha teljes erőből rollizok, akkor én repülök, mint az édesanyám hasában már kis embrió koromban is, meg abban az időben, amire nem emlékszek, de most így emlékszek, pont az, hogy emlékszek, a lábam emlékszik rá, meg a tüdőm. Már annyira tudok, hogy nem is kell a kormányt nézni, ha akarok, fenn vagyok a felhőkkel, a fényel. Azt játszom. Hentergek ezeken a légúti gomolyagokon, megnézem Budát, Gellért-hegy tetejét, kanyargózik a zöldeskékes-pirosas alkonyati fátyak réseiben. Klafa. Tiszta jó.

Imádom nézni az eget, hát imádom!

Ezt nem mondhatom másnak. Séth Laci fintorgott, mikor mutattam neki, hogy kell. Lányos. Mi ebben a lányos? Hiszek egy lányba, aki velem rollerozna. Addig egyedül rollerezek. Majd megnövök és lejövök csurglizni a Paradizóba! Szárgulok, amennyire tudok és a szembejövők engednek, átmelegyek a kettes vili mellé, a járdára, feltörök a korzón, ahol most alig járnak, akarom érezni, ahogy emelkedek.

Lebegek a Petőfi téren is egy kicsit, tenyérből szlopálva iszok vizet, azután, amikor nagyon sötétedik, és már kilencszer körberohantam a Duna Szállót is, hol a bárban belülről világító, forgó földgömb mellett isszák a koktélokot a nyugati jampi diplomaták, egyszer felszóltunk oda a Lacival, én is úgy szeretnék odajárni egy Icával, a torkom vágyik turmixhabos italra, mielőtt hazamennék, zúgó fejjel, búcsúzóul azt kezdem játszani, mi van, ha az egész város az enyém? Én vagyok. Bizonyúristen. Minden. Teremtettem magamnak, annyira kellett. A Duna felett is én vagyok, meg a korzón is. A templomtorny gombján is. Petőfi kisujján is. Meg a Gellért-hegy felett vörösödő felhőlepedőkön, mindenütt, egyszerre! Ott is gurulok, bárhol. Eszem a levegőt és iszom a fényt. Mikor aztán az összes elfogyott, visszazuhanok nyamvadt kis békának, és a mélyülő sötétben kedvetlenül hazafelé veszem az irányt. De a Régiposta utcán már toloom a rollerom, boldogan. Legyen éjszaka. Legyen tánc, legyenek csillagok!

Minek?

Rejtély, ez a szív egy nagy titok.

FELMÁSZNI A GELLÉRT-HEGYRE!

Az egy jó dolog. Kevesen tudják. A legvígasztalóbbak egyike. De a járdáról kell, különben semmi íze. Tízéves koromban próbáltam először, és ha fáj a szívem, mint most, úgy értem, jobban fáj, mint szokott, azonnal megcsinálom. De már csak lélekben. A tudóm nem vágyik rá ebben a benzinszagban. A szívem szalad fel rá.

Amint eszembe jut, azonnal felmászok.

Bár nem tudom, lehet-e még? Már akkor se volt szabad. Az adja neki a finom zamatát. Először nekem is úgy mondta egy hátulsó padtársam, akivel addig nem is beszélgettem, ha nem látja a rendőrt, ő egyenesen a járdáról szokott felmászni. Onnan sokkal gyorsabb, és hát veszélyesebb is. Húsz perc alatt el lehet érni a kilátót azon a kopasz, majdnem függőleges falon. Vannak részek, amik csak messziről látszanak csúszósoknak. De azért mászhatók. Hát ezt nem hittem el. Bár már ahogy mondta, magam előtt láttam. Álmodoztam talán azelőtt is erről. Vasárnap a szüleimmel kirándultam arra, gyíkokat is fogtam, egész kis koromban. De nekem csak a lépcsőkön volt szabad. És csak a tekintetem kúszott fel a falon.

Szerettem a Gellért-hegyet.

Most is szeretem. Olyan holtában is, mint egy öreg állat. Elefánthátnak láttam mindig, amin már gyerekkoromban is alig akadt kis szőr. Itt-ott van valami, de főleg satnya bokrok, és elgazosodott, köves oldalak. A történelemtől lekopott a szőre. Ledörzsölte magáról unalmas kínjába, az is lehet. Most már csak kő. Egyre zsugorodik. Évről évre kisebb. Én akkor úgy láttam, ez a hegy nagyon szomorú. De rendületlenül áll. Óriáslefántunk, Gellért. Ő nem szokik el, mint innen lassacskán mindenki. Nem tud. Hiába elefánt. Csak hegy. És ő nem is akar.

Szereti a Dunát. Ráült a gyógyvízre!

S akkor ez a padtársam suttogja, a fülemben hátulról, hogy fogadjunk, hogy ő fel tud menni a Gellért tetejéig előlről is, nem csak a Hegyaljáról, hanem szembe pofából, turistabot nélkül, bármi nélkül, utcai cipőben, dalolva, simán.

Nem hiszed?

Hát pedig öcsi, ha te olyan klasszikus srác lennél, mint én, és fognád magad valahol az Erzsébet híd budai építkezése tájt s felugorva bekapaszkodnál egy kajla növésű bokornak a lelógó ágába, mert még a járdára is lelógnak ilyen izék, apám, ezek a levelnélküli ágak, annyira kikopott a gyökérzetük, de nem jönnek ki a földből, akárhogy rángatod.

És az ember ebbe belecsimpaszkodik, felhúzódkodik, mint a bordásfalra, és a lába már utánaszalad a fenekének. Onnan csak mászni kell. Lenézni vagy hátranézni nyista. Helyről helyre. Föl, föl, föl! Egészen a csúcsig.

A Hálóingos Nőig.

Ne szórakozzál már, Farkas, te hantagép, jó, hát ha nem hiszed, találkozunk reggel nyolckor a Szabadság híd közepén. Mersz?

Iskola helyett!

Lógtam. Életemben másodszer. Az első is csodásan élvezetes volt, még a második év végén, azóta nem mertem. Bele voltam én zsibbadva az iskola rémébe, a napi szörnyűségbe. Hatodik elejéig rossz kedvem volt. De annyira súlyos, hogy szinte nem is tudtam róla. Állandóan féltem. Ám most, hogy ez a Farkas felvillantotta előttem a képet, hogy ekkora csibészég! iskola helyett a Gellért-hegy tetejére mászni, előlről, ahonnan totál lehetetlen... De mért is ne mászhatnék? Ha egyszer fogom magam, én meg merem csinálni. Legfőljebb meghalok. De az is virtusból lesz. Úgy meg hát mindjárt más.

Úgy felvillanyozódtam!

Azt hiszem, már ott a padban történt valami, annyira veszekedtem a Farkassal, hogy az lehetetlen, amire én is vágytam, megmászni onnan, igen, ahonnan mindig is szerettem volna, hiszen arra csábít a Gellért-hegy, hogy rohanjon át Pestről a hídon, aki él, és mászson fel a hátára, ott, ahol köves. Próbálja meg. Azért köves, mi másért?

Másnap ott voltam a Szabadság hídon.

Farkas középen várt, táskája a hátán, tele uzsonnával, nekem is, úgy néztünk egymásra, mint a partizánok, nem szóltunk egy szót se, csak rohantunk mint az örültek Buda felé. Mintha számítana, milyen gyorsan érünk a kiindulási pontra. Igenis számít! Úgy futottunk, mintha lendületet vennénk a helyből ráugráshoz, nevetgeltünk futás közben, csakazértis megelőztük egymást, olykor körbe is rohantuk, mintha lovak lennénk, akik elszabadultak.

Vágtattunk!

Csak a hegy előtt torpantunk meg. Kár, hogy ott volt. Beleütköztünk, mint egy nagysekreénybe. Átfutott rajtam: a Farkas most süljön fel, derüljön csak ki, hogy nem lóg le sehol ág, mert az egész egy nagy hanta! Jól hangzott, de lehetetlen, mint minden, ami jó. Bár utáltam is magam pontugyan ezért. A gyávaaságomért. Hogy már nem akarok, autók elé

toccantva az agyamat, meghalni.

Jobban utáltam magamat, mint féltem.

Mert amikor végre megtaláltuk a járdáig szaladó kövek közt azt a keskeny dűlöt, amire nem csupán az én később szénszálító kisiparossá erősödött osztálytársam volt képes felverekedni magát, de a magam iránti keserű megvetésből még nekem is sikerült ez: felkínlódtam magam. Kúsztam, mint

egy bolha a hegy-elefánt bőrén. Tíz perc alatt felkúsztunk mindketten a hegyoldal középső, lombosabb részébe, attól kezdve meg már kézzel kézre adtak bennünket a bokrok...

Ó, az elmondhatatlan!

Azért kell mondani, itt az ideje. Várt ránk még az emelkedés, amire nem számítottam, következett a csoda. Alig kellett valamit is másznom, amikor már minden nekem segített. Nem mondom, hogy Farkasnak nem segített a Gellérthegy bozotosodó oldala, ő úgy látszott, mintha gurulna felfelé, igaz, egyáltalán nem állt le a bokrokkal meg a tájjal, mint én, ő azt akarta bizonyítani, hogy fél órába sem kerül felmászni a csúcsra; ő magával versenyzett. Eleinte ugyan még le-lekiabált: jössz, maradsz? nincs bajod? de én visszarikkantottam, jövök, jövök, fent találkozunk! úgyhogy leahagytam.

Azt is én akartam.

Még mindig akarom. Megfordulok, mert már meg merek fordulni a meredek falon is – lehet, hogy nem is olyan függőlegesen meredek ez a fal, de szédítő, azt meg kell hagyni –, és akkor nézhetem a várost. De mielőtt bármit látnék, előbb rám ömlik a nagy ég, de annyi fény és annyi levegő, hogy belevakulok, káprázok a Naptól és iszom, harapom, nyelem, nyalom a finom idefenti szellőt. Jól ki vagyok izzadva, de nem fázok, semmi bajom, tízéves elmúltam, tizenegy leszek, de már itt vagyok, és nem zuhanok le a Gellért-hegy tökkopasz falán.

A fény zuhog le rám.

Látok mindenfélét, látom az egész várost, de nem ez az érdekes, bár az is érdekes, hogy a Buda Dunáig érő széle itt tekereg a talpam alatt, és a Duna maga is, innen csak egy óriási vízesárokknak látszik. Ragyog a sok hulláma, gőzölög és páráll. A túlparton egész Pest, mint egy jó nagy kirakós játék, amiből innen kézzel kivehető a bazi Bazilika. Meg a csipkés Parlament. És a kis Petőfi-szobor is, ahogy ottan ágál! De nem ez az érdekes, hanem magában az, hogy szemtől szembe és puszta kézzel képes vagyok megmászni egy hegyet! Hölgyeim és uraim!

Osztály legrosszabb tornásza felmászik a falon!

Nem mintha könnyű lenne. Inkább lehetetlen. Most jut az eszembe – még jó, hogy nem előbb. Honnan tudja a lábujjhegyem, hova támaszkodhat és hova nem? Toporogva szembefordulok a hegy falával: óvatosan kinyújtom a kezem felfelé. Beleakad valami. Meg sem nézhetem, hogy mi akadt bele, mert akkor elveszítem az egyensúlyomat. De megrángatom – megtart.

Jé. Orrom a falon.

Másik kezem is kinyújtom fölfelé. Abba is kerül egy – ág? Széltől kifúj gyökér? Nem tudom. Csak kapaszkodom belé. Még azt is gondolom, hogy á, képtelen leszek én mellizomból felhúzni magam. Jobb, ha innentől most visszakereszkedek, majd azt mondom Farkasnak, egyedül nem volt kedvem mászni, miért hagyott magamra? Búcsuzóul a talpam bágyadtan kísérletezik, mintha lépcsőt keresne a sziklafalon, szó mi szó, még bohóckodom, alibizek, mielőtt megfutamodnék – és a talpam lépcsőt talál! Felhág rá. Feljebb is, tovább!

Talál a kezem újabb fogózkodókat, ahányat csak akar. Én ezt nem is értem.

Mászok feljebb, mind mámorosabban, magabiztosabban!

A hegymászástól mintha berúgna az ember.

Azóta se másztam fel, megmondom őszintén, nemhogy a Mont Blanc csúcsára, de a János hegyi kilátóba se, még a nyolcadikra se.

E tekintetben is Winston Churchillel tartok: NO SPORT és jó szivar a hosszú élet titka.

De 1960 vagy 61 tavaszán, a Gellért-hegy oldalában kúszva én már gyalogösvényeket is kereszteztem, nem a kitaposott utakat használtam, hanem tovább másztam. Tovább s tovább másztam!

Becsókoltam a mámorító tavaszi levegőt.

Talán hogy az tette – de... nem igaz. Én tettem. Illetve, sokadszorra futok neki, de most már kimondom, nevessetek: én meg a hegy.

Mi tettük.

Tudom, lehetetlen, de hiszen éreztem, és még most is érzem: felsegített! Felemelt bennünket. Hogy is juthattunk túl a parti fal halálosan veszélyes első harmadán? Meg ne kísérelje e butaságot senki, aki nem szereti a Gellért-hegyet, mint egy búsan és szelíden halódó állatot, áhitatos tisztelettel. Éppenséggel a még élő lényt, a hűséges testvért tisztelve benne. Én akkor még olyan tiszta kicsi hülye voltam, hogy máig is azt biflázom, amit ott tanultam, meg kellett jegyezmem, hiszen éppen csak túléltem, de tiszta véletlenül és komoly szerencsével: a természet boldog. Amin most azt értem, hogy mámorosan él. Ha akárhogy is, valahogy él még, ha csak annyira is, mint akkor a Gellért-hegy, már győztes.

Velem együtt győztes.

Együtt győz mindennel és mindenkivel, aki él. Amitől mindent tud. És együtt-tud az élet, ami döntő. Ez az együtt-tudás, ez testvéri boldogság. Együtt éreztem, életemben egyszer, futó félórára egy igazi vén hegygel.

Beláthatatlan gyönyör.

Nem csupán és melleleg megmentette az életemet – úgy kapta el hullni vágyó testem-lelkem Gellért, ahogyan egy öreg elefánt is a fészkeből ő miatta, izgatottságában kieső madárfiókát, az ormánya ajakos végével röptében elkapja, de avval a mozdulattal már vissza is emeli, ahova tartozik –, hanem evvel költsőt is kaptam igazi kapcsolatból. Ami csak az együtt-érző létezők közt áll fenn.

És akkor fenn állunk.

Erősebb együtt-érzést nem éltem át a természettel, mint ott. Farkas fenn várt, egymás lábán toporogva vállon veregettük egymást, mint a Híradóban a Himalája tetején, mikor a hősök kitűzik a zászlót. Felültünk még a kilátó mellvédjére is, lelógattuk a városra a lábunk, és akármi legyenek – akarta a hegy! Velünk volt és együtt voltunk. Ujjongott a világ, mert a mi szívünk ujjongott. Felálltunk a mellvéd tetejére végül, és egymás kezét magasba lendítve kiáltottuk: győztünk, győztünk győztünk!

Can Togay JÖVENDŐLÉS

eccer majd a tökölin
el fog jönni - mikomá senki
se hinné - valami piros valamin,
valami kék franczal a fején,
félelmesen, buján,
bringán vagy tuján,
sírdo-sírdogálva vagy
neve-nevetgélve a zúristen,
és akkor itt lesz talán végre,
majd itt lesz budapesten.

1975

MOST, AMIKOR A BÉKE FENSÉGES NAPJAIT JÁROM

Pesti Barnabás utca

Most, amikor a béke fenséges napjait járom,
most, amikor a béke fenséges napjait járom,
most, amikor a béke fenséges napjait járom,
most, amikor a béke fenséges napjait járom,

most puffantanak le épp,
most pukkantanak szét,
most ömlik a vérem.

Az én vérem:
sss,
sss psss pssss!

Itt fekszem, itt fekszem,
szemem tágra nyitva, és
fürkészem a csillagos eget.
Melyik a tejút, melyik lehet?

Az a fehér, az a fehér, az a fehér
egy felhő! – mert most harangoznak delet.

Itt megyek, itt megyek megint.
Semmi se történt,
12 óra 10 van.

Akkor viszont nem is puffantottak le.
És nem is pukkantottak szét.
Akkor hiába folyt az én vérem!

sss,sss
psss ps stb.

1975

LEVÉL L. COHENNEK

drága Leonard,
küldjél nekem egy meghívólevelet
a következő koncertedre,
ahol egy égő vitorlájú négyárbócoson
félszáz 12-14 éves kislánnyal
énekelsz majd,
csupa kis aranyos szentjohannával,
keserű boci-bici-pici tarkákkal.

Szeretnék velük sírdogálni,
meghüppögni az én legjobb
barátaimat:
először azokat, akik a 16-os
vonalán laknak, aztán az
1-es, 4-es, 81-es, földalatti,
kelet-nyugati metró,
észak-déli metró,
észak-nyugati metró,
nyugat-déli metró,
déli-keleti metró
és a trollibuszok
közé szorult barátaimat
is megborzongva siratnánk.

Én, és az a félszáz kislány,
akiket csak kölcsönbe kérnék.

1975

NÉPKÖZTÁRSASÁG ÚTJA

Én és bennem én, mint egy pályaudvar,
ahhoz hasonló, és alattam az utca, felhő.
Mint a felhő, olyan.

A járdaszegélyénél, abban a kis sarokban,
egy cigarettavég, két cigarettavég között,
az olajfolt oltalmában hevernek, karjuk
a test mellé szorítva, *a legények,*
és *a barnaszemű kislány szeretője.*

Ámuldozás és csodálkozás a részem:
nem tudom, hogy lehet mindez egyszerre?
Hogyan figyelek?

Mint reptér teraszán tolongó ismerősökre
az érkező? Mintha tiltott kávéházakban
üldögélve?

Ahol majd felkelek az asztaltól, és:
- hát akkor én most elmegyek sétálni,
most akkor én elmegyek, sétálok egyet.

Elmegyek. Sétálok. Megállok. Alattam és bennem.
Lassítva és csodálkozva, megtorpanva az utcán,
a járdaszegélynél, hogy közéjük feküdjek.

Én és bennem én, mint egy pályaudvar,
ahhoz hasonló.

1975

SOUDENDIJCK KISASSZONY

Tapasztalatok. Emlékek.

A nap kertje csupasz hajtásokat nevel.
Soudendijck kisasszony szemét lesütve őrzi
szerelmét. Jég! Jég! Jég! Jég olvad izzó szívében.
A szálloda halljában vézna lábakon
egy new-yorki zsidó lohol mögötte: „Miért,
hogy nem esik be az eső a tetőn keresztül?
Miért, hogy nem merevedünk burjánzó növények
között viharvert szobrokká? Miért nem csörrennek
lépteink a kertben? A pillanat őszi tájjá miért
nem fagy velünk? Miért?”

*

Sarkonfordultam (sarkam elkopott). Magyar
hazám: a Duna Pestnél, a turulmadaras híd,
a vázszerkezet, egy villamos, amint éppen
kanyarodik. Kockakövek. Ősz.

Az idő összehúzta magát, felágaskodott
és szembenéz velem.

Mosolyok. Mosolyok. Szája szegletén.
Homlokok. Homlokok. Az ég.

Csodával határos.

Csodával határos módon még nem halt meg mindenki itt.
Csak lebegnek tetszhalottként.
Majd életre keltem őket, csak volna egy kis időm.

*

Felkaptattunk a hegyre. A játszótér jó helyszínnek
ígérkezett. Olvasmányaimat idézve a városra
mutattam széles mozdulattal. Mit tesz Isten, a
toronyok meghajoltak.

*

Soudendijck kisasszony kezét combjára tette,
ajka vörös, szeme halványkék,
a pezsgő még ott játszott nyelve hegyén,
a takaró hűvös, leszállt már az este.

A vágy! A vágy játszott vele otromba tréfát,
és megrohanta őt egy kérdés:
milyen kezekben hánykódik élete?

A pótágyon gyermeke szuszogott.

És midőn önnön gyöngé húsába
mélyedt Soudendijck kisasszony ujjának begye,
a gyermek felriadt álmából, és anyját kereste.

Tigriscsíkos az éjszaka. Idegen város
szele zörgeti odakint a lombokat.
Csillogó nagy folyó hömpölyög éjjeli hidak alatt.

1988

MARGIT HÍD

Sirályok, tajtéktutajok.
Egy zászló leng ezerszer megnevezve.
A hidat léptek rengetik. Kérdezz
csak ezer kérdést! Hiába. Valaki
feláll a hídkorlátra.
Történelem. Ezt kiáltja.

És beszél és a tömeg körülállja.

Sirályok, korlátangyalok
a vastraverzen félelem nyoma,
egy száj rádrecseg kapualjból.
Ne félj! Valaki feláll a hídkorlátra
- Történelem! Ezt kiáltja.

És beszél, és a tömeg körülállja.

Iszap. Hordalék. Kopott pillérek
A híd alatt tompa vízverés.
Nem én vagyok, aki a zászlót tartja.
Nincs jogom. Csak a harcra.

- Történelem! - ezt kiálltja. És feláll,
feláll a hídkorlátra.

*

A Duna folyik tovább. És mit tud a Duna?
Mocsarat tud. Holtakat. Zöldecsenyőket.
Lassú, méla partokat, ahol a szív dobog.
Kunyhókat, halomra dőlt fákat, csapat szunyogot.

Búgó hangon recsegő kistrádiót az ágon.
Madárként daloló szerelmes hangokat. És szart
a parton. Döngő fémesszöld legyek rezgő szárnyait.
Kutyák körmének csattogását, gyárakat.

*

Gyerünk, pajtás a hídra fel! Ott állnak
fent a hídkorlátok. Körben ott van a tömeg.
- Történelem! - valaki ezt kiálltja. És leng a zászló. Leng.

1989

REGGELI A KONYHÁBAN

Zöld lombok között a nap vigyázban áll.
A csap csöpög. Valaki röhög az újság
Címlapján. De min röhög?

Lesz pénzünk bőven, úgy sétálunk
Majd az Andrássy út oldalán
Kéz a kézben.

Boldog jelet kapunk. A csillagok alatt
Lesz egy vagy két szabadnapunk.

Politikus lesznek. Nyakkendőm lobog
Majd a szélben. Megragadom a lényegét,
Reggel, este, délben.

Végre beköszöntött a szabadság.

Hol egy kanál víz, hadd fojtom
Bele magam,
Mielőtt belefojtanál te.

1989

1989

Csacsognak a falak, a máladozó cserepek,
rózsáid, Budapest.

*

Ez az ősz nem az az ősz.
Mert mire tanít a történelem? Hogy
születésünk órája nem változik, és
halálunk órája úgy közelít, mint
egy kisgyermek - tele bizalommal.

*

Szép, nagyon szép, mondhatom. Amit
összefűztek, szertefoszlik. Csalódás ért?
Nem tudom. Eső hull, fogytán a pénzem,
kínzó a hólyagom. A világ átcsap fejem
felett. Magyarország! Hazám! Milyen
furcsa, hogy testem elenyészik, és hogy
még idegenebb most minden mint valaha.

Az égő avar víz alatt sistereg.

*

Mint fű alól a gomba - kór üti fel
fejét. Kinek van igaza? És én, mint
utopista, érdeklődő művészetbarát,
Gottfried Benn versét lapozom. A lélek
útja, írja (vagy írhatta volna), nem
villamospályákon szalad, nem telefon
köti össze.

Ősz hullik csöndben minden lombra,
és aki *erre* várt, mi a jutalma?

*

Oldások szaladnak és izzanak kötések,
boldog a vőlegény és boldog a menyasszony.
Végre! De hol a próféta, hogy a sziklából
vizet fakasszon? Ó az! Nem ő az! Nem:
ő, a nép! Na végre, hogy megint meglelték!

Hát persze! Hogy erre mi nem gondoltunk.

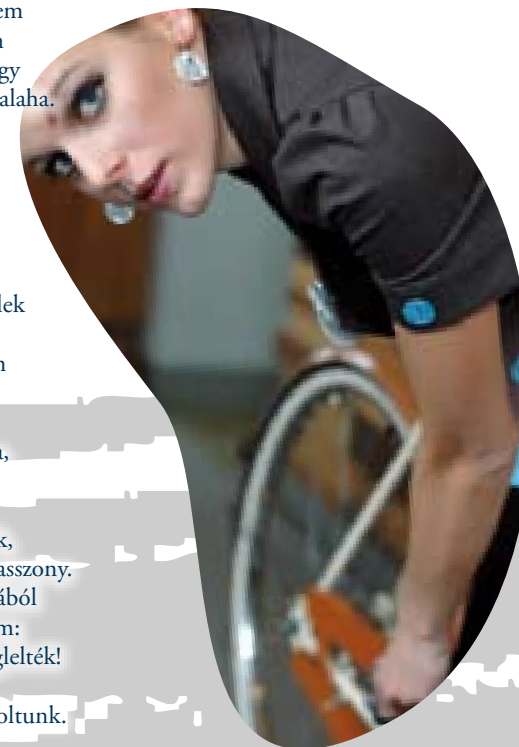
*

Az örült bohóc és egy becsapódás nyoma
a szelencémre vésve.

*

A szívedet akarom, vér szívedet,
hazugság szívedet, homok városa, Budapest.

1990

BUDAPEST

Íme, itt ez a gyönyörű város,
hét híd metszi testét.
A Duna szeli át északról délre
tartva.
Lakói férfiak és nők,
gyermekek és öregek.

Nagy mennyiségű fekáliát
termel naponta,
nagy mennyiségű ételt
zabál fel.

A budapestiek mindig
reménykednek:
nagy részük úgy véli,
jobb sorsot érdemel.

Többen elszállítanak a várost
máshová.
Erre olykor összeszövetkeznek,
nekiveselkednek, és tologatják
ide-oda.

Az egyik csapat erre,
a másik csapat arra,
a harmadik amarra.

A tologatásban a házak megrepedeznek,
a lakók kifáradnak.
Ilyenkor leülnek, lihegnek,
átkozzák a terepviszonyokat.

Azután ismét nekigyürköznek.
Tolják, taszítják, húzzák, vonszolják.
A nagy rázkódásban fölborulnak
a szemeteskukák, tartalmuk
a földre ömlik,

eldőlnek a lámpaoszlopok,
a temetőkertek össze-vissza
gyűrődnek.

A budapestiek lihegnek, kimerülten nézik
városuk, nem értik, valami hogy lehet
ennyire megátalkodott.

1995

MILLENNIUMI ÉJSZAKA

andrásy. út. éjjel. van.
a. padokon. ülnek. a. fagyottak.
mellettük. szent. istván. és. kádár. ül.
és. még. számos. nagy. halottak.

csend. van. nem. moccan. semmi.
így. ülnek. ők.
a. halottak. és. a. fagyottak.
az. utódok. s. a. felmenők.

2000

BURBANK A VILLAMOSON

A világ tömörsége
Feloldódik a szempontok váltakozásában.
Táskámat térdemen tartom,
Orrom tövéből szemüvegem átizzadt keretét
Feljebb tolom, hunyorgok kifelé.

Fényes úton lámpák húnynak ki egycsapásra,
Gyíkbőrszárnyú Lucifer csapkod a vaksi
Utalámpák körül.

Oszlik már a világ súlya,
A fémek mogorva neutronjai ellebegnek,
A kövekből szurokként mállik az idő.

2.

Olvasói levelet fogalmazok az újságoknak,
Megfenyegetem az olvasókat:
„Az üresség ugyanolyan valós
mint a sűrű anyag!”

Jelszavakat firkálok éjszakánként
A város fáradt falaira.

Ha ilyenkor hazasiető, zokogó nőbe botlok,
sántikálva futok át a túloldalra,
hogy mihamarabb eggyé váljak a köddel.

Így lebegek a terek felett,
Számon tartom a sérelmeket, beköltözök
A városlakók tüdejébe és fojtogatom őket,
Minden egyes mondatuk, mintha sírássá változna.

3.

Sárga fényekben tűnök fel újra,
Szemüvegemre pára rakódik.
Rázkódok némán villamosok mélyén.
Orrom tövében szemüvegem átizzadt keretét
Feljebb tolom, hunyorgok kifelé.
Oszlik már a világ súlya,
A fémek mogorva neutronjai ellebegnek.

2003

INCIDENS AZ ANDRÁSSY ÚTON

Hirtelen rontottak egymásnak a járókelők
közül kicsapódva. Rövid, heves, kiegyenlített
harcot követően a két öltönyös férfi egymás
nyakába mélyedő fogakkal megmerevedett.
Így álltak ott a volt Balettintézet épülete
előtt szemtévesztő ábrába fagyva. Néha
még meg-megrázták fejüket, anélkül hogy
harapásuk lazult volna. Meleg vér csorgott
öltönyükre, orrukon át szuszogtak, nem moccantak.

2006

Géczy János (ANDRÁSSY ÚTI ŐSZ)

hogyan kerültem a goethe-versből
az andrássy út elvékonyult platánjai közé
ahol kődaganat nő a lámpaszlop alatt
ropogós zúzmarába foglalt bazaltkockák
a lefolyó szörcs szilás szájánál
az ősz folyondárával átfont állítóablájánál
ködszagúan és kipufogógáz-szkafanderben
hogy tétován forgassam egy sors ízét a számban
tapasztaljam amint összekeveredik a sopianae
nyálkeseurűjével a félig rágott levéllyel
ez a platáné volt a kövek
száz év barrikádjaié most összehordta
ez a meghívás mind
amely engem idevont holott vétlen vagyok
a történetükben bár lettem volna sorsuk
nincs testem dohánytörekke kövé levéllé válni
a sort kergetem a goethe-versből
elkapom mosott árnyát az ostyasütő kirakatában
a szobor vállán megült sűrűfényben
fölfedezem a vattás galambürüléket
míg nem távozik a négyes busz
egyik mocskokkék hasonlatában s érkezik
vissza a neccharisnyás láb finom bokáján
megölhetetlen ugyanaz a kápolnaharang
amely a platánlevélben és a közúzalékban
a százötven éve megbolygatott mezőben
lappang hogy megérintsen s hagyjon riadt
óbégatásomban beleforrva észbe ne ragadjam
a kukából érkező vénasszony levizelt bundanadrágját
a lépésekkel letapasztott dupla járdát
a leterhelt gerincű kopott zebrát
a sűrűlés és ritkulás tanulmánya lennének
mi így együtt állapítom félve
kapaszodom rögvést a mondattani jelentésbe
hogy együtt huppanjunk immár
az őszvég megfolyt estjébe
dúdolhassam tovább az avas fordítást

Weiner Sennyey Tibor BUDA ÉS PEST

Télvíz karmolja dühös korgás mocskát hordva körme alatt
A város pikkelyes bőrét, a sebzett utcaövet.
A házak szemét bedörzsöli sebtiben a szürke hideg,
Éhes lámpások reszketnek dermedt körüt felett;

De bent karolja egymást két szerető, s ajkuk alatt,
Tűzforró selyem és bársony mögött: lüktet árva szívük
Olaja, mi kéjtől nyilall fel barna szemükbe, hogy hulljanak
Egymásba, újra meg újra, mint akik egyek örökre.

Bächer Iván HAZATÉRÉS

Megjövök.

Haza, az Újlipótvárosba, a Pannóniába.
Örülök az utcám nevének. Pedig egy gőzmalomról kapta. De a gőzmalom Pannóniáról neveztetett el. Az én hazám Pannónia. És nem Hunnia.

Én Pannóniában vagyok otthon.

Ott is életem, mindig ott.

Most kétszeresen is ott vagyok tehát.

Ha csak el nem megyek. Egy kicsit.

Néha elmegyek, havonta, kéthavonta
ide meg oda, vasárnapként meg Budára.
Mindenütt jó. Budán vár egy kis kertecske is. Benne sütő-főző
készség, Debrecenből való. Nem kezdem mesélni, mert annak
a története is egy kis regény.

De ha el is megyek, Kolozsvárra vagy Budára,
mindig visszatérek, ide, haza, a Pannóniába.

Legtöbbször hazaszállítanak. Vagy majdnem haza. Szinte már oda. Esetleg vonattal jövök. Volt úgy, hogy HÉV-vel. Nem baj az. Akkor fősztállok villamosra, trolira és már itthon is vagyok. Majdnem. Szinte.

Ha elébb föl is megyek, de nincsen késő, akkor biztosan lemegyek kicsit. Néha nem, de legtöbbször igen.

Ha várnak, nem. Ha az azzal voltam el, és az hoz, aki várna, akkor igen. Akkor volt már eleget velem. Vagy vele, vagy nélküle, de akkor lemegyek. Egy kicsit.

Mert muszáj megnéznem, mi van. Mi történt, amíg elvoltam.

Tudom, persze, hogy semmi. De jobb meggyőződni arról. Az a biztos.

Legjobban délután szeretek érkezni. Amikor még minden nyitva van. Mindenki itt van. Az a jó. Akkor megteszem az én körömet.

Ez két óra, három. Néha tíz. De az ritkaság. Pláne utazás után. Ilyenkor inkább csak beleszagolok a légbé. Az otthon legébe.

Sok otthonom volt. Kicsit túlon túl is sok.

Bakáts tér, Wekerle, Ajtósi Dürer sor, Balassi Bálint utca, Nagykovácsi, Wallenberg utca, Kertész utca, Nagyszékely, Verőce, Pannónia utca.

Mindent belaktam, mindenütt hon voltam, mindenütt várt valaki. Mindenhol jó szomszédaim voltak, barátaim, embereim, mindenütt.

Eleinte ez az otthonosság természet adta volt, később inkább a helyemre, ottho nra írtam magamat.

Beleírtam magam a tájba.

Amelyik vidéket nem írtam meg, az csak azért volt, mert mikor ott éltem, akkor még nem írtam. Ma már írva élek. Írek. Írva sírok, írva vigadok.

És ez sem igaz.

Jó emberek vettek körül mindenütt. Jó volt lennem mindenütt. Jó volt lennem. És jó ma is.

Fájnak az elvesztett otthonok, helyek, emberek. De hát ezt a dolgot nem lehet fájdalom nélkül megélni. Ez már csak ilyen. Hogy fájnak, az azt jelzi csak, hogy fontosak voltak. Hogy voltak. Amíg élek, vannak tehát.

Mindenütt vártak szeretettel. És mindenhol elköszöntem egyszer. Vagy, mert elmentek mellőlem. Vagy, mert én mentem el.

Mindenütt volt mellettem gyerek. Van ma is. Szerethető és szerető. És mégiscsak: nincsen gyermekem.

Mindenütt otthon voltam, és azért: mindenütt vendég is kicsit. De hát tudjuk a Versből: mindannyian mégis csak egy nagy ismeretlen Úrnak vagyunk vendégei.

Megjövök, haza. Lekönyökölkök a pulthoz.

Nem kell semmit mondanom, kapom a hús kisfröccsömet. Azt mondja mellettem Miklós, vagy István, vagy Marci, vagy Zoli, vagy Robi, vagy valaki: „Mi nem vagyunk hülyék, mi nem vagyunk linkek, mi nem szeretünk senkit!” Mire a másik bólint erre egyet, és hozzáteszi: „A sertécsülök pékné módra, az egy nehéz ügy.”

Megjöttem. Otthon vagyok.

(Bächer Iván a Könyvhétre megjelenő könyvének utószava)

Csobánka Zsuzsa

KÁLVÁRIA

Az üveglakok koszosak, szürkére marta őket a por. A térre alig látni, bár aki bent üldögél, sosem néz ki rajtuk. Befelé figyel, a gangra. Fentről parfümillat száll, alulról fertőtlenítőszer szaga. Jó lenne megint a korlátra dőlni, onnan kiabálni le, ha jönnek. A férfiak gyorsan szedik a lábukat, míg a házhoz érnek, de az ajtócsapódás után lassúak lesznek, párásak, mint a trópusi levegő. Mélyre szívják a fertőtlenítőszer szagot és a parfümöt, a bujaságra figyelnek, már hallják a női sóhajokat.

A Másik, míg az ajtóig ér, lassan lépked. Szinte keresi a házat, de ezt magának sem vallja be, a benzinkúttal szemben van pontosan, nem tévesztheted el. Két magas ház között egy apró. Az utcafront üres, két aprócskát is talál, amely két magas között van. Megfordul, figyeli a benzinkutat, ahhoz képest lépked. Aztán ott a fehér tábla, Országos Pszichiátriai Intézet. Nem akar ő bent semmit. Nem küldték, nem hozták, kérdései sincsenek. Csak egy kicsit boldogok akartunk lenni. Ez dübörgött a fülemben, ahogy lekanyarodott az Üllői útról, a felesége hangja, ahogy elvékonyodik, a végét elnyeli a szavaknak. A szavakat kellene újra elhelyezni, hogy mit jelent reménykedni, mit jelent hinni benned újra, te, isten. Mert a nő testéről felszívódtak a hegek, leszáradtak a hólyagok fehérből rózsaszínné, barnává pöndörödött szélei is. Anna eddig néma volt, most hadarni kezdett, adjuk el a lovat, és még a héten utaljunk át a gyereknek pénzt. Így hívta, a gyereknek, pedig a méhe diónyi volt, mióta az esztét tudta, nem a sajátja.

A házban évtizedek óta üres volt az a szobakonyha, amiben laktak. A Másik és a kurva. A Másik eleinte aktokat járt ide festeni, a kurvák örültek, hogy kicsit pihenhettek, percre pontosan beosztották, ki mikor ér rá modellt állni. Aztán egy hónap múlva a Másik mindig ugyanabban az időben jött, hétfőn és szombat délelőtt. Olyankor a tisztaságért a piacra vitték feleségeiket, hangos zörrenésekkel lapozták át a sajtót, és indultak a munkahelyükre. Az irodában már eszükbe jutott, hogy elfelejtett szólni, hétfő este szivarklub van, édes. Az asszony gyomra olyankor mindig össze-rándult, mert amikor Zoltán hazajött, nyers fertőtlenítőszer szaga áradt belőle. Nem értette, ha a férje szivarozni jár, barátokkal találkozik, honnan ez a szag, amitől felfordul a gyomra. Volt, aki beleőrült, mert ennyi tisztaságszagot ő nem bír elviselni, mert éppen ilyen sterilen ért hozzá hetente egyszer a férje, a hálóinged hagyd magadon nyugodtan, szeretem feltűrni a selymet, mondta, ő meg arra gondolt, hol van a világban ennyi selyem, ennyi puhaság, ami mégis cafatosra korbácsolja őt. A selyem csúszott, a téren a két magas közti aprócska házban a kurvák sóhaja a budai villáig felért. Merev volt már a férje farka, kicsit vedd a szádba, édes, a nő föléhajolt és szopni kezdte, legalább belém is könnyebben csúszik, legalább belém is könnyebben csúszik, legalább ez nem horzsol fel. A kurvák ilyenkor kacéran felkacagnának, villant Zoltán elé a hang, míg a felesége némán szopik, azzal az összpontosítással, ritmussal, ahogy a vízkövet szokta súrolni a fürdőszobában. Hogy gyűlölöm ezt, de a dühtől csak keményebb lett a nőben. Szombat délelőtt volt, Léna már várta a Másikat. Az meg hozta az állványt, a szént, a lapokat. Tudja, magáról én inkább csak szénnel rajzolnék aktot, mondta. Legközelebb kifeszített egy lepedőt, Léna erre kérdően nézett, maga bolond, mit akar azzal a ronggyal, és nevetett, de a Másik meg sem hallotta, álljon mögé, parancsolta,

és ha tapsolok, maradjon úgy. Hangosan berregett a kislámpa, amit ellenfénybe kapcsolt, maga még egyszer megöl, kiégeti a szemem, de Léna mégis mögé állt, a Másik pedig tapsolt. A kimerevített mozdulatot rögzítette, körberajzolta szénnel, bár messziről úgy tűnt, a nő testét tapogatja le. A gangról be lehetett látni, de nem nézett be senki, a kurvák tiszteletben tartották egymás dolgát, a földszinten lakók pedig egyedül nem jöhettek fel. Az ápolók hetente egyszer jelentek meg, hozták a betegeket is, mint valami koffert, hogy amíg ők könnyítenek magukon, azok ki ne szökjenek a térre. Inkább hagyták, arcukon bamba vigyorral végignézzék aktust. A fehér köpenyt úgyis elég volt csak kigombolni, a kurvák készültek, ráhasaltak az asztalra, és hang nélkül segítettek rá a csípőmozgással, hogy nagyobbakat élvezhessenek az ápolók. Kedvelték őket, ahogy a debileket sétáltatták, tették tisztába. Abban volt számukra valami megindító. A kis debilek. Így hívták a kurvák a földszinten lakókat, a különböző korú és betegségű pszichiátriára került férfiakat és nőket. Miközben az asztalon hasalt, Léna mindig oldalra fordította a fejét, és az ápoló csomagját nézte. A lapos arcon semmi érzélem, látod, épp így dugok én is, most mintha tükörbe néznék, fanyalodott el, és közben egyre szebbnek látta azt az arcot, az eldeformálódott vétagokat, a mongolreődöt. Szinte mosolygott, Léna ujjongott belül, mosolyog, mintha boldog lenne.

A Másik tehát rajzolt, szénnel jelölte meg a kurva testét. A hegek feketék voltak, ahol beletört a nő testébe a szén, mert a Másik túl erősen nyomta rá. Anna testén is elfeketedtek a sebek, a leszáradó bőrkék a sugárkezeléstől kormosra égtek. Hallja azt a mondatot, és felpattan, ott hagyja a feleségét és az orvost, tombol benne a düh, legszívesebben felpofozná az asszonyt, hogy ilyet ne mondj, a kurva istenedet, élni fogsz, bazmeg, nekem te fel nem adod, mert olyan nincs, egyedül én lehetek az, aki. Csak én, érted, egyedül én. De hallgat, kivágtat a szobából, este majd a lóra mondja Anna, hogy el kellene adni, úgyse bírok felülni rá. De az még messze van. Nem érti, hogy miért büntet és ki büntet. Nem a hólyagokról és a fájdalomról van szó, csak az életről, hogy Annában annyi élet van, szikár és szontos, mint a parasztasszonyok a piacon, ahogy árulják az almát, de közben belül végtelen, igen, ezt látja be a Másik, hogy ez a nő végtelen mellette. És most úgy dönt, hogy meg akar halni.

Léna testéből új állványt vett, ezen sokat nevettek. Mert az árnyjátékot megvette egy kuncsaft, Anna később sokáig emlegette

ezt a képet. A kuncsaft ugyanis meghalt, mielőtt elvitte volna az emeletről, így a kép Léna halála után a Másiké maradt. A fontos nők pont ilyenek az életedben, mondta Anna. A körvonalakkal mindig bajom volt, neked is a sziluettedbe szerettem bele. Milyen gyönyörűek lehetnek azok a kurvák, sóhajtott fel Anna, ahogy a díványra dőlt. Éppen így sóhajtottak, ahogy te, gondolta a Másik, és belátta, Lénában és Annában van valami közös a halálon túl. A test megfoghatatlan lesz, Anna Angliában, Lénában meg az a rengeteg idegen idegen, akikre rábólintottam. Akkor tudtam szeretni, nem úgy, mint most. Akkor nem bántam, nem akartam birtokolni őt. Léna megtartotta a régi kuncsaftokat és megtartotta az ápolót is, minden kedden az asztalra hasalt, aztán este fertőtlenítő szagúra szopta Zoltánt. A Másik utólag döbbsent rá, hogy hazudott magának. Hogy belement valamibe, amire soha az életben nem lett volna kész. Úgy csinált, mint aki ismeri az alázatot és a megbocsátást, pedig éppen olyan gyötrelmesen aljas vagyok, mint bárki más. A test mégiscsak templom, ahol félhomály van, trópusi pára a hajlatokban. Elszenesedett combív, csípő és derék. Csillebérc felé utaztak kisbusszal. Léna nem jött haza, beborultak egy árokba.

Azóta nem járt ebben a házban. Most sem ide indult, csak az a mondat kattogott az agyában. Pedig csak boldogok akartunk lenni. Léna gyönyörű volt, éjszakákon át gyalogoltak a kerületben, szép házakat kerestek. Évekig egy kurvával éltem. Ennyi maradt mindebből, a vimpergából, az árnyakból és az üvegablakokból. Aztán most itt egy élet vége. Megbocsáthatatlan, ahogy az ember valóban lealjasul, hiába tudja, hogy mit kellene tenni. Ha szeretsz, elengedsz, fogadd jó szívvel, ami jön. Képtelenség. Ezzel nem számol az az isten. De most csak ez az aprócska ház van, két magas közt, amit alig talál. Pedig főntről valaki kell, hogy lássa.

Schein Gábor

TÚL A KORDONOKON

Voltak sarkok, körülzárt terek, ahol napokkal a szétvert tüntetés után is érezni lehetett a könnygáz maró szagát. Ha a kiégett autók roncsait el is távolították, a feltépett utcakövek, a burkolat hiánya így sem hagyta feledni, hogy a város közepe bizonytalan övezetté vált. Az éjszaka a szirénáké, a skandalóké, a gyújtogatóké lett, a terek csapdák, az utcák határok, lezárható menekülési útvonalak egy parancsnoki fejben, mely annyi békeév után végre háborúzhathott.

*

Bárhová fordult az ember, mindenütt rácsok voltak, kordonok. A házak sztoikus szürkéje távolabbról érkezett, mint a holdfény. Az új haragról a város még mindig a homlokzati szobrok holt nyelvén beszélt: Poszeidón a főisten itt, a kontinens közepén, ahol szűk albérleti szobákban alkuszunk a lopott szerelemre. A meztelen kőtestek úgy fordultak egymás felé, mint a bekapsolva felejtett képernyők: a műsorszünet sűrű mákja szitált rájuk, míg odalent gyereklégiókat gyűjtött a harag, távol mindegyik tengertől.

*

Két kéz írja tested történetét, melyek nem tudnak egymásról, két hang hívja benned a maga ismeretlenjét. Gyűjtsd a különbségeket. A hétköznapi hazugságokat, a magyarázatok és kifogások viruló csokrát helyezd már most a sírodra, gondozd a sírt, tisztítsd meg az őszi lombként ráhulló hitektől. De a hétköznapiakat mégse nézd hétköznapi szemmel. A legegyszerűbb kérdések mindig azok, amelyeket nem teszel föl, és ha füledbe kiáltják, akkor sem hallod meg őket, míg ki nem futsz az időből.

*

Békeidőben a központ díszkövekkel, virágosládákkal, rendezett közlekedéssel takarja öngyűlöletét, és a kimustrált villamosokat, melyek az egyre félelmesebb peremkerületekből sűrű emberszagozt hoznak, lefolyástalan városi öblökbe vezeti. Az élet itt sosem volt más, mint a túl lassú gyilkolás művészete. A kordonok mentén most végre köztéri akasztások és a skizofrén szerelem más efféle álmaival játszhatott az éber elme, és megittasulva azt hitte, politikát csinál.

*

Időnként muszáj háborúzni. Elvégre legbelül a viszonyok sosem voltak békések. Egyetlen ember túl szűk hely ennyi vágnak és akaratnak. Annak, akinek nincs szeme és füle, annak, aki mindig mással derül föl, és annak a bagolyszeműnek, aki nyakába kötött kövel jár-kel, és az egyszerűség kedvéért úgy hívja magát, én. Egyikük sem lakja ezt a világot. Mindegyik elárulja magát. Állapotuk rendkívüli, de vereségében mind ugyanúgy képes gyönyörködni. Hiába hoz szabályokat ellenük, aki itt beszél.

*

De hát mi bajom van tulajdonképpen? Ezt kérdezte, aki egy napon született velem, és legalább húsz éve ismer. Kapuzárás? Reménytelenség? Unalom? Úgy nézett rám, mintha jelentenének valamit a magyarázatok. Cserébe egy szürke gémről kezdtem mesélni. Egy tengerparti városban láttam, minden reggel ott állt a parkolóban egy piros Peugeot tetején, és várta, hogy a szemközti ház első emeletéről halat dobjanak neki. Minden reggel kitétte a napra a maga valószínűtlen jelenlétét. Vedd ezt a gémet hasonlatnak, mondtam. Arra, amire akarsz.

Ha egy napon elmész innen, ne vess a vállad fölött fillért! Mintha csukott szemmel a Hold másik felén ülnél, növessz magadban jeget, és gyakorold a lassú gyilkolás művészetét. Hisz sosem voltál más, mint az érzései asztronautája. Úrhajód egy üres papír. Ne szánd azokat lenni, akik a harc után sebeiket mutogatják, és mert nem győzhetik le a nehézkedést, ételszagú vasárnapokról álmodoznak. Ne fogadj el semmit innen, és ne higgy a folyóknak, az óceánnak! Innen csak fölfelé szökhetsz. Nem érdemes emlékezni a Földre.

MORPHEUSZ ADOMÁNYA

Frontváros. Tromfjait mindig túl korán játssza ki, és fáradtan a házak közti maratonfutástól, a legszebb órán, a huszadikban, már az éj fanyar, alig ehető gyümölcsseit őrli. Legfőbb ideje ez a megkönnyebbülésnek. A kirakatból Morpheusz barát int. Nincs több merénylet a bankszámla ellen. Odaikból előbújnak a fénygyűlölő családi démonok, és az első rossz mondatért riadót fújnak az idegek barikádjain. Meneküljön, aki tud! Ez a jelszó. Ezt minden gyerek gyorsan megtanulja.

Menekülni azonban csak befelé lehet. Mélyre, a sötétbe. Morpheusz barát országa nagy, és nincsenek benne birtokpercek. A pavlovi kínokra már senki sem emlékszik. Az agy könnyen hozzájut kedvenc édességéhez, langyos szirup csurog a digitális sávokon. Hogy milyen íze van, azt mindenki maga dönti el. Az agy mégis úgy viselkedik, mint egy félénk csiga. Visszahúzódik a házába, melynek spirálformája van, tehát becsavarodik. De ott már túl szűk a hely. És Morpheusz szereti a becsavarodottakat.

A tengerektől messze, a kontinens belsején tetők szabják a horizontot. Friss parcellákat egyre magasabban lel az örökké temetkező szem. Vitorlákra a város sosem gondol. Az autók lehúzott ablaka mögül kiabálnak: húzz el innen, szard össze magad! A szeretet ilyen szűk utcákban mindig gázolás volt, a kisebbrendűségi érzések boldogtalan csatája. És nincs pihenés a piros lámpáknál sem. Egy öt éves gyerek itt már kész akcionista, a farkas és a bárány játszmáiból facsar magának egy kis elevenséget.

Állítsd meg magadban a menekülőt! A város megint kútmérgezőket keres. A régi trükk beválik. A szenvedőtől elveszik a nyelvét. Kezdődik a visszazámlálás. A tettes helyet cserél az áldozattal, újjászületésről, büszkeségről beszél, és rámutat az ellenségre. Így a felszabadulás most is önkéntes szolgásgot jelent. Míg tart a film, szatelitszem óvja az álmokat, és a test a másnapi létbe súlytalan kel át. A visszazámlálás talán zéró előtt megáll. Te ne aludj! Menj ki a városba, bottal verd a házak oldalát!

A felnőtt így örökké gyerek marad. Nem állhatja a hangoskodást, időnként mégis botrányt kell csinálnia. Szemrehányásokat tesz családtagjainak az életükért. Agresszivitásának mindig ők voltak a céltáblái. Újat nem tudnak mondani egymásnak, de a sebek újként véreznek. A szidalmakkal persze magát sem kíméli. Tudja, hogy ami elviselhetetlen, úgy is marad. Időnként rettenetes fejfájásra panaszkodik, fáj a térde is, meg a nyaka. A botrányokért már nem kér bocsánatot. Nem is várja el tőle senki.

Az álmatlanság is Morpheusz barát adománya. Hajnalban ő szólal meg a rádióból, ő mondja meg, mihez nincs többé jogod. Az éjszakai hívások után is ő közli, hogy az egyenleged lejárt. Az aluljáróban ő lép oda hozzád cigit kérni. Ha adsz neki, kéretlen is tanácsokat oszt az álomtalan audiencián. Azt mondja, az ördögi körből csak úgy törhetsz ki, ha átengeded magad a fájdalomnak. Morpheusznak ilyenkor női hangja van. A fájdalom tagadása ürességet okoz. Azt mondja, ne higgy magadnak, amikor úgy érzed, senki vagy.

Csak a távolságot kellene jól megválasztani? Ha fényévnyi messzeségből néznél városodra, és minden agyról letörhetné a koponya csonthéját, meglátnád a gondolatok csillagrendszerét, meghallanád a kapcsolatok nem földi zenéjét. De itt vak vagy és süket. Érzelmekről beszélsz. Néha úgy akarod használni a nyelvet, mint egy úrhajót. Nem szökj el innen! A város sík felület, a hidak csak a vízben tükröződve látszanak stabilnak. Mélységgel majd akkor telik meg, amikor felnyílik itt, ki vagy.

Juhász Ferenc BABONÁK NAPJA, CSÜTÖRTÖK: AMIKOR A LEGNEHEZEBB (HUNGARIAN)

A harmadik napon a legnehezebb, a harmadikon

Ácsorgok mélázva e kő-villany-szigeten:
az Oktogonon.
Csütörtök este van.
Nem átkozom magam.
Nem siratom.

Kék, sárga, zöld, piros eső zuhog,
Lábamnál olaj-szivárvány-patakok
és föltorlódott esőhólyagok.
Mint mozgékony-bőrű kaméleonok
agyag-csipkekorsó szeme forog
a nyüzsgő buborék-állatok
vízhártya-szeme.
Csillámbársony-bőrük gyűrődik, mozog,
színét cseréli szín után.
Egymáson másznak a piros-tarjú eső-gyíkok.
Ez a tér a virágzó kő-magány
Galapagos-szigete.

Magam vagyok.

A tér, mint kivilágított óriáskerék forog,
hajói: taxik, autóbuszok, villamosok,
ablakai: a kirakatok,
ringyói: a födetlen ivarszervű gladióluszok.

Kék, sárga, zöld, piros eső zuhog.

Kiáltoznak az újságárosok.
Hallgatnak a virágárosok.

Fák, tetők, kémények fölé fémvázak emelik
a csönd állatfényvirágait,
az éj pillanat-lényeit,
elektromosság-szörnyeiket.

Szívem az égre feszítve látja sorsát:
mint óriás színes agyvelő,
villany-térkép vibrál fölöttem:
Magyarország.

A fénypont-falvak, városok,
mint agysejtek, velő-dúcok,
a villanygolyók: a kék erek,
tekervényei fénylenek.

Jaj, emberek!

A harmadik napon a legnehezebb, a harmadikon.

Nem átkozom magam.
Nem siratom.

S itt is, ott is az esőben kivirágzik
a tető, a fal, az ég:
fénypókhálóban fénypókocská,
s fény-sejttódulással mozogva
a hirdetések mimóza-levele
nyílik, elfordul, összehúzódik,
mint mélytengeri rózsza-állat feje,
ha ringatózik,
tapogatózik.

Segíts, meg, emberiség!

S az eső kristály-páfrányai alatt,
mint celofán-ősállatok:
nylon-köpenyek, gumikabátok,
átlátszó műanyag-zsákok
zizegnek, zörögnek, izzanak.

Gyíkbőrbe bújt asszonyok,
kigyóbőrbe bújt férfiak.

És éhesek.
És szomjasak.

Kék, zöld, sárga, piros arccal
tolonganak.

Ki tudja, hogy itt vacogva állok?
Kinek vegyek most virágot?
Hol vannak a jóbarátok?
Ki hallja meg, ha kiáltok?

Nézem az esőt
téged keresve.
Hívlak kékülő szavakkal.

És piros, sárga, zöld
fényvonalakkal

óriás söröskorsót
rajzol az esőbe az este.
Megszületik az elmúlásba esve.

Aranykorsóban aransör pezseg,
aranykorsó okád villany-fürtöket.
Csurog a nyálkás kövezetre
a foszforhab, villanyfoszfor.

Hová megyek?
Mit énekelek?

„Ments meg uram engem a gonosztól!”

A harmadik napon a legnehezebb, a harmadikon.
El kéne szaladni.
Itt kéne maradni.

Ögyelgek a villansörhabon.
Bár ordítóznék, mint a gyerek, aki valamit szeretne,
ordítóznék, de mindenki kinevetne.
És fölmásznék rád villany-érháló-Magyarország,
feküdnék neon-agyadon.
hogy lássák az átsugárzott bordák
között megdagadt szívemet.
Amely tied.

De nem szabad. De nem lehet.

A harmadik napon a legnehezebb, a harmadikon.

Én nem kiáltok,
nem mondok átkot,
csak állok az esős szivárvány-vadonban,
szájamból nagyanyám szava lobban:
„Ments meg uram az Egyszarvú lótól, a Négymellű madártól,
ments meg uram a Pikkelyes kostól, a Vonító virágról,
ments meg uram az Ugató békától, a Patás angyaltól,
ments meg uram engem, ments meg a gonosztól!”

De kinek motyogok, kinek beszélek?
Kit ment meg a haláltól az ének?
Hiszen én istent nevetve megtagadtam,
tövis-ággal vertem ágyékát, s elszaladtam.
Lángomat isten-nagyra csavartam:
világ-rovarok perzselődnek benne hártás nyálazással,
zöld könny-sistergéssel, zöld buborékolással.
S most befonják fejemet
a piros, kék, zöld villany-gyökerek.
Villany-ember leomló lila szakála rámfolyik,
mint csápnyaláb-köteg fojtogat, beborít.

Csak te segíthetsz rajtam, jól tudom.
A harmadik napon a legnehezebb, a harmadikon.

Mit akarok?
Mit akartam?
Magamat szívedbe kapartam,
mint akna-tűzben a föld-anya
hasába a bozontos-arcú kis katona:
fölötte fény-halálfejek,
fém-levelek,
körötte rubint-szökökutak, vér-legyek,
hús-cseppkő-szakadékok, lüktető-eres liánok,
szívárvány-szemhéjak, forgó szemgolyó-virágok.

Mint embrió
kuporgok összezsavartan lüktető, véres dzsungeledben:
ringatnak a lágyan-mozgó bordák,
verdes vér-zuhatagod sistergése,
a belek zsíros, fodros remegése,
hallgatom, hogy dolgozik, forr
a máj, a vese, a tüdő, a foszfor,
nyitott szemem látja belső éjedet,
s érzi átderengő testedet
tapogató-csáp-szemem.
Világűröm vagy, s mélytengerem.

Magam vagyok,

Veled vagyok.

Kék, sárga, zöld, piros eső zuhog.
Kiforognak a mélyből a fény-állatok.
S a villany-medúza-Magyarország,
a tenger agya libeg fölöttem,
s úszik a világűr-medúza: a földgolyó
a tejút-öbölben.

Én elhiszem
hogy puha álcádat leveted,
megépuúl hited,
s arany-mozaik szárnyaid kibontod,
kigöngyölöd a nyálás, puha ragacsból,
kitinszerkezete megszikkadt, megszilárdul,
hártyája megszárad, kifeszül,
hogy kilüktetsz a kékeres lucsokból,
s az idő méhe csöndesen bezárul.
Mert tudom, hogy a sorsom a te sorsod.

Itt állok egyedül.
Ázott fejemet lehajtom.

A harmadik napon a legnehezebb, a harmadikon.
Csütörtök este van.
Nem átkozom magam.
Nem siratom.

S elindulok hazafelé, ázottan, életre-szántan,
a kék, zöld, piros esőben, a szocializmus korszakában.

Gál Ferenc

TÖRZSANYAG

Sok mindent mesélnek,
de itt is csak víz és ropogás
távozik a falakból, mondta a gyermek.
Megerősíthetem azt is, uraim,
hogy a trafikosnő szemébe nézni
nem tanácsos, velem viszont,
aki nem csatlakozom pártokhoz,
netán a végén olvasókhöz, a környék
gyerekeit sem ijesztgeti senki,
ma már ilyet is leírok.

Anélkül, hogy a hatása alá kerülnék,
mint a nem is olyan rég felröppent hírnek,
hogy önök természetes személyek.
Ismerik a birodalom peremvidékét:
a kávé olcsó, a munkásokat alkonyatkor
szélnek eresztik, a képeslapokat viszont
a polcra tűzik válogatás nélkül,
talán megértene engem.

Hisz, csaknem hivatásos vagyok én is.
Ha megbízom tudni akarja,
hogy milyen elzárt völgyben élni,
ahová az állatok nem is olyan régen
szőrüket levetni jártak, én megírom.
Közben naponta kétszer szelem át
a felszínen a várost, feljegyezve,
ha a jóllakottak illata
megint egy kicsit más lett,
ennyit az angyali hangról.

Ha kíváncsiak az előzményekre,
ameddig húgaim maguk elé
fogott ruhákkal tipegtek,
én a nyugalmazott jósnő
asztalkája mellett guggoltam
kezemben fejemmel.
Állatokról elnevezett évek peregtek,
és a bolygópályák zúgása dacára
belém ivódott, hogy példaképeimre
hőt ont csupán az aranytartalmú kőzet,
és senki le nem tenne értük óvadékat,
maradjanak velem, kérem.

Most jön még, hogy kihúzom a telefont,
lerúgom a papucsot és szublimálok.

Átismétlem, hogy ha vizet mernék
magamra tenyérrel, lépéselőnyhöz jutnék
nyomuló árnyékkal szemben.
Ha leírnám a visszatérő álmot,
amiben átvágok a korántsem virtuális
téren, benyitok a házak hősipkától
derengő lakásba, és azonosítom
a kandúr fölött rám meredő arcot,
lenne mit csinálnom.

Kérdés, hogy akarom-e mindezt.
Vagy arra vagyok kíváncsi,
ahogy érzések és erők órák alatt
kioltják egymást bennem.
Az elmaradhatatlan folytatásban
az elsősülött hangján hirdetem,
hogy munka után, a gondosan tájolt
fotelban önök is hasonlítanak rám.

Ernyedtek, de kivilágítják magukat,
mint egy emlékművet,
vagy lemennek az utcára,
és alkalmi barátokkal merednek
a testfestő műhelyében dülöngélő lángba.

Ez alatt én kétférföldes zónában
öszönösen tájékozodom a ház körül,
ahol családnevünket még máshogy írták,
akár találkozhatunk is.

Ha mégsem, azt kívánom:
bízának meg belső szerveikben,
és emelkedjenek közepes méltóságra.
Házuknál az uralkodó szél
ne a kerületi dögkút felől fújjon.
Ha pedig úgy érzik, hogy túl sok
itt a kétes összefüggés,
túlságosan gyorsan terjednek
a hírek és az illatok,
s az elvarratlan szálak szaporulata
a legcsábítóbb kelengyét is szétzilálná,
kívánom, hogy erejük teljében
egyszer megállíthassák az órát.

Amikor ajkakra festett ajkak
pusszogatásán törnek meg a hóhullámok,
és közösséget vállalunk azokkal,
akik a telefont nem veszik fel
ötödik csöngetésig.
Hisz mindenben van egy küszöb.
Kellő adagban a nehézfémek

súlytalanná tesznek,
napkeltekor a zenészek leteszik
a hangszert, és valami arra sarkall,
hogy csakis osztódással szaporodjunk.
Tudva, hogy nem ellenőrizhetünk mindent.

Szokva, hogy törzshelyünk kerítők
és tollnokok tanyája, és a karzat

filozófusa beszél legszebben
a zárás órájáról, amikor a személyzet
halkan magasztal és körbetakarít minket.

Orcsik Roland ALMA ÁLMA

„De a szerepeket jól ki osztani ebben az előadásban, mely lehet komédia és tragédia is...”
(Részlet Gustav Almához írott hosszú leveléből)

Hatalmas, nyálkás zöld kígyó.
Engem akar. Rám tekeredik. Belém-
furakszik, legbelülre nyomul.
A farkánál fogva húzom ki.

Nem enged. Csöngetek a szobalánynak,
megragadja a kígyó farkát.
Erősen húzza, de kicsúszik kezéből
az óriás hulló rángatózó teste.

Belső szerveimmel tele
a fantom pofája. Üres vagyok,
mint egy hajó összetört váza.

Mielőtt bosszút álltam rajta,
boldoggá tettem Uramat.

Tábor Ádám TÉR-IDŐ

Lovag: a Vérmező.
Nyárzöld fű, fa, kék ég.
Sok árnyék, kevés nép.
Meleg lég, hús szellő.
Neked szánt tér-idő.
Sétányon vékony nő.
Elhalad; feléd néz.
Lovag: a Vérmező.

KÉT PYNCHON JÚLIUSI KÉSŐ

„A Zónában átvette az uralmat a nyár.”
(Súlyszivárvány 337.)

júliusi késő
fák nap és ég
holnap hőség
ma hűsítő szél még
rejtteni fejtvényt
legjobb idő
lassú tropizmus
beéri a fényt

PARABOLA

a hegycsúc
a templomtorony
az ember

a földből az égbe tör
a kettőt egybekötve
az alpból szív erőt

és a rakéta-
test

az asztrál-

elszakad a földtől
s parabolán visszatérve
egy más pontján bosszút áll

PLAYBACK

Hosszú az álom:
Elkéstél, Terry –
Kicsi a nővér:
Magas az ablak –
Asszony a tóban:
Ég veled, drágám –
Hosszú a búcsú:
Elkéstél, Terry

Agnus Zsolt

TÖRÉKENY VIRÁG VAGYOK
BAZMEG

csütörtök 2007. május 17. 08:22
néha kéne rám egy tábla, h *ma nem kommunikálok emberekkel*. vagy miért is diszkrimináljunk, legyen inkább csak *ma nem kommunikálok*. de talán találóbba lenne csak ennyi: *ma nem*. vagy miért is bonyolítsuk. *nem*. ennyit írnék a táblámra.

szerda 2007. május 30. 15:08
ma délelőtt feküdtem az ágyon és halott emberekre gondoltam.
ezen változtatandó, mosogattam kicsit, haját mostam, megágyaztam, lementem a boltba, majd lementünk piknikezni. és ott feküdtem a fűben a pokrócon, és élő emberekre gondoltam. nem volt jobb.

szerda 2007. július 11. 21:43
e. nagymamájának ehetetlen a főztje, mióta saját bevált módszerei helyett a tévészakács lacibácsi fortélyait követi.
tegnap reggel egy néni elesett a főutcán és sírt.

a nagymamám 72 éves korában azt mondogatta, h ő még csak 71, és ne merészeljük azt írni a sírkövére, h élt 72 évet. mégis azt írtuk.

vasárnap 2007. szeptember 2. 16:17
levittem a legrosszabb énem szigligetre, nyaraljon ő is. bár nem érdemli meg. néhányszor kétséges volt, h kijövök-e a szobámból. pontosan annyiszor volt kétséges, ahányszor bementem. különösen akkor volt kétséges, mikor direkt azért mentem be, h ne jöjjen ki.

vasárnap 2007. október 21. 01:55
elmegyünk a felolvasóestre, és a hely olyan bölcsészlányokkal lesz tele, mint amilyenek mi is vagyunk, és csak mi fogjuk tudni, h mások vagyunk, mint a többiek. sőt, a többiek ugyanezt fogják gondolni magukról, és csak remélhetjük, h a mi érveink megalapozottabbak.

kedd 2007. október 23. 11:40

ma hallgattam rákosi mátyást, gerő ernőt, és kádár jánoszt beszélni, és nézegettem őket képeken, próbáltam beleképzelni a szovjetnadrágos, mellényes, kalapos bácsikba az életrajzukat. megnéztem rákosi mátyásné, gerő ernőné, és kádár jánosné is. mindenkit megnéztem. beszélnek bele a mikrofonba a lenin-kép alól. a kis troll áll egy 5méteres, saját arcképevel díszített emelvényen.
kigyúrt férfi a balatonnál. nevető nő csimpaszkodik a karjába. gondosan vasalt ingek. hova tegyem.

hétfő 2007. október 29. 01:15

nem süt a nap, nem megyek ki, takaró, tea, írok, olvasok, amikor már biztos nem lehet érezni mások vasárnapi ebédének az szagát, kinyitom az erkélyajtót. lemosom kívülről a szörpösüveget, h ne ragadjon. szerelmes vagyok az új vágódeszkámba, öröm rajta darabolni a zöldségeket, amiket már nagyon unok, mellesleg. apró darabokra vágom az uborkát, a háttérben latin dalszöveg, áhítat, polifónia. találtam egy új zeneszerzőt, majdnem megölt a csellóversenyével. csak ültem vizes hajjal, és majdnem meghaltam. zselés szaloncukor-illatú a samponom.

hétfő 2007. október 29. 09:21

ma reggel anélkül mentem le a boltba, h kifestettem volna a szememet, h nyomorúságom kivegyenlítődjön a bőröm belső és külső oldalán. katarzis nem volt. kiderült viszont, h az eladófiú, aki utánam szokta kurjantani a zöldségek kódját, amelyekkel a mérleg felé tartok, feltételek nélkül szeret. a paprika 23as.

csütörtök 2007. december 6. 21:01

egzisztenciális válságomon kicsit felülkerekedve, tegnap éjjel nyelvész arcképeit ragasztottam csokimikulásokra meg énekeltem a döglődő szobanövényeimnek.

szombat 2008. január 19. 23:20

randa állat a muréna, de dév, a bűvár, ad neki enni halat, és gyönyörködik benne, ahogy csócsálja. a szőnyegcápa még a murénánál is randább állat, de dév elkapja a farkánál(?) és szeretettel simogatja. azt mondja, barátságos. a rája nemhogy randa, de mindkettőnél veszélyesebb is, de dév pancsol vele a sekély vízben, csóválja a mérgező farkát (a rája)

miközben barátságosan paskolják és simogatják (a dév). dév, a bűvár, 50es, deres halántékú, napbaránított, kisportolt testét számtalan bűváröltözékben és anélkül láthatjuk a 30 perc alatt, amint végigsimogatja a tenger veszélyes, de barátságos élővilágát. a tengeri süni sárga petéit mondjuk kiköpte, de ennyit egy macsó is megengedhet magának.

engem dév lenyűgöző személyiségétől eltekintve az nyugtalanít, h miért hiszik azt az emberek, h minden élőlényt meg kell simogatni. kutya, macska, zsiráf, az oké, de honnan veszik, h példának okáért, az ajakoshal ugyanúgy odavan a hátvakarástért, mint ők.

péntek 2008. január 25. 22:38

ma régi fotókat nézegettem, amelyeken a kövérek még vékonyak voltak, a vékonyak kövérek (ebből kevesebb van), a hülyék normálisak voltak, a normálisak hülyék (ebből kevesebb van), a holtak élők voltak, az élők holtak (ebből kevesebb van). lehet h le kellett volna vonnom vmi tanulságot.

szombat 2008. január 26. 23:24

emlékszel, nagy, a kedvenced volt, mert olyan jóvágású *fiatalember*, hát, talán más is kell a politikához, de én is csak ennyit értek hozzá. azért még vitakoztunk rajta sokszor, mert szerintem nem volt se jóvágású, se fiatal, de hát én nem is voltam 72 éves (71, bocs).

hétfő 2008. március 10. 23:10

ma megállított egy fiú a károly körúton, azt mondta, azér engem, mer én normálisnak látszom. ilyenkor már tudom, h nem leszünk őszinték egymáshoz.

csütörtök 2008. március 20. 16:21

olyan arcot, mint az övé, sose láttam még, elbűvölő férfi volt, nincs rá más szó, a méla undortól kezdve, a megvető undoron át, az arrogáns undorig, minden volt az arcán az este, egy pillanatra sem suhant át rajta más érzelem, póz ez v már genetika, nem tudom, na de ahogy beszélt és beszúrta a gúnyos nevetéseit, h háháhá, ahogy kitért az a gúnyos háháhá abból a fenséges, mélységes undort tükröző, öreg arcból, hát ilyen egy férfi akinek van stílusa.

péntek 2008. március 28. 23:25

vannak ezek a hosszúkás, henger alakú kukák. a hosszúkás, henger alakú kuka pont olyan magas,

mint amilyen hosszú a néni karja a válltól az ujjbegyekig, milyen szerencsés, h pont olyan magas.

szombat 2008. április 5. 14:02

a kötet végén a képen a szerzőnek még van haja.

szombat 2008. április 5. 20:11

van két félelmem. h rólam beszélnek, amikor ott vagyok, meg h nem beszélnek rólam, amikor nem vagyok ott.

kedd 2008. április 22. 22:10

a csúnya művészettörténész cinkosan rám-kacsintott. de most mire gondolt, miben is vagyunk cinkosok? a csúnyságban? v a művészettörténet terén? kicsit nyugtalanít, mer a művészettörténethez egyáltalán nem értek.

péntek 2008. május 30. 19:18

minden délután kiülök az erkélyre napozni, jégkrémet enni, és tanulni, aztán fekete ruhákat veszek fel és elmegyek a kocsmába. ha nem kocsmába megyek, akkor fekete ruhákat veszek fel és elmegyek futni.

velem elég nehéz, szeretném néha ha ezt mások is észrevennék.

csütörtök 2008. június 5. 12:49

tudok olyan dolgokat, amelyeket az emberek többsége nem. másrészt olyan dolgokat kell megtanulnom, amelyek az emberek többségének nem okoznak nehézséget. csak minden második nap találok magam értékesnek.

a zuhanyrózsából ömlik a forróvíz, utánzásos tanulás, mondtam, figyelj, gyerünk. patakozz.

csütörtök 2008. július 3. 00:54

pár napja elegendő lett az emberekből. az ismerősökből, és az ismeretlenekből - elsősorban ezt a két csoportot emelném ki. viszont rájöttem, h nagyon szeretem a gombát.

csütörtök 2008. július 10. 12:15

az orvostanhallgató barátnőim már vért vesznek. én pedig már akár egy igei kifejezéseket összekapcsoló „és”-t is fel tudok írni lambdakifejezéssel.

vasárnap 2008. július 13. 11:46

csak etettek, etettek, etettek, meséli anyukám kissé büntudatosan; szaladok ki a konyhából, erre már én emlékszem, szaladok kezemben a tányérral, amin vajaskenyér van. nem vagyok túl magas, a füleim kilincsek mellett zúgnak el, vigyázni kell a küszöbökre, átfutok a nagyszobán, jobbra ki az erkélyre, kezemben a tányér, hoppá, kicsit megbillen. nem direkt, á, nem direkt, kiesett a vajaskenyér a harmadik emeletről.

péntek 2008. augusztus 8. 20:07

nem rossz a szállás, de inkább sétálunk még egy kicsit a temetőben.

vasárnap 2008. augusztus 17. 21:11

műértő közönség címért, pluszpont: tudják, h tételek között nem szokás tapsolni.

műértő közönség címért, mínuszpont: nem tudják, h adott ponton a tétel ért-e véget, v már az egész darab.

csütörtök 2008. augusztus 21. 21:56

az vagy nekem, mint testnek a kenyér. telített szénhidrát.

kedd 2008. augusztus 26. 22:10

bár a szüleimnek is sokat köszönhetek, spórolni a tintasugaras nyomtatók tanítottak meg.

szombat 2008. szeptember 13. 18:48

az a baj, h túl sok itthon az aprósütemény, meg h olvasás közben megláttam egy kisfiút, aki az erkélyünk alatt gesztenyét gyűjtött, és elkeseredtem, h milyen rég voltam annyira lelkes apró dolgokért, h teletömjem velük az összes zsebem, lassan úgy érzem, h mostmár szinte minden apró dolog, amiért lelkesedem, ehető.

vasárnap 2008. szeptember 14. 07:49

10 percnél tovább ne engedje hatni. (düh, szerelem, vízköoldó, stb.)

szombat 2008. szeptember 27. 22:25

már kezdtem azt hinni, h ilyen impotens, nyomorúságos és szánalmas lesz az egész napom, de aztán letöltődött a kotrógép-szimulátor.

szombat 2008. október 11. 12:18

az élet nagyon nehéz, amikor olyan magyar szintakták bizonyító erejűként bemutatott magyar példamondatait olvasod, akik hosszú évek óta külföldön élnek, és minden jel arra mutat, h anyanyelvi kontaktusuk már csak a saját példamondataikkal van.

vasárnap 2008. október 12. 22:21

az jutott ma eszembe (bár konkrét koncertélmény folytán, de szigorúan csak teoretikusan), h ha vki megkérdezné tőlem (pusztán csak teoretikusan), h lehet-e lányokat megdugni azzal, ha vki tenort énekel reneszánsz kórusművekben, akkor én azt felelném (szigorúan csak teoretikusan), h igen.

csütörtök 2008. október 23. 06:51

nincs és és és tb se működik, boci p, mondom p, szólv boci pukám, tudom, h nem erre tñtőtál, mégis sikerült bort öntenem billentüzetbe.

szerda 2008. október 29. 18:52

kiesett a zsemle a kezemből, és káromkodtam a boltban. becsípte az esernyő a hüvelykujjam, és káromkodtam az utcán. véres ujjlenyomatot hagytam a nyomtatványon, és káromkodtam az okmányirodában. elrontottam a második nyomtatvány kitöltését és káromkodtam. elrontottam a harmadik kitöltését is, de akkor már csak áthúztam a rossz számot és káromkodtam. fél órán át vártam és néztem ahogy a fekete pulcis ügyintéző különböző testhelyzetekben kavargatja a kávéját. közben csendben dúdoltam egy dalt.

kedd 2008. november 4. 20:03

magas hangon beszélünk, és halkán, szűkszavúan beszélünk, és halkán, nyelvbotozva beszélünk, és halkán.

egy olyan kedves lány vagyok, nem kell nekem még beszélgetni is.

csütörtök 2008. november 20. 13:27

az egyetem lassan megtelik nálam fiatalabb lányokkal, akik nálam hangosabban nevetnek a kedvenc tanáraim viccein. na megyek, veszek vmi krémet.

vasárnap 2008. november 30. 22:07

a vasárnapok a legnehezebbek, mindig akkorra nő elviselhetetlen mértékűre, amolyan bibliai ritmusban. itt van nekem az ég, a föld, a fény, a víz, a fák,

a virágok, az összes égitestek, az állatok, a férfiak és a nők, and still. nincs kedvem felnézni rá, lenézni rá, fürdeni benne, fürdeni benne, alájuk ülni, feléjük állni, alájuk állni, megsimogatni őket, megsimogatni őket, figyelni őket.

a vasárnapok a legnehezebbek. akkorra nő elviselhetetlen mértékűre.

kedd 2008. december 9. 18:41

a pszichológusom szerint nem vagyok unalmas. ezt különösen megható olyan vkitől hallani, aki közvetlenül előtte ötven percen át hallgatta, ahogy arról beszélek, h milyen unalmas vagyok.

bétfő 2008. december 29. 19:37

álmomban három férfihoz tartoztam egyszerre, mert társadalmilag úgy volt szokás. az egyiket szerettem csak, ez nem tudom, szokás volt-e, a másik kettőnek az illata is idegen volt. a másodikkal kifejezetten csak adminisztratív voltunk összeláncolva. a harmadiknak mellénye volt. ültem kettőjük között és vágytam kétségbeesetten az *egyikhez*, kit érdekelnek a szokások, az isten szerelmére, ezek ketten még csak nem is nyelvészek.

vasárnap 2009. január 4. 09:18

hova mondjam el. belemondtam a meggybefőtes üvegbe. belemondtam a salátás pohárba és belemondtam a pörköltöstálba---

vasárnap 2009. január 4. 12:36

mi lesz velem, befőttemegyek.

vasárnap 2009. január 11. 21:07

leül velem a konyhaasztalhoz és megkérdezi h egy tizes skálán mennyire akartam ma meghalni. nem akartam meghalni. na persze, persze, egy tizes skálán, mondjam. ahol mi jelent mit, őt a normális? kérdezem. nem, mondja ő. általában a nulla a normális.

szerda 2009. január 21. 10:45

másodévesek voltunk, ült mellettem moncsi a modern brit irodalom előadásán és kockáspapírokra rajzolgatót. két hét múlva le kell adni az építésznek a terveket, és a vőlegénye rábízta a ház megtervezését. nézd csak, ez így milyen lenne? újabb kockáspapír került a többi alá, ferencz győző a mikrofon mögött pedig újabb jegyzetkártyáját tette lapjával lefelé az asztalra. azt hiszem,

larkinról volt szó. ősz volt, és nagyon sötét. muszáj, h beférjen a tizenhatszemélyes étkezőasztal.

péntek 2009. január 23. 22:15

lesz egy házam és teleépítem műkandallókkal. eléjük állok szatén estélyiben és katt. eléjük áll a férjem fehér szmokingban és katt. eléjük állok a férjemmel és katt. eléjük állok a szüleimmel és katt. eléjük állok a férjemmel és az ő szülei és katt. eléjük áll a férjem és az ő szülei és katt. eléjük állnak a szüleim és az ő szülei és katt. eléjük állnak a férjemmel és a szüleimmel és az ő szülei és katt. akkor a cseléd fog fényképezni, mondjuk.

szombat 2009. január 31. 08:52

napok óta tikkal a bal szemhéjam. anya hurkát süt.

hétfő 2009. február 2. 23:20

itt minden nap kirabolnak egy bankot. van egy felesleges paplanom, de a hajléktalanokhoz odameneni félek. kiterítem a radiátorra a törölközőmet meg a fürdőruhám és klórszagú lesz a szoba. a kezemet. a tenyerébe.

szombat 2009. február 21. 17:54

a húsbolt zavartalanul működik.
aludjatok jól.

szombat 2009. február 25. 16:40

a kistanárok élete móka és kacagás, gondoltam, amikor a lyukasórában beléptem a tanáriba, ahol a kistanárok a szokásos asztaloknál bonyolították mókáival és kacagással teli életüket, úgymint: arccal az asztalra borulás, kéztördelés, semmibe bámulás, szalámis szendvics.

ugye nem horkoltam, ezt kérdezte a lány aki mellé leültem.

csütörtök 2009. április 16. 00:35

narancssárga fürdővízben olvastam csehovot-- másoknak is akarok egy kis rosszat, az baj?

szombat 2009. április 18. 09:15

a pocsoltyákat, meg a járdán elszórt nyers spagettitészta kell kerülgetni, sárga virágpör van a cipőm orrán. a szélsőségeimből adnék bárkinek. a bensőségeimet adom bárkinek.

csütörtök 2009. április 30. 20:00

néztem magam a plexilapon tükröződni, és arra gondoltam, lehet h így fogok megöregedni, h vöröses hajamba napszemüveget tűzve rossz buszokra szálllok.

kedd 2009. május 5. 16:40

az evéshez nekem társaság kell v sorozat. sorozatnézéshez nekem társaság kell v kaja. társaságbarátság sorozatokat kell ismerni, azokról beszélünk evés közben.

vasárnap 2009. május 24. 08:36

(a mondat helye) (a mondat helye) (a mondat helye)
(a mondat helye) (a mondat helye) (a mondat helye)
(a mondat helye) (a mondat helye) (a mondat helye)
(a mondat helye) (a mondat helye) (a mondat helye)
(a mondat helye) (a mondat helye) (a mondat helye)
(a mondat helye) (a mondat helye) (a mondat helye)
(a mondat helye) (a mondat helye) (a mondat helye)
(a mondat helye) (a mondat helye) (a mondat helye)
(a mondat helye) (a mondat helye) (a mondat helye)
(a mondat helye) (a mondat helye) (a mondat helye)

kedd 2009. június 2. 00:19

egy évvel ezelőtt akár szültem is volna, most meg egy fél macskát se fogadnék be átmenetileg.

kedd 2009. június 2. 11:31

belefogytam a farmerbe ami kövérít.

szombat 2009. június 3. 15:37

tegnap szükségből szopránt énekeltem a kóruspróbán és mára nagyon berekedtem. a pszichológusom nagyon aranyos volt és elkezdett nekem vmi torokcukorkát keresgélteni, de mondtam neki h hagyja csak, cukorral a számban úgyse tudok beszélni. persze lehet h pont ezért kereste.

hétfő 2009. július 27. 11:51

gyógyszerészeknek: ha egy nő görcsoldót és nyugtatót vesz, nem kérdezzük meg tőle, h van-e háromszáz forintja próbán.

csütörtök 2009. július 30. 12:37

lassan újra csak én jutok eszembe a saját testemről.

csütörtök 2009. szeptember 3. 00:35

közlegő öt éves osztálytalálkozókon csak lazán dobálom majd a hajamat és nem árulom el h a dekoltázsomon a karmolásonyomok egy bébiszittelt egyévestől származnak.

péntek 2009. szeptember 11. 11:55

nemrég megkérdezték, h a pszichológusom valóban létezik-e, v csak én találok ki, h írhattak róla. a pszichológusom valós személy. nagyon nevetett, mikor ezt meséltem neki. persze soha nem fogom tudni itt bebizonyítani, h nem a képzelt pszichológusom nevetett, hanem az igazi.

szombat 2009. szeptember 12. 12:08

színek kavalkádja az élet! vörös! fehér! rozé!

szombat 2009. szeptember 16. 22:06

tulajdonképpen attól érzem magam jó embernek, h nagyon korrekten vagyok rosszindulatú.

szombat 2009. szeptember 16. 23:20

soha nem felejttem el, miskolcon volt még, derűs, friss, reményekkel teli középiskolás voltam, és gyrost vettem. *de a lányok péntek este nem szoktak hagymát kérni bele,* érteletlenkedett a török fiú, de én mégis kértem, aztán hazamentem verset írni.

szombat 2009. szeptember 26. 12:45

olyan mondatokat akarok írni, mint amilyen az, amikor magamra húzom a paplant és a fehér takarót.

kedd 2009. szeptember 29. 01:28

nyugodj meg. gondolj vmi másra.
olyan mondatokat gondolok amilyen anyagból az ágyneműm van.
lesz bélszín, rák, olajbogyó, és a házi készítésű bonbon amit nekem küldtek.

vasárnap 2009. október 11. 12:13

nem ágyazok be, mert nem maradna mögöttem hátország.

kedd 2009. október 13. 07:29

nem hiszem, h érdemes vagyok bármi életörömrre, ha ébredéskor a nagy szelet meghallva az első gondolatom az, h nehogy elvigye a radióúj felmosórongyaimat az erkélyről.

csütörtök 2009. október 15. 22:49

szavak, amelyekből csak baj lesz: sohase, örökké, tokád.

kedd 2009. október 20. 19:50

ez már csak így van, h a lányok egyes koncertek és egyes szemináriumok után készletet éreznek arra, h előrekiabálják az előadónak h *marry me.*

péntek 2009. október 23. 05:51

odalépek mindenkihez, és a fülébe súgom, h *nem tudom, hogyan lehetne még ennél rosszabb.*

hétfő 2009. október 26. 17:22

te egy olyan kedves fiú vagy. alázz meg.

péntek 2009. október 30. 08:41

nincs még egy olyan menüpont személyes honlapokon melyre nagyobb félelemmel kattintanék, mint a *verseim.*

szombat 2009. november 18. 00:21

legyél velem kedves, jó? mer egy törékeny virág vagyok bazmeg.

szombat 2009. november 18. 18:44

mesélek az énképemről. ma már másodszorra is majdnem bementem automatikusan az irodaház férfivécéjébe. az ajtóra festett kis figurán ugyan nadrág van, viszont nagy a segge.
péntek 2009. december 4. 07:17
tegnap a kocsmában épp meg akartam inni a fényképezőgépet mikor oldalba böktek, h hogy van az irtóhangsúly angolul.

péntek 2009. december 18. 20:22

istenem, én annyira hálás vagyok az engem körülvevő férfiakért, és nőkért, és férfiakért.

kedd 2009. december 22. 22:43

hogyan kell a szívnek dobannia amikor egy hentes nevezi az embert *husinak.*

szombat 2009. december 30. 17:30

ezek a soha vissza nem térő, gondtalan fiatal éveim, heló! annyit bánthatom magam amennyit csak akarom!

csütörtök 2009. december 31. 12:40

nem onnan, ahonnan jönnöm kellene, megyek oda, ahová mennem kell. lehet h fordítva van. ment át velem a busz a hideg reggeli sötétben a hídon, dobozos jegeskávét ittam, ment át velem a busz, és arra

gondoltam, egész nyugodtan elronthatom az életem. itt kezdődik minden.

hétfő 2010. január 18. 19:59

egy öttagú hangoskodó fiúbanda mellé ültem le a metron, ott nem ült senki. megállókön át arról beszéltek és poénkodtak, h én annak a fiúnak a kurvája vagyok aki mellé leültem, és h én úgyse hallok amit mondanak mert zenét hallgatok és nézek magam elé. aztán a deáknál készültek leszállni és sorban haladtak el előttem, és akkor a sor végén a stricim még kedvesen rám mosolygott és megsimogatta a fejemet.

szombat 2010. január 27. 11:57

megtanultam alkalmazkodni a vágyaimhoz.

kedd 2010. február 9. 22:35

isten áldja a márványsajtós vajkrém feltalálóját! plusz húsz százalékkal áldja!

csütörtök 2010. február 18. 12:14

nézzünk magunkba és tárjuk szét a kezünket.

csütörtök 2010. február 18. 23:03

nézzünk magunkba és tördeljük a kezünket.

szombat 2010. február 27. 16:19

nekem ne mondja senki, h nem lenne néha jó ha állna a háta mögött egy csapatnyi, de legalább egy ember, és olyanokat mondana, h *milyen szép kelt térszta! milyen hosszú bekezdés! milyen könnyed hátúszás! micsoda formás mell!*

szombat 2010. március 3. 11:20

nézzünk magunkba és mossuk a kezünket.

péntek 2010. március 19. 17:09

örökre a bizalmamba fogadom azokat akik fel tudnak emelni.

péntek 2010. április 2. 22:01

ha nem akarok lemenni futni, az biztos jele annak, h le kell mennem futni.

szombat 2010. április 3. 19:57

hol van az én tepertő istenem.

vasárnap 2010. április 25. 11:36

most már muszáj lesz mosógépszerelőt hívnom, mint a háziasszonyok teszik a reklámokban meg a pornófilmekben. gondolom a különbség ott kezdődik, h az emberen mennyi ruha van a kötény alatt ajtónyitáskor.

szombat 2010. április 28. 10:58

nézzünk magunkba és tegyük össze a két kezünket.

hétfő 2010. május 3. 23:41

ma a pszichológusom minden félelmemre azt mondta, h megalapozott. ez így mostmár végképp megrémít. én nem azért mentem el pszichológushoz, mert megalapozott félelmeim voltak.

szombat 2010. május 8. 08:30

a május is gyönyörű a maga módján. leült melém, megszerelte a biciklijét, majd azt mondta, egy mérgező felhő vagyok. aztán azt, h csak viccelt, és visszavonja. én nem vagyok egy mérgező felhő.

vasárnap 2010. május 16. 22:11

álmaimban legyengült és magatehetetlen vagyok. szerencsésebb álmaimban mellémfekszenek az ágyba meg átöltöztetnek. szerencsétlenebb napjaimon ezek mind meg is történnék.

szombat 2010. május 26. 12:14

csak simogatás legyen.

hétfő 2010. május 31. 08:46

eljutottunk oda is, h jelenleg komáromi pisti, kiugrott rendőrkapitány, lakodalmas zenész facebookos bemutatkozását valloam ars poeticámnak:

kemény fegyelem és nagy líra.

szombat 2010. június 9. 15:54

semmi ok az aggodalomra! a pszichológusom szerint különleges ember vagyok!

kedd 2010. június 15. 20:05

ültem ma délután a luciánál, ölemben a gyerekével, és ott volt a rendszergazda is, aki ügyfelekkel telefonált, olyan módon, h *most rettentő kemény voltam, most vérgeci voltam, a hazudós kurva anyátokat!*, tette le mindig a telefont, és úgy tűnik,

nem zavarta, h minden híváshoz én szolgáltattam a háttérzajt, miszerint *mucika, drága, de hát most miért kell kiköpní ezt a finom virslit.*

péntek 2010. június 25. 07:12

nekem többnyire számonkérhetetlen dolgok fájnak. mekkora szopás.

vasárnap 2010. július 4. 18:37

olyan erős, konkrét vágyaim vannak, h nekem már minden csalódás.

kedd 2010. július 6. 23:17

szokásos nyáresti keddi bulik, zuhogó esőben ülök szabadtéren, a barátaim egy vérrrel lecsöpögтетett sportszeletet-darabkát mérnek vércukorszintmérővel.

szombat 2010. július 7. 12:14

szólj hozzám, bújj hozzám, hopp, hopp, hopp, hopp. a felszólítások és a fiúk nem működnek!

péntek 2010. augusztus 6. 00:09

kamaszkori költőidolom ma a gödörnél elhaladtában a hátamnak rúgott véletlenül egy üres műanyagpoharat.

szombat 2010. augusztus 18. 18:42

minden nap előkerül vki aki áll felettem és az epizodikus altatófüggőségeit magyarázza.

én nyugodtan alszom, és egyre szebbeket álmodom. a bal mellemmel, meg cseh férfakkal is. a cseh férfi azon kesergett bánatos, tangóharmonikás, cseh bluest énekelve, h a lelke kocka alakú. h az ő lelkének élei vannak és sarkai, nem lehet rendszeren megsimogatni. édes istenem. kocka alakú.

szombat 2010. augusztus 28. 00:56

illat, illat, illat. nyakba csók. a fehérbor tesz fegyelméletlenné.

szombat 2010. szeptember 1. 23:27

nem hiszem, h van megfelelő testhelyzet, ha az ember egyszerre akar ugrásra készen állni, és elviselni azt, h hiába áll ugrásra készen.

kedd 2010. október 19. 13:54

öt spiró után egy ajándék ponyva jár a webshopban!

péntek 2010. október 22. 15:12

engem is meglepetésként ért, h tényleg csak annyi kiló vagyok, mint amennyit a munkaalkalmasságis orvosnak szerény hazugságként bediktáltam.

péntek 2010. október 29. 01:14

pedig mennyire szerettem. annyira szerettem, h azt álmodtam, h trafikos. annyira, h én álomban odamentem a trafikhoz vásárolni ezért, szembefordultam velem, és megroggyantottam kicsit a térdeimet. a kisablakon kinyúlva így pont meg tudta fogni a bal mellem.

szombat 2010. november 17. 06:31

egyre ügyesebb vagyok, de az a helyzet, h még mindig van mit csiszolni a viselkedésemem, mert még mindig apró darabokra esek szét, mikor különböző baráti társaságaim, v azok tagjai találkoznak egymással. jelenlegi stratégiám a társalgás és a kötődés facilitálására: odamegyek ahhoz aki nincs annyira otthon az adott közegeben, és megkérdezem, h nem utálja-e a többieket.

szombat 2010. november 20. 10:29

itt van az anyukám látogatóban. szerintem a gondoskodásnak is van határa, szerinte meg nincs, ez sötét titkolózásokat szül köztünk. *zuhanyozok!* zárja kulcsra maga után a fürdőszobaaajtót, és közben tisztán ki lehet hallani, h a mosdókagylót súrolja.

szombat 2010. december 1. 01:07

ma láttam demszky gábort a szűkített járda fel-tört betonján araszolni. nagyon szomorú volt.

szombat 2010. december 8. 00:15

soha senki nem nyalta meg még jelképesen a nyakam ilyen szeretettel.

péntek 2010. december 10. 12:25

mindenki arra próbál építeni, amiben tehetséges, én most pl. pszichiátriai oktatófilmben fogok beteget játszani.

pszichiáter: *azt kéne, h visszagondol majd az életnek egy olyan időszakára, amikor nagyon szomorú volt... nem tudom, volt az életében ilyen időszak?*

én: *volt.*

pszichiáter: *szuper!!! ... úgy értem: jaj, nagyon sajnálom. ez rettenetes.*

kedd 2010. december 14. 12:40
szóval öregszem, olyanokkal taxizok haza, akiknek az anyja barátnője vagyok.

szerda 2010. december 15. 18:23
ma rámosolyogtam parti nagy lajosra a mozgólépcsőn, és olyan boldog lettem, mintha fordítva történt volna.

kedd 2010. december 28. 13:47
és ha megcsókol, nem lesz-e vmi baj. elmondom, mire gondolok. például megutál. például megszeretem.

péntek 2010. december 31. 11:59
amikor vmi fontos dolog történik velem az életben, azonnal csinálom róla egy printscreent.

hétfő 2011. január 3. 01:09
álmban azt mondta nekem egy ismeretlen férfi, h én olyan lány vagyok, h az ember még ha nem is mindig mellettem akar elaludni, reggel mindig mellettem akar felébredni. télen senkit nem szeretnek eléggé.

vasárnap 2011. január 9. 00:20
ma azt mondta egy kedves fotós ismerősöm, h a fotót, amit rólam csinált, tök keveset kellett photoshopolni. meghatódtam. aztán mesélt a szőrös arcú lányról.

hétfő 2011. január 10. 00:24
nem tudom, h jó úton vagyok-e, mikor ennyit beszélék megérdemlésről.

csütörtök 2011. január 13. 17:00
amit v akit nehezebb megszeretni, azt sokkal jobban szeretem. van egy ilyen?
lassan eljön az idő, h ronda tárgyakkal és kiállhatatlan emberekkel veszem körbe magam.

lelkem mint a károly körút.

kedd 2011. január 18. 20:36
van ez a furcsa tendencia, h volt tanárain egyre gyakrabban kérik, h inkább régi ivócimborámként mutassam be őket másoknak a kocsmában.

csütörtök 2011. március 10. 17:23
nincs szeretethiányom, csak szeretném minden-hova magammal vinni ezt a nagyon finom üveg lekvárt, jó?

szerda 2011. március 16. 23:29
annyira reménytelen eset vagyok, h elaludtam kávézás után, egy motivációs előadás hallgatása közben.

csütörtök 2011. március 24. 00:20
tele vagyok büntudattal olyan dolgok miatt, amiket meg sem teszek.
bűnös életről szóló álmaim szertefoszlanak. édesen, szomorúan, mint a kalács.

hétfő 2011. március 28. 19:30
vki mondhatná, h nem lesz semmi baj.

szombat 2011. április 2. 23:35
szerintem egy csomó dolog úgy van rendben, h nincsen jól.

vasárnap 2011. április 10. 12:41
álmban ha megold vki egy matematikai problémát, én a mellkasára hajtom a fejem miközben magyarázza. én így üdvözlöm a tudományt.
muzsáj kimondanom, h tavasz van; végigugran-do-zom a lelkem, szívem egyik piacképtelen csücskétől a másikig.

kedd 2011. április 19. 21:37
rohadt élet! rohadt élet prada cipőben!

kedd 2011. április 19. 22:00
érezem, h teljes, nemes lelkekkel vagyok vmiért, de még nem teljesen tiszta, h miért is.
álmban egy rajzon kiszínezem jézus krisztus ruháját kék filctollal és ajándékba adom.

hétfő 2011. április 25. 13:59
olyan árnyalatokban élek, mint egy mellékhúzott szék, pár ráammerengett perc, néhány direkt elszalasztott metrő; nem lehet tudni, h mikortól sok, meddig semmiség, hány centi, hány perc, hány vonat. vmi helyett, túlfűtötten, meg se történ-nek.

vasárnap 2011. május 1. 00:16
éjjel kettő után a szaxofonos fiúk felajánlották, h válasszak egy számot, és akkor ők a kedvemért eljátszzák nekem azt a számot, ami elsőre szabadon eszükbe jut róla.

hétfő 2011. május 16. 00:03
mértéktelen: nincs találat
tipp: "mértéktartó"

szerda 2011. május 18. 06:40
példaképeim lady gaga és lady diana, talán ezért is érint érzékenyen mikor elbizonytalanodom, h én vajon mit adok a világnak azért a sokmindenért, amiért olyan rendületlenül és mélyen hálás vagyok.

szombat 2011. május 21. 00:40
de milyen érzelmek vannak még? ülünk a pszichia-terrel egy lista fölött és ráncoljuk a homlokunkat.
szeretet! éreztél már szeretetet?

kedd 2011. május 31. 00:32
nagyon sokszor le kell írnom, h *nincs rám hatással.*

szerda 2011. június 1. 16:03
gyakran elfog a rettegés, h kiderül majd, h nekem is van olyan ismerősöm, aki a *jegyeket, bérleteket kérem* poénna lépne oda hozzám, ha találkoz-nánk a metrón.

hétfő 2011. június 6. 13:55
tegnap este még egy füléből vérző, eszméletlen ismeretlent próbáltam simogatni, h minden

rendben, most épp vmi egyszerű angol mondókat próbálok írni a pillangókról a tanítványomnak az ebédszünetemben.
a nyújtandó dolgok és a hangulatok széles skáláját, az egész világot, többnyire örömmel, fel-ölelem, mégis szívesebben lennék néha például tatu.

péntek 2011. június 10. 09:43
az esős, fülledt nyári nap, amikor a pszichológusom megkért, h rendezzem excel táblázatba a barátaimat.

kedd 2011. június 14. 00:06
biztos másnak is végződik úgy a hosszúhétvégéje h kirúszozza magát otthon a tornázáshoz.

kedd 2011. június 21. 22:18
nyár budapesten! a világ legizgalmasabb, leggyö-nyörűbb idegösszeroppanásai!

kedd 2011. június 21. 23:49
úrhajókról nézek videókat és csokifagyit eszem ágyban. hogyan lettem mandulaműtéten átesett hétéves kisfiú.
csütörtök 2011. július 21. 19:08
láttam nyolc embert egy hentespultot emelni. felmarkolom magam a tenyerembe.

vasárnap 2011. július 31. 21:41
a városnéző túra végén ittunk egy unikumot. ha-zafelé már a város nézett engem.

Németh Bálint

SÜNDISZNÓ

Megébredtem, fáztam, volt ott talán egy ing is, a tiéd, így akarok emlékezni, nem vettem magamra. Egyedül hagyta, addig, gondolom, a sötétben becézted a manduládat, hogy világíts, te genny, és kérdezgetted álmodban, mi baja, mért van begyulladva így.

*

Remegtem, kibámultam, fázósan toporogtak a házak, sűrű sörték és fehér az utcán, nem tudtam eldönteni, fogkrém vagy borotvahab legyen. Esetleg ondó. Aztán a csillagok, akár fosztóképzők, egy magasabb elvonás tünetei, rá kellett tehát gyűjtanom.

*

Meséltél egy karambolról, autó tévedt a villamossínre, próbáltam elképzelni, tökéletlen kereszt. A karosszéria, elnyílt száj, mintha vér és nyál találkozna ott futólag, kétféle fájdalom felcsigázott molekulái, nem közöszlnek, de egymást azért van képük meghamisítani.

*

Ilyesmíró álmodsz te is, gondoltam, és ha rosszul. Nem tudod elosztani a kételyeket, mint a maradék kávé reggel, valakié kicsit több, talán tüske marad benne, na és. Ahogy aztán beszélgetünk, a szánkából egy műtét megmaradt néhány cérnaszála lóg, ezek szavak, hát majd csak felszívódnak.

*

Ajkamon a lassan begyógyuló seb, a szám cigarettaszaga, fogat kéne mosni, mielőtt visszafekszem. Ha megfeszülök, sem érek ahhoz, akinek, úgy hiszem, kiköpött mása vagyok. Pisálok, becsukom a fürdő ajtaját, a pohárban összekoccannak a fogkefék.

GYEREK KEZÉBE NEM

Reggelre nem akadt más, mint renddé hazudni, ami az estéből maradt. Akár a kötőanyag, hogy a ledöntött fal majd újra, vagy a tányérok mellé villa, kés, attól lett végül is vacsorává. Kávét főzök, fáj a fejem. Mint egy konyhaszekrény, amiben a tányérok egyszerre összetörtek, és akkor rád gondolok. A kávét ollóval bontottam ki különben, volt ott egy gyógyszer is, tehát bevettem, az íze, mint a mosogatószer, és erről jutott eszembe, mi mindent nem tudok tisztábbra sikálni, amivel téged kellene várnom. Feltornyozom azért, ami szerintem már jó. Amíg nem kell onnan valami, nem dől össze.

RÁISZIK

A nappaliban álltak, nagyjából egy héttel azután, hogy apám visszajött megint. Pálinkázni készültek, kétszer annyit töltöttek nekem, mint maguknak, pedig nem is kértem. Apa figyelmeztette anyát, hogy vigyázzon azért magára: sokat ivott már a héten. Anya viszont apát féltette inkább, nem lesz-e rosszul, hogyha ráiszik a halálra. Én két kortyra tudtam csak lehúzni, mint aki rosszul alakít. Meg is tántorodtam, hányingerem lett, pedig tényleg beleadtam apait-anyait.

Karádi Márton HÁZI ÁLDÁS

egy ház a tested,
de nincs benne gyerekszoba.
mióta lakhatatlannak minősítették az orvosok,
bárkinék kiadod,
s a gyerek hiányát úgy öleled,
mint belső udvarukat a bérházsorok

akkor vágtd le piros körmeid,
és mint a többi öregasszony,
azóta nyírod te is rövide a hajad.
elkezdted lebontani magad.

KIJELENTŐ MÓD

Az Ápolónóm bőre fehér
átlátszódnak rajta az erek
mint a filmekben szereplő bombák piros és kék drótjai.

Azt mondja, ad nekem egy kezet, amit szoríthatok,
ha fáj az oltás,
és én megkérdem, beletehetem-e a számba,
zsebbe, tóba,
lerághatom-e a körmeit.

Nem válaszol. Ad egy vattát,
azt mondja, szorítsam rá a sebre
mint felhőt a napra a szél.

Majd a szüleimhez lép,
anyám arca már olyan ráncos,
mint a tányér szélére ragasztott rágók.

Azt akarja tudni, mi a bajom. De nem kérdezi.
A rendelőben nincsenek lámpaburák.
Minden villanykörte olyan csupasz,
mintha az igazságon nem lehetne szépíteni.

Barnás Márton BÁTORSÁG

megmaradok annak aki vagyok
bátran megszólítani téged lehetetlen
őrzöm magamban a szót
mely egyébként tegnap még
fölhasítva hevert szobám sarkában
most téged vár - árnyékaink
puhán valószínűtlen összebújását
Istenem előtt szégyenlősen vetkőzöm
persze hiszen lelkem is levetem
az újabb rétegek lefejtése után
szívemet elhagyatottan lóbálom a falon
árnyékod árnyékában

Virágh Szabolcs A KÖZELSÉG HATÁRA

Egy tányér forró leves, hozzá egy ölelés.
Két szó között egy falat csend,
nyelünk, és nincs bennünk félelem.

Szürcsöljük egymást, de rágni nem,
csak a húst, omlik,
lassú meleg a nyelv alá.

Honnan tudhatom a közelség határát,
ha nincs ujj, ami vonalat húzna két test közé?
Az egyik én vagyok.

A redőny lent,
a pohárban napfény,
szűri a vasárnap önmagát.

A légzés hasból,
nehézkedés a bőr alatt,
és a mosószer szagát csak az este érzi.

Nézünk, tárgyatlan tekintet –
vagy a hús helyét a csontokon?

A szabályos, néma, édes pusztulást.

BRENZOVICS MARIANNA

DARABOLÁS

(részlet)

*Csupa rom volt a vágyam.
Emily Brontë*

„Nektek semmi se jó, hülye picsák, kiskegyedek. Nektek mindenki csíra, nem elég férfi”, mondja a mobilba Haj ablaka előtt álldogáló sapkás férfi.

„Miért vagyok picca, kiskegyed?”, kezdi Haj, „hisztérikus, modoros, hamis”, sorolja a férfi a mobilba, Haj magas sarkú cipőben hallgatja, a kilátás fel van darabolva: házakra, fákra, ég. A tavaszban sok az oxigén. Egy kislány nagy, piros papírvirágot lobogtat az utcán, az apja kitépi a kezéből, és a földre dobja. Haj bezárja az ablakot, mert azt hiszi, látják kintről. Betúr hosszú, sötét hajába. Szállnak a tollak! Nem jól csinálja.

„Hogy kéne csinálni?” A szemöldökét nem tudja tökéletes formájúra tépni, a kozmetikus ezt nem kommentálja, annál inkább a fodrász a haját, utána hol kiegyenesíti, hol begöndöríti. A reakciók különbözőek: „Az egyenes haj áll a legjobban.” „Az egyenes haj öregít.” Ha hullámos: „Nem félszülködtél meg.” „Annyira dögös”. A hajával probléma van: „Most nem török”, mondta Spicl. Ebből Haj sejtette, hogy komoly a probléma. Spicl azt a bizonyos balzsamot használja.

Nézegeti a fotókon a haját: a fotókon szebb, mint kívülről, van, amikor fordítva. Egy ősz hajszálát kitép, nem szeret előnytelenül mutatkozni mások előtt, akik szerinte figyelik, reméli, messziről, és közelre nem látnak jól.

Az erős, vad nevetés rosszul áll Hajnak, illedelmesen mosolyog, messzebről tetszetős, közlőről összehúzódik a szeme alatt a vékony bőr. Már régóta használ szemránckrémet, a kozmetikus megkérdezi: „Használ szemránckrémet?”

„Miért nem újul meg az ifúságom?” Haj felteszi a kérdést, és nem érdekli a válasz. Letörli a port a tükörről. A rongyot nézi, ahogy mozgatja a kezét az üvegen.

Haj gyerekkorában három férfit látott legtöbbször: Lenint és Marx-Engelst. Különböző volt a szakálluk. Leninnek kecskeszakálla volt,

vagy inkább Trockijnak? Dzserszinszkijnek? Mindenhol ott volt egy kis Lenin, Haj mellén a csecsemő Uljanov arcképe. A polcán apró mellszobor Tolsztojról. Sztálinnak és Hitlernek bajusza volt. Flaubert és Nietzsche kivételek, de bajszosak, állapítja meg Haj. Van egy naptára Kölcsey szórtelen arcával, mellette a szakállas Kossuth. „Vigyázz, Kossuth, elvisz a vasút!” „Ki szívott először Kossuthot?”, egyéb hülye viccek.

„Irtó bunkók!”, háborodnak fel egyesek, utcán, tévében. A nagy embert sokan nem ismerik fel, például: Jézust. Míg élt, nem ismerték el, például: Van Goghot. Ma már nagyon sokba kerülnek a képei. Egy japán magával akarta vinni a tűzbe.

„Most megőrült, vagy nem?” Sokat tett a házáért. Dolgoznia kellett, ez a legfontosabb, hogy kézzelfogható eredményt hozzon létre. Haj megfigyelte, hogy a nagy férfiak nagyra becsülik a munkát, a kitartást, a felelősség helyes kezelésének képességét. Méltóságteljes megemlékezések várnak rájuk előbb-utóbb. Koporsó, imák, szép ének: „Te vagy a fény az éjszakában, gyere, dolgozz a lámpagyárban! Te vagy a fény a lámpagyárban, világíts az éjszakában!”

Haj ismer egy asztalost, normál testalkatú, tartózkodó, szeme előtt párás szemüveg, amely felnagyítja barna szemét. Mint egy beteg föld. Mintha mindig lecsúszott nadrágban járna. Nem beszél a vágyairól, semmiről se. Annyit mondott, hogy szeretné elolvasni ukránul a *Holt lelkeket*. Rengeteg könyve van, állította, de a *Holt lelkek*, ukrán nyelven, nincs meg neki. Haj szeretett volna megismerkedni vele, de mivel férfi, szinte lehetetlen.

Hajat nem értik a férfiak: nyújtogathatja a nyelvét, fintoroghat, hangosan nevetget, csavargathatja a haját, „mégsem értenek, és nem is fognak megérteni soha.” Megfigyelte, hogy legtöbbjük szereti nézni a sportot, de sok férfi focizik is. Lesik a labdát, kezük a levegőben lóg, dühösek, kifordul a szemük, habzik a szájuk, mint a forró leves tetején a hús verejéke. De ezzel nem akarnak mondani semmit, sejtik meg Haj, és ijesztgetni sem akarnak senkit; teszik, mert ez a természetük. Amire szükségük van, elveszik. Nem állítja, hogy erőszakot alkalmaznának. Mielőtt támadnának, félrehúzódnak, és átenged nekik mindent.

„Nem akarok koncentrálni, szeretem a napot, ahogy az arcomba süt.”

Haj belép a facebookba, nézi az arcokat. Állítólag az ismerősei. Spicl egész nap az iwiv előtt ül. Nem tudja abbahagyni a nézést.

Haj ismer egy kedves, izmos, vékony férfit: hadar, szeme előtt párás szemüvege felnagyítja kék szemét. Mint egy beteg ég. Többdioptriás szemüvegén keresztül a plafonra néz. Ég néz. Mintha mindig meztelen lenne. Miklós a neve, a barátai Májkinak szólítják. A sportcipője Nájki. Nájki, Májki - mondják, és széthúzódnak a szájuk, mint a kintől.

Haj azt tapasztalta, hogy a munkás férfiak szívesen megismerkednének vele közelebről. Múlt tavasszal egyikük azt mondta, hogy Haj „fitneszes”. Kérte, menjen hozzá, „hátra”. Haj azt játszotta, hogy nem hallja. A férfi izmos volt, ügyes, Hajnak mégse tetszett. Újra próbálkozott, amikor Haj feltűnt háza lépcsőjén, szerencsére meztelb állt. Azért szerencsére, mert kifogásként jutott eszébe, miért nem tud a férfihoz menni, hátra.

„Fineszes!”, kiáltotta a férfi Hajnak, nem csak „fitneszes”. „Herendi porcelán baba”. „Herendi, herendi!”, mondogatta Hajnak. Kínos volt.

Lefestette volna Haj összes ablakát, mondta a férfi. Álmában vigyázott volna rá, finoman simogatná Hajat, nem bánatná. Ébren a diófa alatt üldögélnék. Halkan élnének. Jó lenne egy kávé, mondta. Felébredhetnének. Jártathatná már Haj magát előtte. Nézte volna, hogyan mozog Haj szája, szeme, melle, fenéke.

„Úgy megcsinálnálak, jó a burkolatod”, mondta. Egy másik férfi, aki ásott, mesterkél hangnemben megintette: Nem tiszteled a hölgyet. Kézcsókóloom. Hogy hívják, aranyos? Nekem kellene egy olyan kedves kis hölgy, mint maga. Övnam kiskegyedet. Szereti a női lapokat? Megvenném magának, hozzá egy kis bonbont. Rózsácskát.

Haj nem szereti a csokit, a rózsza megszúrja. Szúr, Szurikáta: alul széles, felül kicsi és forog.

Haj farmert vesz fel, sötétkéket, fűzőld felsőt, hozzá méregzöld fülbevalót, szandált és gyűrűt, a sálában van egy kis barna árnyalat, ezért barna táskát választ hozzá. Az ismerősei majd végignézik

az összeállítást, általában kiemelnek egy részletet. Neki is kell olyan fülbevaló, vagy a nővérének. Megdicsérik, vagy hallgatnak, mint a tengerben a halak, úszkálnak Haj gondolataiban, eltérítik a gondolataitól, amelyek meg sem születtek. Kitérítik az ajtót, szipognak, abbahagyják, valaki felköhög. Tengerként árasztják el Haját, tengerként árasztja el őket Haj, egymásban mormolnak, egymással, egymásról álmodnak. Mormolásuk háló, lassan leereszkedik a vízfenékre, ahol már semmit nem lehet kifogni.

Spicl levegőre akart menni, szüksége van levegőre, mondta. Sétáljanak, kérte Haját. Friss volt kinn, Hajnak fázott a füle. Spiclnél volt fekete sapka. Mindig volt nála, hogy ne újuljon ki az arcüreg gyulladása. A postához igyekeztek, amely a kátyús híd után következett.

Haj úgy írta rá a cetlijére az utcanévet, hogy a postán nem tudta elolvasni. Spicl azt mondta, hogy írja a borítékra ugyanúgy, ahogy a cetlin van. „Kimondani már nem tudnám”, mondta Haj. „Verbálisan nem vagyok jó”, mondta Spiclnek. Inkább hallgat, csak azt nem kedveli, ha elmondják a filmek tartalmát.

Szeretne megnézni egy filmet a laptopján, mondta Haj Spiclnek, de elromlott a dvd lejátszója, most elhozta megjavíttatni, betette a szürke kézi táskájába, éppen belefért. Két ismerősének is tetszik Haj szürke táskája, szolid, egyszerű, mondják.

A meghatározhatatlan színű táskája a vállán lógott. Lila, vagy fekete? Még nem volt esete ilyen jellegű eldöntetlenséggel. A külső pántja egyértelműen lila, a táska nagyobb felülete megállapíthatatlan árnyalatú. Belül fehér, teleírva szürke betűkkel, összeolvasva egy márkánév, amely kívül is rá van írva. Kívül-belül. Ezt a márkát nem ismeri, mondta Spicl. Nem biztos, hogy tetszik, mondta Haj. Bizonytalanul hozta el. „Nem jó?” „Álkiagyóbőr.” „Most nem is tudom.” „Összezavarodtam.”

Spicl a gurulós bőröndjét húzta, nem a legmegfelelőbb, mondta, hogy egy másik tetszett neki, az is kerek volt, de szebb, összeszedettebb, mutatósabb, viszont piros. Spiclnek ez a kék tetszett, a formája ellenére, amely nem mondható elegánsnak. Ha utazik, másoknak hozzáillőbb a táskája. A kereke sem jó, oldalra csúszik. Rosszul pakolja tele, nem osztja el meg-

felelően benne a súlyt, ezért oldalra billen. „Jó, gurul”, mondta Haj, ebből Spicl kitudhatta, hogy neki sem tetszik.

Nem vesz új gurulós táskát, mondta Spicl, mert átérezni a tárgyak fájalmát. A könyveit papírtáskába tette, de reggel olyan feszülten ért hozzá, hogy szétszakadt.

Spicl nem bírta a feszültséget. Reggel a szíve erősen vert, az állkapcsa magától mozgott, összekoccant a fogsora. Kat, kat. Mint abban a filmben, mondta Spicl, amelyben a főhős a kezébe vett egy koponyát, és többször összekoccantotta az állkapcsát. Megvoltak a koponya fogai. Angelina Jolie játszott benne, meg Brad Pitt, mindenhol ott vannak

Spiclnak fáj a háta, ez kisugárzott a mellkasára. Mellhártyagyulladásra gyanakodott. Szakállas férfi volt a doktor, az arcára nem emlékszik. Megkérte Spiclt, hogy vetközzön félmeztelenre, csend lett, a fehér köpenyes ápolónő tolla sercegett. Le kellett hajolnia, „jobban!”, szólította fel az orvos. Rátapintott egy „pontra”, amiről azt mondta, hogy csomó.

„Itt egy görcs.”

Csüngjön az ajtón, mondta az orvos Spiclnak, javulni fog a háta, a gerince, mondta, hogy koncentrációképesebb lesz. A csüngés után még jobban fáj a háta, és Spicl olyan érintésre vágyott, amely átváltoztatja a hátát.

Zsibbadnak a végtagjai, a lába, a keze, a térd, mondta. A térdfájást a szex hiánya okozza, halotta Spicl egy filmben, Julia Roberts volt a főszereplője. Mindig Julia Roberts. Kinyit egy újságot, és ott nevet a név. Rengeteg foga van. Hiányzott Robertsnek a szex, ezért fáj a térd, mondta.

Aztán a nyomda felé haladtak, ahol Spicl még régebben az adathordozóját otfejtette, és elutazott. Előtte álldogált, egy gesztenyefa alól figyelte a taxikat. „Mindegyiket ismertem”. Ezen Haj elcsodálkozott.

A nyomdában rózsaszín szvetter és mínusz másfeles szemüveg volt a nőn, mondta Spicl. Haj nem emlékezett, annak ellenére, hogy Spicl hatására, többször eldöntötte: figyelni fog. Ideje volt, mert a nő képeket törölt, amelyeket, míg nála időzött a hordozó, rátett. Spicl felháborodott, de nem azonnal. „Elhomályosított a jóleső érzés, hogy visszakapom a kis fehér tárgyat.” Spicl, hasonlóan

Hajhoz, érzelmesen viszonyult az elhagyott dolgokhoz.

A rózsaszín szvetteres hosszan törölgette Spicl adathordozójáról a saját képeit. Spicl felháborodott állapotba jutott. „Ilyenek ezek”, vigasztalta Haj a szeles úton Spiclt, „azt hiszik, minden közös”. „De ez mégis... személyes”, puffogott Spicl. „Ami csak rám tartozik”. „Mint a pina?”, kérdezte Haj. „A pina személytelen, de nem nyilvános”, tűnődött Spicl. Titkos, mint a seb, az álom.

Amikor részegen és meztelenül aludt, mintha ki-bejártak volna a szobájában, mondta Spicl. Az egyik sietve és a fenekét kitolva járt. A másik határozottan bejött, egy ideig az ablak előtt tűnődött. A barna függöny széle a szájához ért. Spiclnak nem jött ki hang a száján, csak nézni tudott és a gőztisztítóra gondolni, amely kiszívja a függönyökből az atkákat. A kis állatok kártékonyak az emberek szerint, mint például a hernyó, a bolha, az egér, poloska, csótány stb. Másznak és rágnak. Ki kell irtani, gondolta Spicl részegen. Halál... halottak tömege... A hernyókat csomótól vetik a tűzbe.

Haj júniusban egy darázscsaládot mérgezett meg, kupacokban hulltak a nyitott veranda lépcsőjére, egyesek azonnal, de többen rövid vergődés után haltak meg. Haj közelében akartak otthont teremteni, de ő megölte őket, mert féltelmetesen szaporodtak, csapatban szúrtak, támadtak, uralták, telemohogták a teret. Hajnak az öléstől kicsit lezsibbadt a bal lába, de aztán nem gondolt az áldozatokkal. Őt is így ölik majd meg. Leállítják. Addig is *közötte* megy el, forog, mint a vér, abban a körben, érben, ami lehetőségként adott.

Délután Spicl és Haj tévét néztek. „Patkány év van, mondta a tévében egy meglepett arcú nő. Nyújtotta a mondatokat, „ööö”, mondta még, sokan beszélnek így. „Legalább ezerszer mondta már, hogy patkány.”, idegeskedett Spicl. „Rosszul tanulta be a szöveget”, így Haj, aki együtt érzett a nővel, neki sem jut sokszor eszébe több, egymáshoz kapcsolódó mondat. Legfeljebb egy. „Meg kellett volna tanulnia még néhányat”. „Ez kevés”. „Már háromszor kijött a száján, hogy nem akarja tematizálni és problematizálni a rágcsálók tematikáját”.

Spiclék rágták a ropit. „Az egyik Grassalkovich, a másik Mária Terézia tortája.” „Hogy basszák meg!” idegeskedett Spicl. „Jellegzetes az alapanyaguk”. Mária Terézia kedvelte a tokaji borokat. Felvihog egy férfi, aki nem csodálja. Olyan a feje, mint egy süveg. Mintha a tokája körüli öbölből törne fel a hangja. Komótos, nem siet.

A nők az édeset, a férfiak a száraz borokat kedvelik, hallja több „száz ezerszer!” a mondatot Spicl. Haj hümmögött, már nem figyelt. A két szandálját nézte, amit a szülei vettek, úgy emlékszik. Beültek hárman a sárga Moszkvicsba. Moszkvában vette az apja, Haj vele ment, látta Lenin holttestét és sok kupolát. A hatalmas épületben, ahol átaludtak, Haj szédült egy kicsit. Szerette a város hűs benzinszagát, a fásirtszagú vonat monoton zakatolását. Csak a részeg kalauz idegenítette el, aki két vagon között megfogta a fenekét. A csapzott hajú nő, aki velük szemben állt, felröhögött.

Haj rángatni kezdi a függönyét, el akarja takarni a kilátást, de egy kis része szabadon marad. Az utcáról emiatt látható Haj karja.

Az ablak a ház szeme, mondják Haj ismerősei, hogy szép függönnyt rakjon fel. Szélesebb függönnyt adtak, mint kért. Az eladónő hadart, forgatta a szemét. Haj jól látta, közel állt hozzá, a nő tekintetét nem takarta szemüveg. Kiszúrta, hogy Haj nem ért a méretekhez, gondolta, átveri, sikerült neki.

A Haj nem szeret harcolni, jól akarja érezni magát, nyugodtan éldegélni. Feltette a függönnyt úgy is, hogy szélesebb volt a kelleténél, megtalálta a megoldást. Az eladónőre úgy tekintett, mint egy rendkívül ügyes nőre, aki érti a számokat, a méreteket.

Haj a csuklóját körbefonó kígyóformájú karperecére néz. Rossz csend van A szemgolyója hangosan forog, a sűrített, megkocsonyásodott víz gödörbe süllyedve mozog a berendezett levegőben. „A molekulákat nem látom, miért?”, És ha látná? Ha hátul is lenne szeme? Nem jutna innen ki.

Keresse a könyvesboltokban!

Simon Márton**ROSSZ**

Vadlúd,
rossz irányba repül.

SUTTOG

Most nem látnak.

CSALÁD

Nézd, ez itt az anyanyelvem.

ESTE

Nem viccelek.
Nincs mivel.

GYEREKKOR

Gyűlölöm a tiszafákat.

SZERDA

Még elkaptam
tőle a náthát aztán meghalt.

JÚNIUS

Ettől még nem szeretlek.

Vécsei Rita Andrea**NEM AKAR FOSZLANI,**

sarkánál felpöndörödik, aláfeszítem a körmömet, meglazítom, nem enged, felsérti a puha húst, mint a szálka, amikor deszkakerítést mászok át, vagy a lepattintott zománc, visszahajlik a köröm, elengedem, annyira fáj, kólásdoboz fedelén alumínium félkör, még annál is nehezebben tudom letépni az első halvány, szinte átlátszó darabot, csak nézem, nézegetem, forgatom a kezemben, olyan, mintha élne, pedig levált, vér kenődik rá, hüvelykujjamat nyalom, álljon el, sok dolgom van még, a következőt is le kell kaparni, de addig mit csináljak ezzel az eggyel, szétnyitom a mellkasom, könnyen megy, ott van a legjobb helyen, sötét, mély, mindet, az összeset oda, a sötétbe, most már jöhet a másik, hiába lapul szorosan, egészen belesimul, látom a körvonalait, elárulja, hol kezdjem el, szaggatom, kitart, hallok egy hangot, alig észrevehető suttogás, maradok, nevetek rá, de hogy maradsz, lerántom, élénk a helyén, szivárog, kiütnek az apró cseppek, mehet a másik mellé, újabbat hántok le, kopik a körmöm, sietek, mert bent sokkal nehezebbek, mint kívül voltak, alig bírom, előrehúznak, derekam hátrafeszítem, nehogy kihulljanak, és elhagyjam őket, közben nyúzom a következőt, a következőt, a következőt, egyik sem tud elszakadni, ahogy kellene,

nem akar elmúlni

Acsai Roland

KÉT TENGER

1.

Viharos tenger voltál –
Lányunknak ki kellett belőled
Eveznie a partra.

A bába pislogva mutatta az irányt,
Megbízható világítótorony.

2.

Viharos tengeren hánykódtál –
Úgy szorítottad magadhoz újszülött lányunkat,
Mint bedobott mentőövet.

FELHŐ; ALMÁSDERES

Ez a csapzott sörényű, szürke felhő
Mely leereszkedett az ablak elé,

Ugyanolyan vad, váratlan,
És valószerűtlen,

Mint az az elszabadult almásderes,
Ami fejét dobálva és nyihogva kaptatott

Fel a házunk melletti, hegyi úton.

Berta Ádám

FATALIZMUS, ALLORA!

Semmi félreértés. Adrián nem halt meg, csak túlzottan csavaros szóvicceket nem ötl ki többé. Nincs áram, de a szomszédban bedugott hosszabbítóba bedugott hosszabbítóba van a szobájában bedugva a kislámpa, az ég.

Törökülésben ül a szőnyegen egy szál gatyában, a többiek már elmentek itthonról. Gondolkozik. Szeret Londonban lakni, az élet tervezhetetlenül színes, a társaság sosem fogy ki örök egyetemista életmódú elemekből, akik sosem járnak órára, de minden mást úgy intéznek, mintha épp csak a diplomáig hátralevő néhány évet ütnék el. Avete po di keta? – kukkant be olasz lakótársa, kábé ennyire lehet tudni, hogy ki mikor van itthon. Nemet int, kimegy a konyhába, bögre sincs, se mosatlan, se tiszta, mondjuk a tisztán meg is lepődött volna. Kivadászik egy kevésbé gyanúsat a nappali telepakolt dohányzóasztaláról, közben épp üt a muzeális, de aztán radikális átképzésen túlesett viktorianus otthon ingás álló órája. Vagy százötven éve ugyanott áll: ott, az ablaktól jobbra, a fő helyen, a hosszú falat kettéosztó benyúlóban, ahova csak éppen alkonyatra ér majd oda a nap, a beleszorult vén kulcsot csavargatva kell felhúzni. Rájuk, betolakodó ingyenlakókra nézve totál csőd, mert egyenként is rendszertelen az életük, végképp kizárt, hogy összeegyeztessék, ki mikor mennyi ideje húzta fel épp a szerkezetet. (Esetleg akasszunk mellé jegyzetömböt, viszont ahhoz is szükség van a pontos időre, hogy a felhúzások idejét rögzítsük, tehát – persze ez túl hi-tech – digitális készülék mutathatná a következő kulcsozásig hátralevő órák számát, sőt, ha már úgyis ott van, hangjelzéssel figyelmeztethetné őket, mikor esedékes a beavatkozás, illetve talán még jobb lenne, ha kicsit előbb csipogna, hogy legyen idő... na, ebben ne szálljunk el.) Mégis van a hangulatában valami, és ráadásul most is megy. Egész pontosan jár, csak nem tudni, mennyire pontosan, mert Adriánnak nincs se karórája, se mobiltelefonja. Hibátlan? Persze a látvány már nem ugyanaz, se a világ; a fiú az órára pislant, látja, hogy az ódon fakaszni felső sarkára felakadt egy kék kockás bokszeralsó. Félig kifordulva őrizi az egykori levetés, majd lábbal fölhajítás lendületét, a számlap római egyes-kettesét takarja, a slicc fölötti márkajelzés viszont pont erre kacsint: Men-Made.

Megissza a teát, aztán bebusozik a központba. A hosszú busz van ingyen, mert azon a hátsó ajtónál is fel lehet szállni. A Temze-parti séta óhatatlan lépcsőmászást és kiterőket szül, néhány házat, irodakomplexumot nem lehet a folyó felől megkerülni, csak a túloldalról. Egy helyen még alagútba is beterelik a kijelölt útvonalat követő gyalogost, a járdába süllyesztett kék lámpasor mutatja az irányt. Aztán végig a Tower mellett, és fel a Tower hídra, ami múzeum. Az egyik pillér a bejárat, a másik a kijárat, közöttre felül tárlat mutatja be, milyen volt régen a környék, a város. Adriánt ez nem izgatja, de azért a bejárat felé sandít, illetve ez éppen a kijárat. Érdeklí a fizetős és a nyilvános terület közötti határ, szereti azokat a helyzeteket, ahol nem feltétlenül derül ki, hogy van-e jegye. A felfelé vezető lépcső előtt bájos indiai nő áll, a Tower Bridge múzeum alkalmazottja. Egymásra mosolyognak. A nő úgy áll ott, mint aki épp kijött cigiszünetre, de nem dohányzik. Adriánnál sincs egy szál se, pedig nem épp füstmentes életet él, de most ez sem tűnik hibának, pedig ha lenne nála, biztos megkínálná a nőt, aki ekkor kezdi mondani, hogy most nem működik a kijárat, ezért a bejárat a kijárat is egyben. Felújítják a régi hídban létesített múzeumot. Ki tudja, mióta múzeum már, előregedett, nem tudja elég újszerű formában bemutatni, hogy mi volt régen. Ilyesmi. Ezért áll itt ő, hogy a forgalmi rend változását felügyelje, teszi hozzá a nő. Nem úgy néz ki. Délután van. Jól érzi magát a bőrében. Napozik.

– Voltál már bent a múzeumban? – kérdi Adriánt. – Érdekes. Meg lehet tudni, hogy...

Adrián a nőt figyeli. Rögtön elúszik – egyik fülén be, a másokon ki, hogy mit lehet megtudni. Érti, hogy ezt a nőt érdekli, ami a múzeumban van. Olyannak tűnik, akit minden érdekel. Szemben Adriánnal, aki jól tudja, mennyi minden nem érdekli, ami mások számára érdekes. Nagyon tetszik neki a nő. Úgy érzi, bármiben örömet lelne, ha a mosolygó indiai nővel együtt csinálhatná, akinek

a névtábláján ott áll a neve, de Adrián még nem olvasta le, mert folyamatosan a szemét, mosolygós arcát nézi. Gyönyörködik benne. A nő int. Aztán megint. Befelé hívogatja Adriánt a múzeumba.

– Á, most nem – mondja a fiú. – De egyszer majd eljövök.

Az idő kitágul, gumírozott korcként nyúlik, hossza lényegtelen, funkciója ködös, eredeti szerepét már ki tudja, mióta nem tölti be. Másnap van, megint délután, megint szépen süt rájuk a lemenő nap, és ott állnak a múzeum kijáratánál. Mosolyognak.

– Inkább gyere el velem te a teamúzeumba – mondja Adrián.

A nő felnevet, de talán nem is ezen. Érzi, hogy jó együtt.

Adriánnak eszébe jut az e-mail, amiben azt írta neki Eligia, a római lány, aki Budapesten él, hogy az ember sehogy sem szabadulhat a fatalizmus bűvöletéből. Sosem olvasta újra, mégis mély nyomot hagyott benne az üzenet – annak idején igazi nosztalgiát ébresztett Adriánban: ha ezt az okfejtést húsz évvel ezelőtt, postai levélben juttatja el hozzá a lány, biztosan diagramot rajzolt volna hozzá. Sőt, ahogy Eligiát ismeri, rengeteg különböző színesceruzával készítette volna el, s jelmagyarázattal is kiegészíti. Ugyanis, mint írja, véleménye szerint a túlzottan kis jelentőségű és a túlzottan nagy horderejű tettek vonatkozásában mindenki mindig fatalista. Csupán egy viszonylag szűk, közbülső spektrum az, amelynek tekintetében az emberiség különböző csoportjainak értékrendjében különbségek fedezhetők fel. A szokatlanul precíz Eligia nem véletlenül került el napfényes, déli szülővárosából. Bár összességében honfitársai is méltatják az efféle gondolatmeneteket, de legtöbbször inkább különösségükre figyelnek fel („Allora!”), s nem mélyednek el tartalmukban. Szöges ellentétben Eligiával, aki szociológus lett, doktoriját Párizsban kezdte írni, csak közben beleszeretett egy miskolci srácba, úgyhogy egy ideje az Akácfa utcában squattol.

Adrián az e-mailt először olvasva hirtelenjében nem tudta eldönteni, ő most az emberiség melyik csoportjába is tartozik, és vajon mennyire szűk az ő személyes közbülső, nem-fatalista tartománya, mégsem maradt benne hiányérzet. Nem frusztráltságból ugrott be neki Eligia gondolatmenete időről-időre később is. A körülötte élők – az anarchista squattereket is ideszámítva – olykor óriásira növesztett határozottsággal kormányozták életük körülményeit, máskor viszont nagyívú beleszárással öveztek, s veszni hagytak olyasmiket is, amit Adrián még menthetőnek, igazgatásra érdemesnek tartott. Előbbiekben nevetgél, utóbbiakon néha bosszankodott, máskor értetlenkedett. Most, az indiai nő sugaras szemébe mélyesztve tekintetét feledte mindenki más korábbi beszámíthatatlanságát, a sajátját nemkülönben, mert összes korábbi dilemmája összeért, sebtében felvázolódtott, s mégis megszűnt, megszűnt máris. Egyre csak nézte. De jó ez.

– Hogy hívnak? – kérdezte.

Tudta: a nő nem azt mondja majd, hogy olvasd le a névtáblámról. És most már azzal is tisztában volt, hogy ha minden húsz évvel korábban esik meg, és Eligia postai levelet küld, akkor az illusztrációként mellékelte diagram nem egyenes skálát tartalmazott volna.

Ez már nem ugyanaz a nap, de – máris, mégis, megint? – ott áll a nő előtt a Tower Bridge-en. Nem tudja, hogyan változtasson együttlétük szerkezetén, egyáltalán miért tenné, mi mást, hol másutt akar tőle. Nem mohó, mert máris betölti a napfény és a mosoly. Önkéntelenül játszadózni kezd a bokszer-alsója korcával. Nyújtogatja a gumit, pattint vele egyet-kettőt. Érzi, meg van csavarodva.

Balázs Imre József

ÉJSZAKAI TALÁLKOZÁS

A jobb láb a pedálon billeg föl-alá,
a bal láb támasztékot ad a kanyarokhoz,
a jobb kéz épp négyesbe vált egy kanyar után,
a bal kéz lazán fekszik a kormánykeréken.
Az orr beszívja a kinti ködillatot,
a reflektor mintha egy kilövellő tekintet volna az éjszakában,
miközben maga a szem ott lapul a
koponya célszerűen kiképzett üregében,
s regisztrálja a mozdulatlanul álló lovat az út közepén.

VÁROSI LEGENDA A SZOMSZÉD LAKÁSRÓL

Az ajtó ugyanolyan, mint a többi.
A falakon túlról halk motozás hallatszik,
edény csörömpöl s kakukkos óra szól.
Olykor gyereksírás hangjai szűrődnek át,
s fűrógép berreg fel délutánonként.
Férfi hang énekel, női hang válaszol,
tárgyak csapódnak a falnak, kiabálnak, veszekednek.
Azután sokáig csend, majd vidám kártyaparti hangjai.
Hortobágyi néni már öreg, egyedül lakik.
Nem fogad vendégeket.

LA PARIS

Turányi Tamás**MEGHÍVÓ**

Nem tudom, mi történik velem,
 gyanakszom. Fél év, egy év,
 dél és éjfél, innen minden
 egyformán messze van,
 Duna, Nílus, Hernád,
 rendőrséggel, villamossal teli városok,
 rizsföldek és repcetéblák,
 Sziklás-hegység, lankák és lapályok,
 borsodi sem-sem táj,
 monitorként pislogó varjúpöttyös ég,

fény alanyi jogon, múltam nincs,
 csak bűnöm, bátran aláállhatok.
 Part finom homokja? Várj.
 Szeretnék hegyeket? Nem most.
 Puskaport szárazon, batyut évekig küszöbön,
 eljött a nap, hogy be kell nézni kő alá,
 felfordítani cigánykártya asztalon hasaló
 utolsó lapjait, *betegség, katonatiszt, remény,*
 zsák búzába döfni ünneprontó ujjam,
 meg kell várni, milyen érzés.

Áfra János**KÓRHOZ KÉPEST**

először csak a cipője, aztán a teljesség
 hiánya tűnt fel, az a szabálytalanság, ami
 vele jár, amitől nem tud elszakadni a teste,
 a belőle táplálkozó bizonytalanságokkal
 hívnám el egy kezelésre, végignyáalnám
 újra a papírjait, még azokat is, amik nem
 kerültek elő nála, mikor meglátogattam
 néhány órára, rajta mutatható ki igazán
 a visszarendeződés esélytelensége, leletek
 alapján elfogadtam, hogy majd pontatlanul
 mozgunk végig az úton, ő dongalábát, én
 magamon őt húzom, megfigyelve, hogy
 mozdulnak el csuklójában a ciszták és
 tagjain a gyulladt ízületi minták minden-
 napjait hogy rendezik át, de ez csak a
 fennállás nélküli párhuzamosság, mert
 nem sántít, és nem rándul görcsbe tenyere,
 csak néha észlelhető, hogy működik félre
 a szervezete, állapítottam meg az este
 végére gondolatban, mégis kikapogatom
 a túlmozduló ujjperceket, a bőr alatt
 lappangó görcseit, kimoztatnám ferdülés
 nyomait a combon, hogy magán lássa be,
 elváltozásai nélkül nem hihető a test,
 mert mutatja a végtagok árnyékolása,
 a létezésnek a fájdalom a mása

Marno János – Kerber Balázs**LATERNA MAGICA**

az utca szétfoszlik és
megindul előre szélre,
karolva kabátba bélésebe
esti film egy tágas vetítő
teremben meghúzza sálam
kabátom ujján átfúj
könnyű most lépnem éppen
akármerre hozzám ér
valaki és eltűnik nyomban
aszfalt gyűrődik fel a nyomában
háborog úgyszólván hátán
forgatva irodák határ-
időlapjait spirális
nőket nyújtózó fortélyát
egy átjárónak vagy utcavégnek
rajzása bogárnak légynek
hidegen hagy dallam
úgyszincs egy se a számban
egy oszlopot ellenben
még időben kikerülök
kavargó foszlánya hátam

Krusovszky Dénes**ORNAMENS**

A lélek
zsírjából
egyre kevesebb,
ami még
rajtad van
lassan lepereg.

Nem állja
útját a
kemény szavaknak,
ahonnan
kinézel,
repedt az ablak.

Körbevesz
mégis a
hallgatás teste,
sértetlen
felület-
ével az este.

FÉLIG ÁTTETSZŐ TÜKRÖK

Bartis Attila prózájáról

Jelen munka Bartis Attila *A séta* és *A nyugalom* című regényének prózapoétikai elemzésére vállalkozik: megpróbálja feltárni ismétlődő motívumaik rendszerét, ezek intratextuális és intertextuális viszonyait. Elemzési szempontként a narratív szerkezet mibenléte, a szubjektumkeresés problémája és a metafizikai távlat megléte/hiánya jelölhető meg.

A tárgyválasztást az indokol(hat)ja, hogy Bartis eddig megjelent négy könyvének¹ vegyes recepciója a két regényre összpontosít; *A nyugalom* már a Bartis-próza eredőjeként jegyezhető. Bombitz Attila tanulmányának felütése („... engem rendszeres újraolvasásra készítetnek Bartis Attila könyvei”)² negatívja annak a véleménynek, melyet Rácz I. Péter fogalmazott meg recenziója zárómondatában *A kéklő párt* olvasva: „...kellemes olvasmány, habár újraolvasásra nem készter”.³ Angyalosi Gergely tapasztalata az utóbbival rokon: „...kiváló prózairói adottságokról tanúskodó, de (éppen ezekhez az adottságokhoz mérten) nem igazán jelentős kötet [*A kéklő párt*]”.⁴ Hogy Bartis Attila prózája a kortárs magyar irodalomban miként tartható számon, milyen poétikai törekvések sorába illeszthető, e sorok írója számára nem könnyen megállapítható. De nem csak számára; a megjelent kritikák jószerivel csupán körvonalazzák Bartis pozícióját. „Amikor a mintákat, rokonságokat, vonzásokat és választásokat emlegetem, csupán

körülhatárolni igyekszem Bartis Attila helyét a mai magyar prózairodalom mezőnyében”⁵ – Angyalosi megpróbálja a magyar irodalom kontextusába illeszteni a Bartis-szöveget, melyekhez a recenzensek szükségképp összehasonlító olvasásmóddal közelítenek. A kapcsolódási pontok kijelölése nagyban függ az értelmezők olvasmányélményeitől. Így kerülhet egy névsorba például de Saint-Exupéry, Kemény István, Krasznahorkai László, Hajnóczy Péter, Tar Sándor, Nádas Péter. Az elhelyezés nehézségei ellenére az elemzők egyöntetű véleménye, hogy e próza nem „az 1986-os prózafordulat” hagyományát követi.⁶ Megegyező a kritikus vélekedés arra nézve, hogy az első kötetek olvasásakor érezhető Bodor Ádám hatása,⁷ s ha Bodoré, akkor Kafkáké. „*A Sinistra* kaffkalelkű” – írja Farkas Zsolt a már hivatkozott bírálatában. Ugyanakkor az alapszöveg szintén utal társszerzőjére (ahogy a novellagyűjtemény darabjai is).⁸ Bombitz Attila átfogó munkájában megjelöl egyfajta irodalomtörténeti kontextust. A mimetikus irodalomba tartozóként gondolja el kivált *A séta* és *A kéklő párt* című köteteket, emlékeztetve Darvasi László és Háy János induló könyveire, melyekkel Bartiséi rokonságba állíthatók a történetalkítás módját tekintve.⁹ *A nyugalom* és *A Lázár apokrifek* – lévén Bartis-művek – a kaffkaihoz mérhető szorongató, nyomasztó, kijózanító légkört teremtenek.

Az első két kötet (és talán *A Lázár apokrifek* is) tehát abba a kilencvenes években jelentősnek mondható prózapoétikai tendenciába illeszthető, amely a történet prózaszervező erejét viszi színre. A világ elbeszélhetőségébe, a nyelvbe vetett bizalom írja *A séta* sorait. Dérczy Péter *Megszakítótság és folytonosság* című tanulmánya¹⁰ szerint a mese vagy a történet a történelmi és az önéletrajzi regényben, valamint a rövidtörténetekben válik újra hangsusyossá. A történetelvű regények folytonosságra épülnek; bennük az elbeszélés és a történet nem választható el. Garaczi László *Pompásan buszozunk!* című regénye *A séta*hoz hasonló autodiegézis ugyan, de a szöveget különböző nyelvi regiszterek együttes használata szervezi; a mesélés a hangnemet tekintve sem látszik folytonosnak.¹¹ *A kéklő párt* novellái részben még e szerkesztésmóddal létrehozott szövegek: a magánmitoszba hétköznapi témák szervesülnek. Az *Engelhard avagy a fotográfia története* azzal a történetképző eljárással él, amely majd *A Lázár apokrifek*ben is megjelenik: a narrátor megnyilatkozásait visszavonja, módosítja; megbízhatatlansága az értelmezést elbizonytalanítja („Nem élt soha sehol, semmilyen Engelhard, vagy ha igen, nem volt fotográfus. Vagy ha az volt, nem ismertük egymást. Vagy ha ismertük, nem hagyott ránk semmit.”). A történetelvűség, az anekdotikus beszédmód ellenére nehezen dekhódolható a novellák: metaforikusak, parabolikusak. *A Lázár*-kötet kinyilvánítottan szintúgy realiztikus és mi(sz)tikus nyelvi elemeket, történetfragmentumokat vetít egymásra. Darabjai annyiban apokrifek, amennyiben nemlétük kimondásával nyernek létjogosultságot („...ha se Lázár nem vagyok, se Istenről nincs tizenkét igaz történetem [...], a többit majd kitalálom. Vagy nem találok ki semmit, csak akkor nem Istenről fog szólni, hanem arról, hogy üres volt a helye” [8.]). Jószerivel valamennyi tárcának több érvényes változata olvasható vagy olyan, amelyek

⁵ I. m. 95.

⁶ „Az 1990-es évek egyik különös írója. Kifejezetten nem azt a hagyományt folytatja, amelyet az 1986-os prózafordulat alapozott meg a magyar irodalomban.” = *Kortárs irodalmi olvasókönyv*. (Szerk.: HORVÁTH Gyöngyi, KISS Noémi, PARRAGH Szabolcs) Balassi Bálint Magyar Kulturális Intézet, 2005, 15. (Az inkább ismertető, kevésbé elemző jellegű Bartis-szócikket Kiss Noémi írta.)

⁷ Vö.: FARKAS Zsolt: Szép és jó és szép és jó. = *Korunk*, 2001/11, 74.; ANGYALOSI Gergely: I. m. 96.

⁸ „...a könyveket pedig nem én válogattam, és éreztem is, hogy terelve vagyok. Semmi Kafka és János Jelenések, mind könnyed olvasmány” (S 77.).

⁹ „Darvasi László első novelláskötetei és Háy János mesei regényei mellett Bartis vallomásprózái nevezetes módon bilentik vissza az elbeszélést a beszédaktus egzisztenciális meghatározottságába” (BOMBITZ Attila: I. m. 58.); „Darvasi László legjobb novellái olvastatják e szövegeket [...] átfedései vannak a két prózairó poétikai elképzeléseinek mind ami a novella műfaji kalandját, mind ami az archaikus történetmondás visszaidézését illeti” (I. m. 64.).

¹⁰ DÉRCZY Péter: *Megszakítótság és folytonosság*. A magyar próza elmúlt négy évtizede. = *Bárka*, 2001/5, 51. http://ek.bmk.hu:8080/jadox/images/barka_2001_5.pdf

¹ 1995-ben jelent meg *A séta* (a továbbiakban S; az idézett kiadás adatai: Budapest, Magvető, 2007.), mely első személyben elbeszél, emlékező „nevelődésregény”. Ezt követte három év múlva *A kéklő párt* című novelláskötet (Budapest, Magvető, 2007.), melynek szövegei a diktatúrák idején gyermek elbeszélő emlékeit rögzítik. Az olvasással – a metanarrációs szerkezet révén – egyidőben létesülő „családregény”, *A nyugalom* (a továbbiakban Ny; Budapest, Magvető, 2008.) 2001-ben látott napvilágot, legutóbb pedig *A Lázár apokrifek* (Budapest, Magvető, 2005.), mely tizenkét, (nem) az Úristenről írott tárcát gyűjt egybe.

² BOMBITZ Attila: *Séták a kéklő pártban*. [Bartis Attila]. = Uő: *Akit ismerünk, akit sosem láttunk*. Magyar prózaszeminarium. Pozsony, Kalligram, 2005, 53.

³ RÁ CZ I. Péter: Nevezetes történetek. = *Jelenkor*, 1999/9, 961.

⁴ ANGYALOSI Gergely: Hová essék a titok? = *Alföld*, 1999/12, 97.

érvényes lehetne. Felülírják, kioltják egymást a szövegek, maga a beszélő szubjektum is fikcióként teteleződik.

A bírálatok, recenziók, tanulmányok egyetértően számolnak be arról, hogy könyvről könyvre haladva nyilvánvaló: a művek párbeszédet folytatnak, az őket összekötő viszony intertextuális¹². Jelen dolgozat kísérletet tesz a két regény összevetésére, a szemléletmódbeli kapcsolatok vizsgálatára, hiszen „mindaz, amit *A séta* megígért, és részben megvalósított, itt teljesebbé válik”¹³. Bombitz Attila „pár-regény”¹⁴-ként kezeli a két alkotást. (Nem pontosan tudható, a kifejezés mennyire szoros összetartozást jelöl. Felvethető a kérdés, hogy a „pár”-előtag a fennállóknál nem szigorúbb kapcsolat előfeltételezését várja-e el; hogy *A nyugalom* *A séta* szereplőinek történetét folytassa valóban, ne csak megjósolhatóan, s ez esetben a két narratív előadásmód is közelebb volna egymáshoz.)

Már az első olvasás alkalmával felfigyelhet a befogadó a két mű közötti hasonlóságra, amely elkülönbözést is magában foglal. A női nemről alkotott kép mindkettőben váratlanul torz: kialakulatlan, deformált (nem szolgálja ki a sztereotíp elvárásokat). *A séta* és *A nyugalom* egyaránt az én megépítésének folyamatát rekonstruálja (*A séta*beli kislány a karácsonyfa-gömb darabjában látja aprózódott önmagát, a másik regényben holdgömb török szilánkokra), azonban az első regény jó ideig bizonytalanságot kelt a főszereplő nemi hovatartozását illetően. *A nyugalom*

¹² Gérard Genette vonatkozó tanulmányában a transztextualitás öt típusát különbözteti meg, melyek között sorrend szerint az intertextualitás az első, így legkevésbé absztrakt kapcsolatként tűnik föl; „...egy szövegnek egy másik szövegben való tényleges jelenléte”-ként értelmeződik (GENETTE: Transztextualitás. [Ford.: BÓNUS Tibor] = *Helikon*, 1996/1-2, 82.). Ennek a „tényleges jelenlétnek” valamely életművön belüli megnyilvánulása noha természetszerűen gondolható, talán mégsem az: *A séta* festője Baár Andor, *A nyugalom*é Weér Andor lehetett volna, megfelelő mértékű rajzkészséggel és eltökéltséggel („...néha festettem [...] nem tudtam jól rajzolni [...] a címek fontosabbak voltak” [Ny 154.]). Baár Andor tizenhárom képet festett, amelyből kettőt jelöl címmel a szöveg („Önnön állatját cipelő férfi”; „Jézus (álmában) kiróhógi a madarakat” [S 122.]); valamint két címet, amelynek nincs képi referenciája. Művészetében a szöveg és kép médiumának együttthatása valósul meg, ugyanakkor a szöveg mégis megkülönböztetett szerepet kap, melyet a képpel szembeni elsődlegesség konstituál („Pedig csak kitalált egy vacak képet. [...] Ma a hatodikat. Meg se festette még. Nem is fogja. Jár a szája csupán.” [S 107.]; „A címadás igen erős oldala volt” [S 104.]). Baár figurájának helyét a kultikus beszédmód túlzásai töltik ki, bizonytalanítják el. Személyisége, képességei munkáit emlékeztetessé, őt pedig alkalmassá teszik bármely hivatás betöltésére, „[d]e a legvalószínűbb, hogy író” (S 100.). (Meg nem írt, csupán elképzelt és vágyott könyvénl jószíval a megfestett képei valószínűbbek az elbeszél világon belül.) Weér Andorról az ellenkezője állítható – író, talán éppen az, aki Baárból válhatott volna. A két szereplő problémátlan azonosítását *A séta*ból változtatás nélkül átemelt, immár Andornak tulajdonított képcím (s vele a kép), az „Önnön állatját cipelő férfi” (Ny 154.) szavatolja. (A megfestett férfi vizuálisan azonos lehet Andorral: önmagában hordja saját állatját, amely a majdani Jordán Évával folytatott viszonyban mutatja meg magát [...]. a két szép szeme helyett egy veszett ebet lát a tükörben” [Ny 193.]; „Azt hiszem, te valami háziállatra számítottál, amikor elkezdtünk állatosdit játszani. [...] Foxi helyett egy hiénát fogtál ki” [Ny 220.]. *A séta* elbeszélőjét ennek mintájára illethetné az „Önnön állatját cipelő nő” megnevezés. Előreutalásként: az ő belső állata egy madár, amely a személlyel együtt mozog, hozzá alakul. Destruktív cselekedetek végrehajtásakor keselyű, az én kontemplatív állapotában csirke.) Esetlegesen a helyes tipológia (kurzív) használata a második regény szövegében a „megszerzett” kompetenciáról, a nyelvbe vetett bizalom (nyelvre utaltság) magasabb fokáról tanúskodhat. Egy további Baár-kép („Tizenkét barát sok” [S 106.]) – Genette intertextualitás-fogalmának harmadik változata, a célzás eszközeivel – teszi parallellé a művészeket. *A nyugalom* némiképp újrafogalmazott formában közli a címet („Ha van Isten, miért kellek én?” [Ny 154.]).

¹³ DEMÉNY Péter: Bartis Attila: *A nyugalom*. = *Kortárs*, 2001/11, 117.

¹⁴ BOMBITZ Attila: I. m. 54.

alapvetően az anya–fiú (v)iszonyt tematizálja¹⁵. Ebben a nő-képhez nem a hagyományos fogalmak társulnak, *A séta*ból pedig hiányzik a nőiség, mert a nagykorúság idején fejeződik be a történet.

Érzékelhető a szereplők regényeken átívelő párbeszéde. *A séta* Fehér Eszter sejthető múltja számára nyújthatna érvényes nyelvet, *A nyugalom* író-alakja idézhetné az első regény festőjét (Baár Andor), aki hiányával (festményeivel) van jelen, csupán beszélnek róla.

¹⁵ A Bartis-művekben az anya–fiú viszony különbözőképp nyilvánul meg. *A séta*ban ennek hiánya tapasztalható; a főhős háromszoros árva. Csak az anyát helyettesítő személyek adódnak: Adél és később Amália néni. Mindkét esetben szeretetteljes a kapcsolat. Adél a szellemi nevelődésről gondoskodik, Amália néni pedig elsősorban a gyermek fizikai jólétéről. Betegsége idején ápolja („...segített enni, aztán fölemelt az ágyból és járt tanított” [S 76.]; „Istenen kívül még velem jött ki a maga módján” [S 73.]). *A kéklő pára* kötet eredet-novelláiban szereplő fiú családjában több generáció él együtt. *A Neil avagy az emlékezés története* címűben a Nagymama látja el a szükséges anyai feladatot. Míg a társaság a holdra lépés eseményeit követi, „engem nagyanyám közben átpelenkáz” (52.). Az anya alakja már itt összekapcsolódik a nyelvvel (természetesen). A fiú az anyára, ugyanakkor a román nyelvre utalt („Anyatokra is szóljatok rá, ha erre a megátkozott nyelvre tanít titeket” [51.]). Az Anya a szövegekben mindvégig a hagyományos anyaszerepet tölti be; törődő, szociális érzékenységgel bír („Apám azt látta, hogy ez a fiú minimum három hónapja nem tudott laktól fizetni [...] Anyám pedig hogy azt az inget, aminek az ujjá kilóg a bőrröndből, legalább három hónapja illet volna kimosni” [55.]). Nemcsak a csótányirtóból költővé lett Kálmánon segít. Tiszteletben tartja egy özvgyember kérését, empátiával viselgetik az ócskás iránt: neki ajándékozza a Maros áztatta bárány gyapjút („...néztem Anyámat meg azt az idegen férfit, amint némán ülnek egymás mellett, könnyes a szemük és hatalmas zsákokat töltenek meg egy halott asszony hajának illatával” [67.]). Szállást és vajas kenyeret ad az elmeápoló Oszkárnak, a volt fizikatanárnak. A fia jövője fontos számára; a *Dr. Umbra avagy a tehetségkuatás története* című novellában megnyilatkozása („...ne hagyj, hogy kínozza a gyereket” [82.]) és gesztusa jellegzetesen anyai („Aztán megkért, hogy vetkőzzek le [...] én pedig hálás voltam Anyámnak, amiért vacsora után még gyorsan megstoppolta a zoknimat” [84.]). E szövegben utoljára, hiszen a *Gyergyó éghajlata avagy a megérkezés története* címűben már csak az apa tűnik fel, az utolsó önéletrajzi szövegben pedig ő sem.

*A nyugalom*ban feltáruló anya–fiú viszony eltér az említettektől. Andor és Weér Rebeka kapcsolata abnormálisan szoros, ambivalens („Nincs mit sajnálni, mondom, hogy gyűlöltek egymást.” / „Az néha elég erős kötel” [Ny 295.]). Ha a korábbi kötetekben a gyermek egy anyafigura kiszolgáltatottja volt, itt az ellenkezője észlelhető. Andortól függ az anya létezése. Ha nem látta volna el, korábban halt volna meg, talán nem szívelégtelenségben. Weér Rebeka életet adott a fiának, s a fiú is neki. Meg- vagy újraalkotta őt nyelvben. Novellái közül *A gyermekgyógyászat és A színművészet története* gyaníthatóan róla szól („Undorodtunk egymástól és kész.” / „Pedig gyönyörűen ír az anyjáról” [Ny 296.]). Andor elutasítja az önéletrajzi olvasás lehetőségét, „állami díjas hazugság”-ként minősíti művét. A novellákban eszerint a megszépített, vágyott anyakép és a nem elbírható anya–fiú reláció egyaránt kirajzolódik („...megírtam neki mindent, mert egyébként azt, hogy hogyan élünk, nem nagyon lehet elmondani senkinek” [Ny 119.], „Még az igekötőid is guszustalanok” [Ny 120.]). A munkafolyamat, az „agy koszmányos szüleménye” a szabadsággal egyenlő. Csak az írás révén sikerülhetne Andornak valamelyest függetlenné válnia anyjától, „mert abba nem szólhat bele senki” (Ny 120.) Mindez önáltatásnak tűnik, mert a szövegből kiderül, hogy Andor azoknak ír, akik majd rá(juk) török az ajtót. Ez vonatkozthat az anyára; ha a fiú nincs otthon, a művésznő elfoglalja a szobát, kutat, halála előtt a kulcsra zárt fiókot is felfeszítette. Andor tudott az anya szokásáról. Egy ízben véletlenül hagyta elől novelláját, az követően pedig szándékosan („...amíg nem jött Eszter, anyámon kívül nem olvasta őket soha senki” [Ny, uo.]). Nem csak a biológiai szükségletek terén szolgálta ki anyja igényeit. Írt, hogy ő olvashasson, levelet, novellát. Lehetne ezt akár szívéllyességnek is nevezni („Megjelent a könyvem, anyám. Ez nekem nem kell, fiam, mondta [...] Tudtam, hogy a harmincnyedikre lapoz először, *A színművészet történetéhez*, mert az a kedvence” [Ny 223.]).

A Lázár apokrifek tárcái alapján is rekonstruálható egyfajta anya–fiú kapcsolat. A szerzői szándék szerint a tárcák tényleg az Űristenről szólnak. Vagy mégsem? De ha mégis, akkor arról az Űristenről, aki „valójában nő volt” (7.), és akkor halt meg, amikor a szerző édesanyja – a felütés megengedi az önéletrajzi olvasatot („...nem lesz Istenről tizenkét igaz történetem, mindössze egyetlen egy” [uo.]). A fiú mitikussá növeli a halott anya alakját. *A magyar nyelv rövid története* című szövegből kiderül, az Űristen anyanyelve a magyar – vagyis az anyáé is az volna (a román mellett/helyett)? Az elbeszélő önnön nemzeti kisebbségére dobban az anyá halála révén. Hogy az anya figurája miért azonosítódik a kötet elején az Űristennel, nem tudható. Szemantikai hozadék a nincs. Ha a tárcák az Űristenről szólnak is, nem (expliciten) az anyáról. Ha nem az anyáról, akkor irreleváns, hogy nő volt-e vagy sem; hogy halála egybeesett-e az édesanyáéval.

Narráció és identitás

Amint fentebb az első jegyzet kitér rá, a vizsgált művek az emlékezés pozíciójában artikulálódó én-elbeszélések. Az egyes szám első személyű megszólalásmód eredményeként az elbeszélő-én és az elbeszél-én elvileg egybeesik, valójában azonban a visszatekintő nézőpont szükségszerű távolságot teremt. Ez *A séta* esetében feltűnőbb, hiszen gyermekhangra íródik, ugyanakkor észlelhető az értékelő felnőtt jelenléte a háttérben („Úgy nézett ki, mintha kihalt fürdőhely kabinsora lenne, de csak később jutottam el ehhez a hasonlathoz. [...] a hozzá való három fontos szót [...] még nem birtokoltam” [S 6.]). *A nyugalom* szövegvilágában a Weér ikrek párbeszédébe szöve váltakozik a két szöveg („...pénteken bemutató lesz – mondtam tízévesen” [Ny 79.]), azonban itt a jelenhez közelebbi múlt, az eltelt tizenöt évre való reflexió dominál. Kimutatható az egyidejűség az emlékezésben, mert a kívülről tekintett korábbi életrészek olvasva íródik/írva olvasódik. Weér Andor novellagyűjteményének levonatába pillanthat a befogadó; és a közben tartott Bartis-könyv hasonlóképp felfogható egy korrektúra előtt álló példánynak, az öngyilkosságba menekülő szubjektum hátrahagyott kéziratának. A börtön-epizód nyitó mondata referál az olvasással egyszerre zajló írás aktusára („Van egy történet, amit még mindenképpen le akarok írni” [Ny 310.]).

Míg *A nyugalom* narrátorának kiléte könnyedén meghatározható, nevesíthető (Weér Andor), addig *A séta* elbeszélőjével kapcsolatban csak benyomások rögzíthetők. A regény elhagyatásokra és kihagyásokra építő poétikájából fakadóan a valószínűleg elsőként felvetődő kérdés (is) megválaszolatlan marad, pontosan nem eldönthető, hogy ki szövegezi a történetet. Ahogy Györfy Miklós fogalmaz kritikájában,¹⁶ „belátható előlegként” tételezve a borítóképet: a főhős „üres forma”. Árnyék, amely leányalakot formáz. A befogadó figyelmét elkerülheti a primer olvasás során az az utalás, amely női elbeszélő feltételezését indokolja. A gyermek mivolt az egyetlen jellemző, amely nem vitatható (s amely fokozatosan halványul, hiszen a szöveg egy személyiség alakulástörténetét követi). Ugyanakkor az az asszociatív háló, amely a „gyermek” szót körbeveszi, bizonyos mértékben sérül. Relevánsnak tűnő fogalom az ártatlanság, amelyet az első oldalak cáfolnak: egy hét-nyolc év körüli kisgyerek három macskát zsákba kötve lehajít a magasból épp a működő kőszörűgépre. Nem sokkal később egy hordón kifeszített csirkét téglával zúz össze. Megjegyzendő, hogy áldozatait a vele született kíváncsiságnak rendelte alá, s ez nemtől független életkori sajátosság.

A lány-ság mellett szól az a tény, hogy a főszereplő apácák irányította árvaházban nevelődik, miután nagyapja meghal („Összehúztam magam a szentkép alatti rézágy matracán” [S 11.]; „Minden szombaton egy nővér jött le a zárdából” [S 12.]). Ennek fényében a befogadóban megütközést válthat ki az a néhány mondat, amely a társadalomról, a női nemhez, a gyerekekhez való viszonyról tájékoztat: „Arra tértem magamhoz, hogy összehúzott lábakkal fekszem a tornácon. Öt öreg férfi *rúgott agyba-főbe*. A többiek ott álltak távolabb. Néhány ablakban asszonyok” [S 9., kiem.: W. K.]. A tárgyilagos hangnem révén közvetített kegyetlenség talán indokolható azzal, hogy a (regény)világ ilyen. A fülszöveg szerint „valamikor 1968 és 1992 között” játszódik a cselekmény. Az említett férfiakat egy forradalom már deformálhatta, mielőtt rúgással feleltek volna a csínytevésre. Ilyesféle tapasztalatoktól terhes viselkedési mintával szembesülő ifjútól aligha várhatja az olvasó, hogy „angyal” legyen. *A séta* főhőse annyiban illik e jelző, amennyiben nem identifikálható.

Az első Bartis-regény és *A nyugalom* elbeszélői szövege között különbséget teremt az a gesztus, amellyel *A séta* hang megszólítja olvasóját, vagy csupán szól ott lévő, odaértett hallgatójához („Ne aggódj, nem éltem nyomorban [S 13.]; „Nem direkt ájuldoztam, hidd el” [S 27.]). Bizalmas viszony szemtanújává, részesévé válik a befogadó. A „Mint látod”, „Na”, „tudod, mit?”

szócskák „az elbeszélés szóbeli szimulációját biztosítják az írás gyakorlatával szemben”¹⁷. Bombitz Attila úgy véli, az elmondás aktusában képződik meg a történet, voltaképp a jelenben, tehát a kommunikáció kétirányúvá válik. A címzett számára adott a visszacsatolás lehetősége. Érvényes lehet az az olvasat is, mely a szöveg írottágát hangsúlyozza. Levél-, illetve naplóírás során szintén használatosak olyan kifejezések, amelyek a majdani olvasó létében bíznak. Befogadható naplóként a formai tagolást, valamint a zárómondatot követő datálást tekintve („Budaörs, 1986. – Budapest, 1992.). Az egymástól sorközökkel elválasztott egységek egy-egy új bejegyzésnek feleltethetők meg. (Az iménti fejtegetést felülír[hat]ja a „Nem kell a zsebkezdő” [S 154.] higgadt elutasítása az utolsó oldalon. Bár egy napló betöltheti a figyelmes hallgató szerepét, az ilyen fokú megszemélyesítést az elemző nem tartja elképzelhetőnek.)

A másik regény ugyanezt a tipológiát őrzi, mégsem enged meg hasonló műfaji párhuzamot. A narrátor által megkomponált mű sokkal inkább önérdékű. A nyomhagyás elsősorban önmaga számára és önmagáért (a műveléért) fontos. Nem cél a dialógus kezdeményezése sem a regényen belül, sem azon kívül. A műben feltáruló lét minősége és a végső tett az élet ellenében – oka és következménye a párbeszéd-képtelenségnek.

Az én-képzés nehézsége, én-idegen dilemma

Az elbeszélőmódot tárgyaló fejezet már előlegezte a most kifejtendő értelmezési szempontot, amely a szubjektum önértéke, önértékelése. *A sétában* befolyásolja ezt a környezetből érkező visszajelzés, az, ahogyan ők viszonyulnak a gyermekhez. Az elbeszélő meghatározhatóságának problematikussága az első tíz oldal után már nem is észlelhető. A nemi hovatartozással részben együtt jelentkező, részben azon túlmutató az én-tapasztalat kérdése, az a folyamat, amiként egy nyolcéves igyekszik elhelyezni magát a világban. Kapcsolódó szöveghelyek lehetnek a következők: „...darabokra tört. Főlé hajoltam, és ott ingott az arcom ezer darabban” (S 6.); „Mint annak idején a széttört karácsonyfagömbben, csak most evőkanalakban. [...] Megláttam magam napi háromszázszor” (S 25.). A beszélő én-képe nem egységes tehát. Az idézet a magzatburok-metafora kibontásával folytatódik. Az a bizonyos hártya tételezhető eleve üresként, mert az én-képzés nehézsége egyetemes, csak a születést követően, a felnövekvés periódusában történhet az ön-megalkotás.

A főhős több saját ént lát, ugyanakkor egyet sem. Miután a fürdőhelyre utazik, a szubjektum részlegességének élménye már nem jelenik meg szövegszerűen. Magyarázható ez a mű történetiségével, ugyanis az Adéllal és Benjammal töltött időszak egyszersmind a forradalomba ágyazódik. A (mindenkori) válság betetőzése a háború. Okozhatja a felnőtt egyén belső krízisét. Példája lehet ennek a keresztelőpap beszámolója az ellenforradalmárok és forradalmárok egymáshoz való viszonyáról: ha a forradalmárok ellenforradalmárként definiálják magukat (és viszont), nem látják világosan a harcban betöltött szerepüket; a maguk és a másik kilété. Ily módon természetesnek is felfogható, ha a felnőtt önképe nem szilárd; a gyermeké sem az. A fürdőhelyi környezet statikus, a harc utániság nyomain sem viseli. Meglett korú, élet-tapasztalattal rendelkező ember társaságában indul meg a szilánkok összeragasztása vagy az összeillesztés egy másik módja.

Faragó Kornélia kritikájában¹⁸ megemlíti, hogy a Bartis-regény tárgyának tekinti „az én-idegen izgatott problémáját” (kiem. az eredetiben); a mű hiányosságának tartja, hogy ezt a szerkezet szintjén nem hangsúlyozza kellőképp. *A nyugalom* című, párhuzamosan vizsgált regény szófordulatával: a tanulmány írójának „nincs honnan tudnia”, Faragó Kornélia számára miben állt a „külön hangsúly”, mindenesetre az én-idegen-dilemma fontos narratív leképeződésének véli a névtelenség kérdéskörét. Mindkét regény az én megépíté-

¹⁷ BOMBITZ Attila: I. m. 59.

¹⁸ FARAGÓ Kornélia: Az én- idegen. = *Hid*, 1996/1, 93–95.

¹⁶ GYÖRFFY Miklós: Egy lány árnyéka. Bartis Attila. *A séta*. = Magyar Napló, 1996/1, 41.

sének folyamatát foglalja nyelvbe, amely az elsőt tekintve elégtelennek bizonyul, az elbeszélő megnevezetlen, mert megnevezhetetlen. Ha a platóni felfogás szerint egy entitás attól fogva azonosítható/létezik, hogy névvel illetett, *A séta* főhőse idegen marad mindvégig az olvasó számára. Az én nem lehet azonos magával, ha nem ismeri ezt a „magát”. (Mennyiben én-elbeszélés, ha magát nem képes elbeszélni, csupán magáról tudhat beszélni?) A világban létezés első dokumentuma a név, megelőzi a tetteket. A szülőtől öröklött cím. *A séta* narrátora többszörös árvassággal sújtott: nincs (le)származás, eredettörténet a háttérben. Nincs háttér. A szabóműhelybe betérő férfi és asszony, akik a még (fel)használható tárgyakat kutatták, az életen kívülre utalták a kislányt („Ritkán látni álló halottat” [S 57.]). Élettelensége talán teremt(őd)és előtti. Bizonytalan, hogy a „kilencéves felnőtt” gömbbé tudja-e formálni a töröttet. Hacsak nem a felnőtté válás ténye szavatolja az erre való képességet. „Egyszerre vagyok én és másvalaki. Az, akit látok, fiatal és idegen, akit érzek pedig, fiatal és ideiglenes” – olvasható a mű vége felé (S 150.). Elképzelhető, hogy több én-gömb konstituálódik. Egy születés utáni (kiskorú) alany, amely eredendően szórtként észleli magát; valamint egy nagykorú ego, amely továbbra sem alkot szilárd egységet, emiatt átmeneti, bizonytalan.

A felnőtt státusba kerülő szubjektum kialakulásával megjelenik a főhős mellkasában egy „belső madár”. Létezésének nincsenek külső jelei, lehet keselyű vagy csírke; előhívhatja a hordón megkínzott szárnyas képzetét. Háromszor említődik a szövegben: amikor Engelhard a Társaság tagjainak eutanáziáról alkotott véleményét közvetíti; majd József és Testvére hangszeres játéka hallgatása közben (csírkeként); végül a Bódog Vendellel való (szexuális) kapcsolatát megszakítandó, a Baár-festmények felgyújtását követően (keselyűként). A madár a konstruálódó én részeként tételezhető („Szté fogom verni egyszer [...] Megnézni, mi van benne” [S 125.]; „Dögkeselyű. Elhalok belülről és visszánövök. Eterem őt” [S 150.]). Összefüggésbe hozható a lélekszimbólummal, mert a tettek táplálják, azoktól függően szelíd vagy ártó szándékú. Paradox módon az elbeszélőben megvan a hajlam az elpusztítására és az életben tartására egyaránt. A „Megnézni, mi van benne” kíváncsisága az önvizsgálat igényét fejezheti ki. A „Legalább van madár” (S 150.) a saját emberi mivolt, illetve akár a magasabbrendűhöz való kötődés lehetőségének vigasza. *A nyugalombeli* Rebeka nevű prostituált huszonöt „törött szárnyúja” (Ny 69.) hasonlóképp lehet a lélek jelképe, tájékozathat a szereplő világerzékeléséről. Nem a bordák ketrecében, de kalitkában vannak, repülésre képtelenül. Rebeka jövőtől fosztott, meghasonlott személyiség, pszichéje deformált. A madarak szerinte „[j]obbak a kutyánál” (Ny 70.). Ugyanúgy őrzik a házi vagyont, viszont ideálisabb társai az alig-életet élő Rebekának, aki a sajátjával egyező sorssal sújtja azokat.

Weér Andor szintén az én-keresés állapotában jelenik meg *A nyugalom* szövegében. Bár neki nem kell abban az értelemben múltat kreálnia, mint *A séta* női hangjának vagy Fehér Eszternek. Csupán jelent. Felkutatható gyökerei vannak, még ha „egy színpad alatt” is. A narrátor minduntalan konfrontálódik önmaga (nem kívánt) weérségével. A vidéki felolvasást¹⁹ követően a helyi plébános egy korábban kaszányaként működő épületbe vezeti, amely nyilvánvalóan Weérek tulajdonában volt. „A fiókait önnön vérével itató pelikán”-t (Ny 28.) ábrázoló címer jelzi ezt. Az írással kapcsolatban újra előkerül a családi embléma: egy Pelikán töltőtoll kupakja őrzik, amely majd a kófaragó számára mintául szolgál. Lázár atya szállása felfogható

¹⁹ A felolvasás egy vasárnapon történik, Weér művész a következő hét szombatján hal meg szívélegtelenségben. A történet e pontján Weér Andor kevésbé megbízható elbeszélőnek tűnik föl. A felütésben a karcagi felolvasás utáni állapotról, a megérkezésről értesít („És amikor hazaértem, anyám nem volt hajlandó köszönni, mert fél napot késtem. [...] Holváltfiam, kérdezte [...] Vidéken olvastam fel, anyám [Ny 14.]). A regény második felében olvasható ennek a jelenetnek az előzménye, az indulás pillanata („Mikor jössz fiam. Csak holnap este. Vidékre megyek felolvasni, anyám [Ny 243.]). A folytatás ellentmond annak, amiről az első oldalak tájékoztattak. Andor visszaérkezik Budapestre, „dél körül”, a nap hátralevő részében az Eszterrel való találkozásra vár. A terv meghiúsul; a lány a lakása ajtajára ragasztotta üzenetét, melyből kiderül, néhány hétre hazautazott. Az elbeszélő csak ezek után indul hazafelé, hozzátéve, hogy valóban fél napos késsel („Bejön? – kérdezte [Berényiné], és megtartotta a kaput. Nem – mondtam, és hirtelen úgy éreztem, mintha ollóval vágtam volna el magam mindentől és mindenkitől” [Ny 257.]). A regény elejéről idézett párbeszéd nem játszódhatott le, ha a narrátor a vidékről való visszatérést követő néhány napot Eszter lakásán tölti, és már csak egy holttest várja otthon. Andor nem valós emléket hív elő tudatából. Bizonytalansága az olvasóé is. A (nem) képzelt dialógus egy korábbi önidéző megjegyzést cáfol („A múltnak soha nincs alternatívája, gondoltam” [Ny 253.]). Nem eldönthető, hogy az elbeszélő vagy a szerzői emlékezet játéka teszi-e képlékennyé a fikció világán belül leírtak igazságtartalmát.

az önmegismerés első állomásának. A homlokzaton lévő ábra megfeleltethető azzal a felszólítással, amellyel az apollóni jósdába betérő látogató szembekerül.

Az anyával való tizenöt évnyi összértségtől gátja az egészséges én kifejlődésének. Amíg a művész él, a fiú csak meddő kísérleteket tehet a róla való leszakadásra. Ennek a szándéknak rendelődik alá minden, nem a díszletek között eltöltött idő („Elvégre nem hasítottam be a fejt baltával [...] Egyszerűen nem jöttem haza. Ennyi” [Ny 297.]). A narrátor éne e regényt tekintve szintén osztott, ám a belső konfliktus mélyebb. Ikertestvére, Judit helyett írta a világ különböző pontjairól „Caracas óta bal kézzel” (Ny 17.) az anyjának szóló néhány soros táviratokat, a Pelikánnal. A Balkán Gyöngye mosdójában arcmosás után szembesül önmaga többszörösségével („Valahogy otfeledkeztem a kettéhasadt tükör előtt” [Ny 250.]). Weér Andor egy személyben az anyja fia és lánya, emellett még Fehér Eszter énjének megalapításában is szerepe van („...azóta vagyok, amióta ismerlek” [Ny 154.]). Az idézet természetesen az én-elbeszélőre szintűgy vonatkoztatható, aki sorsában Kristeva *Soleil noir* című munkájában szereplő művésztipusokhoz hasonlatos: „Kristeva művészei gyakran bitorolják a női szerepet, és egy nővér-figurában találják meg hasonmásukat”²⁰. Kristevának az anyaság problémáját tárgyzó elméleti írásait összefoglalva-értelmezve Nikolcsina a *Fekete nap* kapcsán noha csak férfi művészeket említ (nyilván mert az alapszöveg témája szintén csupán az anya-fiú viszony), *A nyugalom* egyik nőalakjának, Weér Juditnak az anyja iránti visszatartott szenvedélye legalább olyan erős, mint öccséé. Ennek majdani természetes következménye, hogy saját nevét anyjával takarja. Judit maga is a kristevai értelemben vett művész, bár a Nikolcsina munkájában leírtaknak az ellenkezője érvényes rá. E szerint Kristeva teóriájában a művészek „»fivérek« [...] akik néma »nővérek«-ben tükröződnek”²¹.

Az Eszterrel folytatott viszonyon kívül valamennyi nőkel fenntartott kapcsolat az anya-fiú relációra vezethető vissza. Andort Kleopátra jelmezében Weér művész szexuális kapcsolatra kényszerítette. A kiadóval való állatias aktusok során kiderül, hogy Jordán Éva az anyja helyett anyja (az apja, Darvasi Andor szeretője) volt („...amíg az anyád munkásdalokat énekelt [...] az apád meg gépelte a hamis tanúvallomások [...] addig valaki titeket tisztába rakott” [Ny 214.]). Ami a gyerekkorban az akarat ellenében zajlott, itt az ösztönök irányításával történik. A felszínre törő agresszió valójában az elviselhetetlenné vált „Mikorjössz?” és „Holváltfiam?” kérdésekre adott válasz.

Nővéreinek gesztusai időnként anyaiak. Erre példa, amikor Andor vakságot színlelt, hogy törődésre bírja az évad Júliáját („...rákente a veknimre a medvesajtot” [Ny 80.]; „Harmadik napja én öltöztetem” [Ny 83.]). Érettebb volt öccsénél. Annak ellenére, hogy elutasította az anyjával való bármiféle hasonlóságot („Soha többé ne merj az anyánkhöz hasonlítani. Soha” [Ny 111.]), évekkal később Rebecca Werkhardtként temetik el Nizzában²². Andor reflexiója

²⁰ Miglena NIKOLCSINA: *Jelentés és anyagilkosság. Virginia Woolf Julia Kristeva olvasatában*. Ford. CSÍKHELYI Lenke. Budapest, Balassi Kiadó, 2004, 41.

²¹ *I. m.* 42.

²² Meglehet, a szövegek között mindenáron kapcsolatot kereső értelmezői szándék nyilvánítja meg magát, amikor a tanulmányíró Bartis Attila prózáját elemző dolgozatában Pilinszky Jánosra hivatkozik. A két alkotói világkép aligha rokonítható egymással. Mégis: bár váratlan, talán nem minden alap nélkül való a kísérlet, amely az egyik kései költemény, a *Tékozlók* (= PILINSZKY János: *Összes versei*. [Szerk., szöveggondozás és utószó: HAFNER Zoltán.] Budapest, Osiris Kiadó, 1997, 155.) verszárlata („A fiúk hazatérnek. / A lányok soha.”), vers egésze felől igyekszik továbbgondolni, felfejteni *A nyugalom* lehetséges jelentésrétegeit. Az idézett sorok Andor–Judit és Andor–Eszter regénybeli sorsára is ráérthetők. Természetesen a tékozló fiú példázata a szakrális vonatkozástól – amelyet a Biblia és a Pilinszky-vers egyaránt őriz (vagy utóbbi megenged) – elemelten, profán módon érvényesül (ha érvényesül) a szövegben. A *Tékozlók* a bünt többszörözi, ezzel a megbocsátás lehetőségét is kiterjeszti – a lányra (bárki legyen ő). A versszöveg elbizonytalanítja a jelentésadását, a tékozlók viszonya szerelem által rendezett vagy testvéri szintűgy lehet. Ha utóbbi, a két általánosító mondat alanya az ikerpárral behelyettesíthető. Andor az, aki tizenöt éven át mindig hazatér – így a bibliai történetben leírtak reciprokát cselekedve – kegyelemben részesíti anyját. Judit disszidál, őt azonban nem várják haza (Vö.: „Holváltfiam?”). Az evangéliumi példázatban az apa halottnak hiszi gyermekét, Weér művész akként kezeli. Judit nem részesülhet az irtalomból, mert megfosztja magát tőle (nem akar visszatérni a családjához), s ezért megfosztják tőle. Tékozlók, de nem a már meglévő vesztik el, hanem azt (annak a távlatát), amit sosem bírtokoltak. A fiú és a lány a „szeretethetlenné” érzését, ekképp a szeretet képességét. Amennyiben a szülő (ez esetben szándékosan fel nem ismert) vagyona a gyermek, úgy az anyát őket. Valamennyien életparalók.

Andor és Eszter kapcsolatában „Az a csöpp meleg, / mely szürke, mint a gyurma, majd fehér”, „végül semmilyen”. Utolsó közös találkozásukkor megegyeznek: Eszter hazaköltözik Erdélybe, Andor (egyelőre) a kiürített lakásban marad. Az oda-hagyotthoz való visszatéréssel (hazatéréssel) szerelmükről mondanak le, önmagukat veszítik el.

igazolja a megelőző állításokat („Olyan volt, mint Weér Rebeka huszonöt évesen. Pontosan tudta, miért veszi fel az anyja nevét” [Ny 240.]). Judit tette *A séta* fényképészenek döntésére emlékeztethet, aki „Eberhartból Engelhardot csináltatott” (S 99.). Menekült a neve (az énye) elől, nem akart a bátyja testvére lenni. Nem érdektelen idézni a könyv elejéről a kislány névről való gondolatait: „A név az sérthetetlen [...] minden átiró hazudik. Valamit letagad. Valakit félrevezet” (S 31.). Engelhard hazudik magának és a külvilágnak. Weér Judit a Kerepesi temetőben Újhelyi elvtárs temetésén hazudott önmagának és az öccsének. Viszont Judit azzal, hogy nevet változtatott, mégsem hátrított, inkább vállalt. Explicitebbé tette a letagadhatatlant: származását, valamint anyja iránt táplált, de nem mutatott érzéseit.

Az egyén töredezettsége kapcsán már felmerült a karácsonyfagömb – telihold mint motivikus párhuzam a regények között. *A nyugalom* teliholdja karácsonyi ajándék. Az én és a másik egymásban való feloldódásának, a szoros (testi) viszonyának a szimbóluma. Másfelől vigasz mindennek látszólagosságáért: kised helyett kapja Eszter a teliholdat. Andor nem kívánja tovább örökíteni génjeit („Nem akarok több Weért [...] Soha, senkitől!” [Ny 160.]), Eszter kénytelen az abortuszt választani. A gömb darabjai a matracon üres tojáshej benyomását keltik a narrátorban. A feladat adott számára: rekonstruálni az ént, hiszen „Eszter Andor női párja, de egyben Judit mása is” – hívja fel a figyelmet Nagy Hajnalka *Szubjektumkioltás szubjektív módon* című tanulmányában. A jegénye-kép köti őket. Eszter úgy állt a Szabadság hídnál, „mint a jegényék”, Judit pedig „olyan egyedül állt a színpadon, mint aki mellé az Ūristen elfelejtett világot teremteni”²³ (Ny 149.).

Végül, fontos kiemelni a regény egyik önreflexív passzusát. Weér Andor az írás mibenlétét próbálja meghatározni, miközben a szubjektum belső vívódását is szemlélteti. A gondolatmenet központi metaforája egy „félíg áteresztő tükör”-ként felfogott ablak (Ny 308.). Kérdés, hogy ez a felület mennyiben lehet tükör, mert nem teljes képet ad vissza vagy nem annyira éleset, kevésbé valósat. Ebben W úr látja magát. Aki belülről nézi W-t, mindent jól lát, viszont W-nek nincs módja az ablak mögé nézni. A két szempár találkozása nem megjósolható. Ha W úr áll mindkét oldalon, megfigyelő és tárgy egygyé válik. A tét mindenképp a szembenézés, az önértés; az írás problémája egyúttal a szubjektum önalkotásának problémája.²⁴ „Most pedig képzeljük el, hogy mi magunk vagyunk a füstüveg mindkét oldalán” (Ny 309.) – a félíg áttetsző üveg nem engedi egészen magába hatolni a tekintetet, visszaveri, befelé fordítja. Jean Starobinski *Franz Kafka. A tekintet képei*²⁵ című tanulmányában, mely egyebek mellett az elbeszélésekben előforduló ablak-motívum szerepét vizsgálja, ekképp fogalmaz: „...az átmenet helyei ezek [az ablakok], melyek azonban éppen, mert az átjárást szolgálják, a határátlépés lehetetlenségét teszik egyértelművé. Ez utóbbi pedig az áttörés privilégiumának veszélyét hangsúlyozza”. Az idézett gondolatsor a Bartis-szöveghelyre ráértve szintén érvényes, amennyiben az írás aktuális az én és a világ, az én és én közötti határ feloldására tett kísérletnek tetszik. Más kontextusban – a cselekmény egy korábbi pontján – az ablak struktúrája a szubjektum maradéktalan magára ismerését, az addigi saját élet minőségével való szembesülést segíti²⁶. Weér Andor anyja halálát követően, a lomtalanítást folytatva („...anyám úgy ült a tükör előtt, mint egy szobor” [Ny 201.]), miután Weér művésznő holtteste a lakás falain kívülre került, egy tizenöt évig játszott előadás elhasználdott díszleteit az utcára hordta, hogy végül a „pelikán

szájú gép” (Ny 288.) martalékává váljon. Az ablakból azokra az értéktelen tárgyakra látni, melyeket az elbeszélő abjektivált („...kiültem az ablakba és néztem az elemlámpás guberálókat” [Ny 286.]). Ahogy a fizikai belső tér, a lakás, úgy az emberi benső is megkönnyebbül, nyugalmi állapotba kerül. Az ily módon lecsupaszított lét az éppen megszületettel azonos: visszanyert érintetlenségében az élhetőbb jelent ígéri – színleg. A publikált novelláskötet vall rá, hogy Andor megpróbálja újraalkotni magát önerőből, védtelenül. Tehát az írás egyfelől teremt, másfelől elveszejt. Az autentikus(nak vélt) létezés a narrátor számára – melyben a szubjektum azonos önmagával – nem elbírható. Öngyilkossága az írás során megértett új létehetőségek elutasítása; melyek Weér Andor paradox szempontjai szerint elviselhetetlenebbnek tűnnek föl a korábbinál, mert olyan mondatok szervezik, „[a] melyek nem azzal végződnek, hogy *anyám*” (Ny 9., kiem. az eredetiben). Olyan férfitől, aki az élet(é)ben illetéktelen, az alkalmazkodás („...másmilyen mozdulatokra, másmilyen lélegzetvételre is fel kellett készülnöm” ([Ny 9.]) erőn felüli áldozatot követel.

„Csírázó magvak zaja”²⁷

Mindkét regény szereplői számolnak a transzcendens jelenlétével, de nem számítanak rá. *A séta* szövege olyan világot rajzol meg, amely nem mentes a természetfelettitől. Legalábbis lehetne ez a befogadó első benyomása, mert a főszereplő egy apácák irányította árvaházban nevelkedik. Mégsem annyira magától értetődő a hit jelenléte, mint ahogy az talán várható volna. A rendházban, Isten születésének napján a gyermek legfontosabb vizuális élménye, hogy a fenyőfán „nemtelen angyalok lógnak drótokon” (S 20.). Elsőként az emberfeletti lény, majd Prof. Angelo állatkertjében az antropomorf („...a látogatók olyan négy-öt méter magasán egy emberszabásút láttak, szemben az éden kapujával [S 29.]); azután az ember, a forradalom áldozata („Egy rándítás, egy eresztés, szünet. Sokáig tartott, de csak összejött. A fej leszakadt a testről” [S 47.]); végül ismét a földöntúli jut akasztófára („Ha Őt felakasztották volna, akkor itt kis bitófák nőttek volna. Kis bitófákat hordanának a nyakukban sokan” [S 130.]). Ez a halálnem, illetve az akasztófa elsősorban a háborút – színekdochéként –, annak jelenlétét és következményeit állítja. Emellett felidézheti az *Eszter könyve*-beli pogány Hámán történetét, aki a zsidó Mordeokust akarta felakasztatni. Utóbbi megmenekült, Hámán pedig saját tervének áldozata lett. A regényben ilyesfajta követelmény a kereszténységgel szemben fogalmazódik meg. Az akasztott angyal és Isten víziója nagymérvű antropomorfizáció terméke. Az akasztás művelete az elérhetetlenben létezőt emberi érzéssel felfoghatóvá degradálta. Az angyal, aki kijelöl(het)i az ember világban elfoglalt helyét, létmódja korlátozottá, halandóvá (halottá) vált. Ennek eredményeként az emberi élet is veszít teljességéből, megszűnik metafizikai távlatossága – ahogy Baár Andor jegyzeteiben olvasható: „...emberi mércével méretkezik meg” (S 115.). A halott angyal motívuma a záró sorokban visszatér; a felnőtt narrátor abortált magzata nemtelenségében és nemlétében transzcendens minőséget nyer (másképp: a transzcendens ismét emberi anyagúvá silányul). Úgy tűnik, a megváltatlanság eszméje a teremtéssel egyidős. A kreatúra-lét biztosíték a kárhozatra. Ezért nevezheti Földes Györgyi tanulmányában „negatív gondviselés”²⁸-nek azt a felsőbb elvet, melyhez az alakok (nem) igazodhatnak.

Számos, Bibliát evokáló szöveghely található a műben („És látta Prof. Angelo, hogy ez így nem jól van, és megszerezte az első emberszabásút” [S 29.]). A nővérek a magvető szerepében tűnnek fel, a várt eredményt azonban nem érik el, a gyermek nem fogékony. Az elbeszélő, a főhős és a szereplők keresztény valláshoz való viszonya ironikus. Példái ennek a gúnyrajzok

²³ NAGY Hajnalka: Szubjektumkioltás szubjektív módon. Bartis Attila: *A nyugalom*. = *Új Forrás*, 2002/5, 34.

²⁴ Vö.: Uo.

²⁵ Jean STAROBINSKI: Franz Kafka. A tekintet képei. Ford. SZÁVAI Dorottya. = *Poppea fátyla. Jean Starobinski válogatott irodalmi tanulmányai*. Vál. és szerk.: SZÁVAI Dorottya. Budapest, Kijarat Kiadó, 2006, 273.

²⁶ Egy helyütt pedig az üvegfelület az elbeszélő önrételemző megnyilatkozásában hasonlítotként fordul elő („...és úgy nézett át rajtam, mint a homályos üvegen” [Ny 275.]), megfosztva immanens tulajdonságától. Andor objektumként mutatkozik, olyan anyagként, amely az emberire nézve nem hozzáférhető. A „homályos üveg” metonimikus utal a tagmondat alanyára, az anyára, aki halálában tárgyasul.

²⁷ BARTIS Attila: *A séta*. Budapest, Magvető, 2007, 45.

²⁸ FÖLDES Györgyi: „Fauna meg flóra plusz az emberiség”. Szimbólumrendszer és narráció Bartis Attila *A séta* című regényében. = *Közös tükrünk 1. Az elbeszélés könnyed lebegése. Kortárs regények elemzése*. Szerk. THIMÁR Attila. Budapest, Ráció Kiadó, 2006, 32.

Augusztai nővéréről. A keresztelezés rítusa útközben megejtett szertartás, „ilyesmi” – ahogy az egyik apáca nevezi. Egyfelől nem megdöbbenő a könyörtelen profanizáció a történeti háttér, a forradalomra nővér háború tényének ismeretében. Másfelől épp válsághelyzetben, amikor „Isten aknavetővel alkalmissal kilőhető” (S 52.), volna szükség – meglehet, nem csak a laikus szerint – erősebb belső meggyőződésre. A visszatekintő felnőtt megjegyzése („...ha alkalmissal, akkor bármikor. És ez nekem elég is” [S 52.]) alkalmissal a legfontosabb, mert múltbeli élmények érlelték a megállapítást.

Nincs az az említett „erősebb hit”, amely vérengzés láttán meg nem inogna a szövegvilágban. Benjamin, az öreg szabó a tapasztalaton túlba vetett bizalom alkalmisságát demonstrálja, amikor fegyveresek gránáttal a szájában varrógépéhez kötik („Pedig nem is imádkoztam [...] Elfelejtettem [55.]). A halandóság felébresztett tudata erőteljesebben munkál benne, mint a túlvilági élet vigasza. A forradalom utolsó napján meghal Adél és Benjamin, a gyermek másodszor marad szülők/nevelők nélkül. A fürdőhelyre a háborús trauma által formált istenképpel érkezik („...egy alkalommal sem éreztem, hogy egymás mellett lettünk volna” [S 56.]). Az idézet a magára objektíven tekintő elbeszélő csalódottságát összegzi. Az ifjú leány megítélése nem ennyire szigorú, még messze van a hitetlenségtől. Nemcsak ártó, hanem segítő szándékot is tulajdonít a magasabbrendűnek, ellentétben a kalauzzal, aki bizalmatlanná vált az Úristennel szemben: „Az az érzésem, nem figyel” (S 68.).

Az eszmélés második helyszínén, immár idős férfiak és nők között sem csökken az az ironikus igény, amely a vallás, a felsőbbrendű létjogosultságát megkérdőjelezi. József és Testvére, az ószeres a történet zsidó szereplője, maga sem elkötelezett hívő. Származásának jelentőségét hétköznapi alacsonyítja. A kislánnyal folytatott párbeszédében a verbális humor nyomai fedezhetők fel („...tudja mit? Kinevezem zsidónak” [S 121.]). Nehéz megállapítani, hogy *A séta* alakjainak életében milyen státusa van a belső bizonyosságnak. József és Testvére azzal a kamaszos érzülettel beszél a zsidó hagyományokról, mint beszélgetőtársa, aki számára zsidónak lenni irigylésre méltó, szemben a keresztény léttel. Sőt, a vallási hovatartozás kérdése már-már a reggeli öltözék kiválasztásának dilemmájával kerül egy szintre. Sárga plátánlevél, sapka, a zsidó mivolt kimerül(het) a külsőségekben játékok ki nem mondott szabályai szerint. Ha játékok. A hit, a szakralitás légkörében zajló beszéd csak blaszfém lehet („A plébános meg a kántor éppen fogadtak, hogy Szent Antalt vagy Szűz Máriát szereti-e jobban a nép?” [S 123.]). Magyarázat nélkül marad a megnyilvánuló nagyfokú kiábrándultság, a vádló, elutasító magatartás. Lehetséges, hogy a forradalom maradéka. Fel sem merül más viszonyulási mód („...szakadjon ki a szemed az undortól [...] A magad képére, mi?” [S 126.]). Látszólag a reflektált gondolkodás következménye az istentagadó viselkedésforma. A nagykorúvá vált főszereplő negációja akkor a legnyilvánvalóbb, amikor a bűvészt zsarolással gyűjtögetésre készíti („Zsugorodik bennem az Isten. Mind a kettő. Nemem zsugorítja őket [...] kitarotn” [S 148.]).

A transzcendensre vonatkozó utolsó utalások cáfolják a létezését, illetve a belé vetett hit érdemességét. Az istentelen világkép általános emberi tulajdonságként határozódik meg. Az Úr teremtményének lenni pedig szegényteljes érzés („Fakó tükröm, ne verj vissza, mert megaláz, ahogy nővök” [S 151.]). *A séta* istentelen világot jelenít meg. Nem Isten nélkül²⁹, de Istenellenes („Na, ez az Isten. Ilyenkor érezni csak, távozóban” [S 153.]).

Weér Rebekának „soha nem volt köze Istenhez” – olvasható már a második oldalon. Sejthető, hogy ez a regény sem hívő szereplők köré szerveződött. Talán a vidéken felolvasott novella, amelyben Mohos Albert plébános egy nagypénteki misén váratlanul megmérgezi

²⁹ Hogy *A séta* világa talán mégis Isten nélküli, arra Igor Gherasimov, az úrhajós egyik megszólalása figyelmeztethet („Nézzé, Istennek sem tudjuk a nevét. Miért tudnánk pont ennek a siktornak? [119.]). Annak az állításnak az igazságértéke, mely szerint a regény világa nem nélkülözi Istent, gyengül egy korábbi felől olvasva, hiszen az előző fejezetben a név a létezés dokumentumaként határozódott meg.

gyülekezetét, elárulja, Weér Andor mennyire fogékony a felsőbbrendű erőben való hitre. Lázár atya veszi pártfogásba, aki maga is véletlen folytán került a papi pályára. Önkéntesen vállalta a „lelkipásztorságot”. Elképzelhető, hogy Andor a *Vallomások* előtti énjére emlékezteti, s ezért nem akarja látható módon közvetíteni felé a saját meggyőződését („Maga az első pap, aki nem siet buzgón a segítségemre” [Ny 36.]). A plébános pontos diagnózist ad egy éjszakai beszélgetés során az elbeszélő Istenhez való viszonyáról: a gyűlölet köti egymáshoz a Teremtőt és művét. Andor tehát nem közönyös, vagyis még megmenthető (az atya visszafogott munkálkodása arra vall, a narrátort „meg kell menteni”, kimozdítani a reményvesztett létállapotból), csupán a meglevő „torzkép” szorul javításra. A plébános „[k]ivárja” (Ny 43.), míg az elbeszélő befogadóképessé válik. Nagy Hajnalka a már idézett tanulmányában az istentelenséget az „apahiány artikulációjaként”³⁰ tekinti. Eszerint Darvas Andort helyettesíti a torzkép.

Weér Andor gyenge. Szeretne hinni, ám „nem tud jobbat”. De azt talán mégis, hogy a látszat szükséges, de nem elégséges feltétele az életben maradásnak. A *Gályanapló* szerzője ha nem épp ezt, de az így is értelmezhető látja be: „Az nem kérdés, hogy van-e Isten vagy nincs. Az embernek mindenképpen úgy lehet csak élnie, mint ha lenne”³¹. Andor esetében a „mintha” nem azt jelenti, mint a Kertész-műben, Isten szerint való életmódot folytatni („És jó okom van feltételezni, hogy még Káin búzája is tetszőbb az Úrnak, mint amit én valaha is papírra írok, atyám” [Ny 78.]). Hanem olyat, amely egy istenszerű lény felügyelete alá tartozik; *mintha* Isten lenne, aki van (nincs). Ezért a pótlék, mely végül már nem leváltható. Az apa-isten keresésének szándéka gyermekkorában még megvolt (*A séta* analógiájára: elvetették benne a magot.). A börtönben bemutatott színdarab a háttérre a hat és fél éves fiú és az ezerhuszonnégyes számú rab rövid dialógusának. Amikor az a térdére ültette, az örök elvezették az elítéltet, Andor pedig kifakadt („...hagyják békén az apámat” [Ny 315.]). Lázár atya valamiképp érezheti a palástolt vívódást, útmutatóként tűnik fel Andor számára. Előlegezi a regény koncepcióját, látszólag ismerni véli Andor addigi életét. Amint átnyújtja a papírokat bőrkötésben, felveti a szubjektum önértékelésének problémáját („Ennek még a szerzőjét sem ismeri” [Ny 43.]), egyszersmind lehetséges megoldást kínál. Szinte keret adva a műnek, a plébános megjelenik az anya halála után a narrátor lakásán, a gyóntatópap szerepében. Az elbeszélő kiábrándultsága („...van Úristen, csak már ötezer éve is szart az egészre” [Ny 293.]) *A séta* szereplőivel rokon. Az apát is jellemzi az Istennek tulajdonított „nemtörődömség”, hiszen „elfelejtett” visszajönni a családjához.

Míg *A sétában* az Istenrel való (személyes) érintkezésnek, a hitnek látszólag nem volt tétje, mert a regényalakok lemondtak az Úrról, Weér Andor bízna a magasabbrendűben, ha megbizonyosodhatna afelől, hogy az jobb a kételkedésnél („Mert ez azért elég sokba van nekem” [Ny 38.]). Kibírhatóbbá válna számára a lét, ha volna egy szilárd felsőbb törvény, amelyhez igazodhatna, fordulhatna. Voltaképp bárki élettapasztalattal rendelkező férfi. Lázár atyában még fölsejlik az apa-figura, de Andor akkor már nem tud fiú lenni.

A séta és A nyugalom a hagyomány polilógusában

Bartis Attila *A séta és A nyugalom* című regénye „pár-regénynek”-nek mondható. Narratív szerkezetük hasonló, alanyi beszédmódot követ. Eltérésük abból adódhat, hogy az első könyv lényegesen kevesebb alakot mozgat, így a szubjektum válsága vagy az Istenhez való viszonyulás mint vizsgálható kérdéskör egy szűkebb rendszeren belül vetődik fel. A megállapítás azt

³⁰ NAGY Hajnalka: I. m. 34.

³¹ KERTÉSZ Imre: *Gályanapló*. Budapest, Holnap Kiadó, 1992, 222.

implikálja, hogy míg *A séta* aránylag egyszerű (egysíkú) történetet beszél el, *A nyugalom* fejthető relációi összetettebbek³². Azonban ennek a naiv meghatározásnak nincs relevanciája az értelmezésre nézve (még ha igazságtartalma van is).

A most csak felszínre hozott vonatkozási pontok, amelyek alapján Bartis életműve egységesnek, következetesen építkezőnek látható, alighanem részletesebb interpretációt igényelnek. Szorosabb olvasást (nem elfogadva azt a recenzensi álláspontot, amely „reménytelenül gondolathányos regény”³³-ként értékeli a harmadik kötetet – *A nyugalom* önmagában érdemes volna retorikai elemzésre), az irodalomtörténeti kapcsolódások alaposabb átgondolását. *A nyugalom* nem illeszkedik minden vonatkozásban az apával (avagy az apa hiányával) foglalkozó újabb regények sorába³⁴, de – a témavilágot, a kérdésfeltevéseit illetően – e paradigmához is köthető. Emellett olyan kortárs művekkel volna még párhuzamba állítható, amelyek szintén az anya–fiú viszonyt esztétizálják, mint Esterházy Péter *A szív segédigéi* vagy a *Semmi művészet*, vagy Balogh Robert *Hollandi mártás* című regénye. De ezek egyike sem aberrált szülő–gyermek viszonyt visz színre. *A szív segédigéi* és a *Hollandi mártás* című regényekben a fiú és az anya kapcsolata odaadó, bensőséges; ez teheti lehetővé a beteg személy ápolásának vállalását. Világirodalmi párhuzama is csupán negatívja lehet: Jelinek *A zongoratanárnő* című regényében anya és lánya kapcsolata hasonlóképp, ha nem súlyosabban deformált. E regényben az anyai terror erősebb a lánynál. Erika érzelme nélküli lényre silányult az együttélés során, így sem a szakmai feladatait ellátni, sem a magánéletbeli igényeit kielégíteni nem tudta. Talán neki már nem voltak/maradtak emberi vonásai, mint Andornak; igaz, számára a művészet sem jelent(het)ett időleges megoldást.

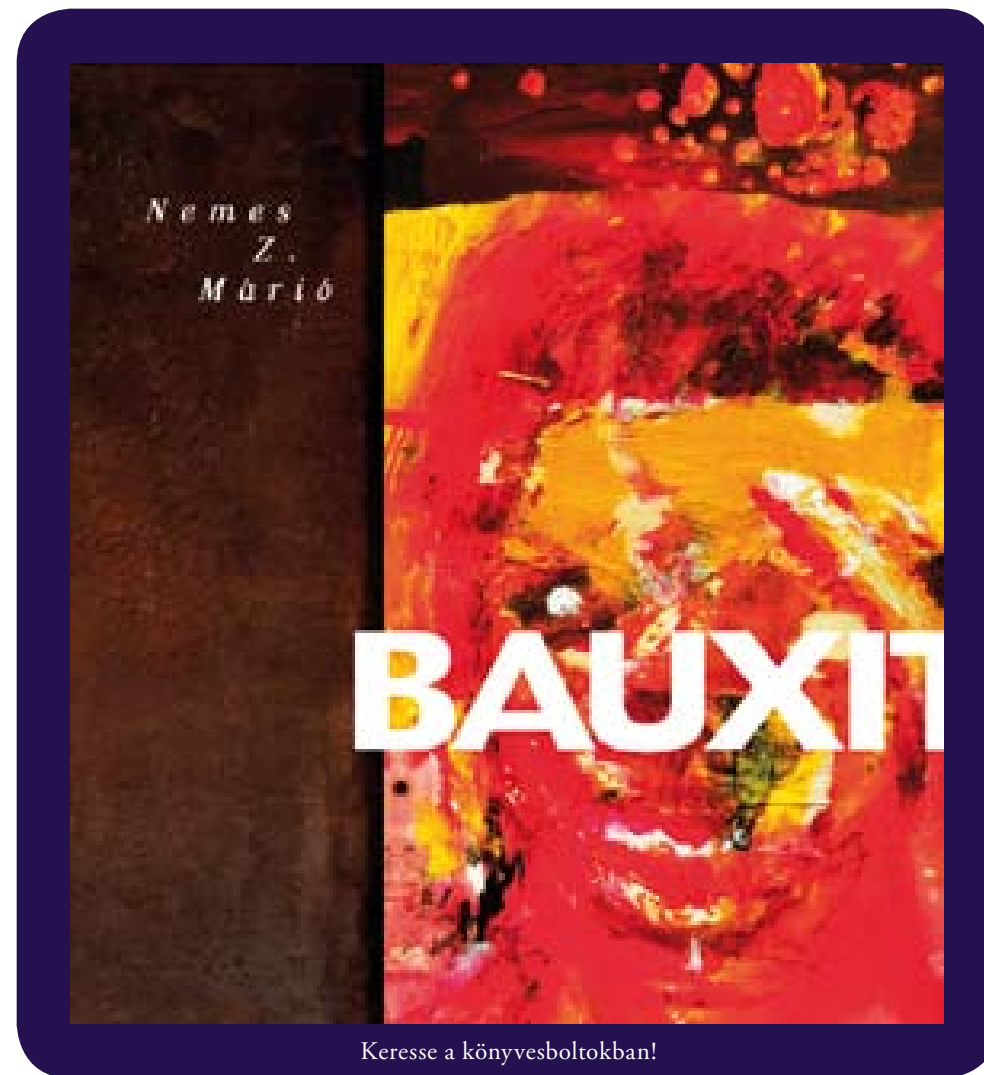
A dolgozat érintette – a két regény prózapoétikája és szemléletmódja közötti illeszkedési pontok vizsgálata során – az alkotásokban tematizálódó én-problematikának, a transzcendens jelenlétének, valamint az ezeket elfedő/megvilágító motivikus struktúrának a kérdését; ugyanakkor Bartis prózájának megolvasásakor felvetődhet a felelősség dilemmája is. *A nyugalom* záró bekezdése, a Kant-parafrazeis a saját szenvedéseit, az önnönmagát történetté alakító író erkölcsi kudarcát állítja: „...egyetlen dolog tölt el csodálattal: a csillagos ég fölöttem. És ez még nagyon kevés.” (Ny 325.). Weér Andor kategorikus imperatívuszának engedelmesskedett, amikor beismerte bukását? Nem dönthető el bizonyosan. Mindenesetre e zárlattal Bartis Attila regényművésze egy olyan látens hagyományhoz kapcsolódik, amelynek kontextusában etikai súlyokat hordozó esztétikai alakzatként érdemes számolni vele: „Furcsa, az irodalom keretein talán kívül eső, de engem erősen foglalkoztató kérdés a felelősség kérdése. Számítlan megnyilvánulását tapasztaltam, távolról sem moralizáló írónknál, Dantétól Aranyon és Madáchon át Kafkáiig, Camus-ig. Személyesen is érint engem a kérdés. Hiszen felkavar, néha össze is tör egy-egy kortárs kötet elolvasása (köztük a sajátom is). A legkiválóbbak közt Visky András, Bartis Attila, Tar Sándor könyveire gondolok. Mégis, fontosnak, követendő példának tartom, hogy volt bátorságuk olvasójukat a tényekkel szembesíteni. Biztos vagyok benne ugyanakkor, hogy mindenki csak a maga számára jelölheti ki, meddig mehet el olvasója megterhelésében, és mikor kell megálljt parancsolnia önmagának.”³⁵

³² „Végül is nem lehet tudni, mitől jobb ez a második regény. Nagyjából ugyanaz a technika, ugyanaz a stílus, ugyanolyan szereplők, a mondatoknak ugyanaz a furcsa nyomása. Mégis több, jobb, tágasabb” (DEMÉNY Péter: I. m. 117.).

³³ SONNEVEND Júlia: A Lázár apokrifek. = *Élet és Irodalom*, 49. évf. 34. szám, 2005. augusztus 26. 23. Tanulságos idézni Máthé Andrea azon írásából, mely a befogadói helyzetet, a befogadás mibenlétét, főként egy módját vizsgálja. Kiindulópontja az a feltételezés, miszerint a műnek elvárásai vannak a befogadóval szemben, és szükséges, hogy ez a befogadóban is meglegyen. Hogy önmagával szemben fogalmazzon meg követelményeket, mert ez határozza meg, mit ismer fel műalkotásként. (MÁTHÉ Andrea: Csendes befogadás. = *Pannonhalmi Szemle*, 2000/4, 63.) Sonnevend Júlia elvárása a művel szembeni. Nem önmagától, hanem *A nyugalomtól* várta a gondolatokat. Helyettük szavakat kapott; nyilvánvaló, hogy számára „ez még nagyon kevés” (Ny 325.).

³⁴ Esterházy Péter: *Harmonia caelestis*; Györe Balázs: *Halottak apja*; Jánosy Lajos: *Hamu és ecet*; Kiss Yudit: *Apám halálának nyara* című műve említhető példaként.

³⁵ BEDECS László: Némi reményt kifejezni. Takács Zsuzsával Bedecs László beszélget. = *Parnasszus*, 2009. tavasz, 14.

Gaborják Ádám

A FOGTÜNDÉR, AVAGY BEVEZETÉS A POSZTHUMÁN KÖLTÉSZETBE

Nemes Z. Márió: *Bauxit*
Palimpszeszt–PRAE.HU, 2010.

Nemes Z. Márió legújabb, *Bauxit* című kötetével az elmúlt évek egyik legjobban várt könyve került végre az olvasók és a kritikusok elé. Bár már 4-5 év eltelt a 2006-ban megjelent első, *Alkalmi magyarázatok a húsról* című kötet óta, a szerző mindvégig jelen volt a színtéren a folyóiratokban publikált verseivel, felolvasásokkal, illetve tanulmányokkal és kritikákkal. A *Bauxit* pedig egy ereje teljében lévő alkotót mutat, s hogy megérte kivárni ezt az időszakot. A kötet egyrészt folytatja az első kötetben megkezdett húsológiai, másrészt mind nyelvtanilag, mind tematikailag túllép az első kötet világán. De kezdjük az elején.

Gyakran hallani olyan megnyilvánulásokat, miszerint manapság divatos lett a testről beszélni. Kétségtelen, hogy egyre több könyv jelenik meg a kortárs irodalomban, mely különböző módokon a testet állítja a (nyelvi) vizsgálódás középpontjába. Érthető persze az ezzel kapcsolatos szkepszisek, ugyanakkor kérdéses az, hogy lehet-e egyáltalán a testről *eleget* beszélni. Továbbá nem hinném, hogy ezzel lehetne kasszát robbantani. Éppen ezért jómagam inkább azokkal értenék egyet (pl. Bryan S. Turner, Hans Belting, Kiss Attila Attila), akik a testről való beszéd mind gyakoribbá válását egy átmeneti időszak társadalmi-kulturális szimptomájának tekintik. Ez a gyakoriság pedig valószínűleg az ember fogalmában beállt episztemológiai válságnak és átalakulásának a jeleit mutatja, s mindez az ún. poszthumán diszkurzusok kialakulásához vezetett, melyek mindegyike valamilyen módon az *ember* újfajta létmódjait, határait keresi,

kutatja.¹ Az már az *Alkalmi magyarázatok*... után világos volt, hogy ebben a dömpingben Nemes Z. szövegei különleges helyet foglalnak el. Az ideológiai konstruált test és az organikus hús egymáshoz való viszonyának irodalmi boncolgatása természetesen járult hozzá ehhez a tendenciához. Ebben a tekintetben Nemes Z. olyan kortárs (képző)művészethez áll a legközelebb, mint az általa is nagyra tartott Szöllősi Géza és Györfly László,² vagy éppenséggel a filmrendező, David Cronenberg. 2010-ben egyébként hasonló tematikájú volt Borbély Szilárd *A testhez* és Szöllősi Mátyás *Aktív kórterem* című kötete, a *Bauxit* tehát innen nézve igen erős lezárása volt az évnak.³ Úgy vélem, ezek közül is a legfontosabb a Borbély kötetével vonható párhuzamok és különbségek. Míg Borbély elsősorban egy elégikus-apokaliptikus ideológiakritikai hangot üt meg,⁴ addig Nemes Z. mindezt jóval radikálisabban, iróniával és játékkal kezeli. A szerves anyag mozaikjátékával valóban az antropocentrizmus kritikáját és a humán létezés új határvonalait térképezi fel.

A szerves anyag mozaikjátékával valóban az antropocentrizmus kritikáját és a humán létezés új határvonalait térképezi fel.

„ami nincs emberben,
az nem jöhet emberből.”

A *Bauxit*-ban a poszthumán beszédmódok leginkább az első, *Ami nincs emberben* című ciklusban jelennek meg. A ciklus címadó mondata egyébként az *Esti tej* című versben szerepel, és sokat segíthet eligazítani bennünket a témában: „*Elalvás előtt / az élő anyag elrejtje magát, [...] ami nincs emberben, / az nem jöhet emberből.*” (16.) Az idézett rész számos ponton elgondolkodtató. Megközelíthetjük az „élő anyag” felől, vagy a némileg tautologikus hatást keltő zárlat, akár ezek összefüggései felől, valamint érdemes figyelni a logikai-szemantikai csúszásokat is. Nincs rá mód, hogy minden szempontból megvizsgáljuk teljes részleteiben, de néhány szempontot érdemes felvetni. A vers zárlata például úgy épül fel, hogy az visszakapcsol minket az élő anyag problémájához, azaz mintha azt próbálná meg definiálni, mit is értsünk az organikus anyagon. Ez talán világosan érthető, hiszen csak akkor jöhet valami valahonnan, ha már egyszer benne volt. Azaz csak akkor jöhet valami az emberből, ha már egyszer abban volt, következésképp minden, ami nem onnan jön, nem is tarthat számot az ember(i) megnevezésére. Azonban már ebben a levezetésben is érezhető az, hogy miközben a mondat a tárgyat próbálja definiálni, folyamatosan az ember fogalmáról is beszél, illetve éppen ennek a bizonytalanságaira bukkanhatunk. Fordítsuk visszajára egy kicsit a kijelentést. Egyfelől az idézet szerint, ami az emberben van, az jöhet az emberből, azaz az szükségszerűen emberi is. Másfelől ezzel látszólag meghúzza az ember és nem-ember, a külső és belső, a szerves és szervetlen közti határt. De amennyiben az „élő anyagot” (a versben pl. a tejet) tekintjük az ember alapjának, akkor ez a határ szükségszerűen feloldódik, hiszen az egyszerre szerves és szervetlen. S mintha ez lenne a legtöbb vers egyik alap gondolata, amikor olyan dolgokat párosítanak össze, melyek felszámolják e különbséget. Külső és belső felcserélődik egymással, szerves a szervetlennel mosódik egybe, ily módon a szövegek a humán határait keresik, írják körül. A ciklus versei a legtöbb esetben például valamely testrészt vagy szervet körül építenek ki (*Fül, Mell, Állatalakú szívek, Fej*); katalogizálják mindazt, ami (látszólag)

¹ L. Judith HALBERSTAM–Ira LIVINGSTONE (ed.): *Posthuman Bodies*. Bloomington: Indiana University Press, 1995; Neil BADMINGTON (ed.): *Posthumanism*. Basingstoke and New York: Palgrave, 2000; Neil BADMINGTON: *Theorizing Posthumanism*. *Cultural Critique* 53, Winter 2003, 10–27.

² L. erre vonatkozóan NEMES Z. Márió: *Antropológiai töredékek – Györfly László, Szöllősi Géza, Kis Róka Csaba testképei*. Balkon 2011/2.

³ Erre utalnak a kötet eddigi kritikai meglátásai is. L. LAPIS József: *Határok és átlépések*. Műút 2011/023, 65–69.; NAGY Csilla: *Vér és salak*, Uo. 69–70.; KASSAI Zsigmond: *A szöveg hagyomány és a radikál*. Magyar Hírlap online (http://www.magyarhirlap.hu/kultura/a_szoveghagyomany_es_a_radikal.html, 2011-03-01)

⁴ A kötet humán-konceptiójáról I. Krusovszky Dénes igen érdekes kritikáját. KRUSOVSZKY: *Hangot ad a húsnak*. Műút 2010/022.

nincs emberben, de éppenséggel lehetne.

A testről való beszéd tehát egyaránt reprezentációs, episztemológiai és nyelvi kérdés a *Bauxit* versei számára, ahogy *Az emberábrázolás nehézségei* című szöveg is utal erre, mely egyszerre érinti a nyelvi-irodalmi ábrázolás („Nem vagyok rosszabb az átlagnál, de / végül is mindez utánzás. Ahogy egy idősebb férfi kiüremkedő részeit nézem.”) és az ember megalkotásának kérdéseit („De hová tűnök, ha elapad / a gondozó hideg / és akkor majd milyen vajból / teremtenek meg?”). A posztumán költészet egyik további alpműve lehetne a *Láb* című vers, mely nem fejlődésként, hanem ferdülésként látatja az evolúciót: „*Ami benső részeit illeti, az ember / ugyanúgy épül föl, mint minden négy / lábán járó állat. Ha mármint felegyenesedik, bensőégei kifordult állapotba kerülnek. / A függőleges pozícióból adódó hátrány kivált a terheseknél jól / látható, mind ami a magzatot, / mind ami az anyát illeti. A gyermek, / aki ilyenformán fejtevére van állítva, / igen aránytalanul kapja a vért. Ebből / a túlradásból fakad a szédülés, / fejfájás, és az örökletes téboly. / A két lábra állt anya ártalma / a koraszülés, és a szív, / mely csüggedni kényszerül.*” (23.) A biológiai felemelkedés tehát éppen visszafele sül el, az ember kifordult állat, aminek a következménye pedig nemcsak a testi konfliktus, hanem a melankólia és az örület. Némi freudi áthallással azt mondhatnánk, a biológiai emberi lény kialakulása kéz a kézben jár a retardált, skizofrén szubjektumok megszületésével.

Az evolúciós ideológia illetően elutasítása, kifigurázása miatt fontos lenne a versek antropológiai beállítottságát is alaposabban megolvasni, hiszen ahogy azt fentebb is láthattuk, a Nemes Z.-versek magánmitológiájában az organikus hús és a különböző fluidumok (tej, vaj, zsír, kása, ondó) lesznek az emberi eredet alapjai (vö. „*Visszamegyek a test elé, bele a tejbe.*” 11.) .

Bár a legtöbb esetben a kritika a test idegenségéről és antihumanizmusról beszél, mégis érdemes óvatosan kezelni e kijelentéseket. Való igaz, hogy sok esetben a testképek kísérteties hatást keltenek, amikor egy nyitott, átjárható, felcserélhető részekből felépülő groteszk testképet kapunk: „*Az öregasszony fejéből kinő / egy összekötött kéz.*” (37.); „*Nem kérek bocsánatot / az asszonytól, aki a gerincben lakik*” (39.). Így válik a szembe került idegen anyag a kezdeti, kedves kis „háziállatból” a beszélő szubjektumot fenyegető horrorisztikus idegen lényé a *Szem* című versben: „*Valami belement a szemembe / és azóta ott lakik. [...] / Viszem magammal Pestre, / polgári családba. / Az anya nem szereti, / mert szerinte állat. / Szerintem is állat, / de attól még vigyáz rám, / hármat kívánhatok, / csak utána bánt majd.*” Mint látható, Nemes Z. Márió verseit olvasván szembe kell néznünk azzal a gondolattal, hogy nem lehet eldönteni, egy-egy testrészt, szervet, nedv megnevezése utal-e még egyáltalán a biológiai értelemben vett korpusz egészére. A fogalmak szétszóródnak, disszeminálódnak a versek nyelvi-szemantikai kontextusában, ezáltal újabb és újabb jelentésekre tesznek szert, s akárcsak a vissza-visszatérő tulajdonnevek (Judit, Regina), elvesztik bármiféle szubjektumhoz kötöttségüket. Erre a legkézenfekvőbb példának éppen a testi metaforákból eredő szólásfragmentumok felbukkanását említhetném: „*[a] gerincen még integetek / nekik, aztán lefelé, sohasem*” (25.); „*[l]yukat beszél a hasába*” (37.), „*kéz kezét most, bár nekem nincsen*” (34.).

Kérdés tehát, lehet-e egyáltalán referenciális bármilyen kijelentésünk, ami a testre vagy az én-re vonatkozik. Az itt körvonalazott problémához szorosan kapcsolódik

a testi metaforák kiterjesztése e világ ábrázolására, valamint az itt-ott megjelenő közegek, társadalmi terek megjelenítése.

A versben megszólalók nyelvhasználata

A biológiai felemelkedés tehát éppen visszafele sül el, az ember kifordult állat, aminek a következménye pedig nemcsak a testi konfliktus, hanem a melankólia és az örület.

a test belakható térként (...) vagy valamilyen interszubjektív struktúrába illeszkedve jelenik meg.

kus ontológiáját és/vagy érzelmi megismerését tematizálják.

A fentebb említett motívumok miatt is érdemes hangsúlyozni azokat a mozzanatok, amelyek során a test belakható térként („*Szeretnék egy szájban lakni, hogy mindig csend legyen.*” Roncs, 48.) vagy valamilyen interszubjektív struktúrába illeszkedve jelenik meg. A versek szereplői szétosztják a szerveiket (*Fog*) vagy közszemlére teszik (lásd a *Mell* című verset: „*A daganatom vagyok, hurcolom és nyalamom.*”, 15.), esetleg barátoknak vagy csajoknak vele (a *Kormány* című versben: „*Szeretnék egy kezet magamnak, mert tudnék vele mutogatni, de ha nem vagyok mohó, szeretnék még egy petefészkét is. Beültetném a kocsiba, és azt mondanám, hogy a csajom.*” (12.)). Ezek a részek a testet mindig valamilyen viszonyrendszerben (pl. én és a Másik) elgondolva jelenítik meg, ezért az értelmezés csak ezen struktúrák körvonalazásával végezhető el. Így válik a címadó bauxit kitermelése, az ismeretlen, idegen anyagok feltárása a kötet egészét átfogó metaforává, a test mélyére ásásának alakzatává, ez pedig a másik ember szájában való „kutatás” (*Vízpart, Daráló*) mozzanatában fejeződik ki a legérzékletesebben. A száj fontos szerephez jut egyébként más versekben is, hiszen egyszerre képes az anyag befogadására és kiáramoltatására (*Roncs, Sétapark, Közlekedő edények*), de a száj az a hely, ahol az „idegen” anyag békésen megülhet (*Zoli meg én*). Ebben a hermeneutikai folyamatban tehát a test nem az elutasítandó idegen Másik, sokkal inkább olyan entitás, amely egy befogadásra nyitott, értelmezői hozzáállást igényel.

A *Bauxit*ot nem érdemes azonban csak és kizárólag a testreprezentációkra redukálni. A továbbiakban ezért külön kiemelném a prózaverseket, melyek már az *Alkalmi magyarázatok...*-ban is megjelentek (lásd pl. a nagyszerű *A fétismajom* című szöveget), ám a *Bauxit* írásai tematikailag már határozottan a fantasztikum irányába mozdulnak el. Ezek a szövegek bár hangulatilag szervesen illeszkednek a többi közé, mégis egy új világot hoznak létre Nemes Z. költészetében, melyek egészen egyedi hangot ütnek meg a kortárs magyar irodalomban. Az egész kötetre jellemző egyébként a mesei fordulatok („*Térben és időben jól tájékozódik, / néha mégis megkérdezi, / hogy hol az én kis gazdám?*”), illetve a meséket imitáló narratívák (pl. *Kívánság, Sötét pont, Disznómese, Bauxit, Roncs*) megjelenése. Természetesen Nemes Z. Márió nem

A *Bauxit* prózaversei felébresztik a gyermekmesék mélyén szunnyadó mitológikus, kísérteties fantasztikumot.

lett Varró Dani. Meséi sokkal inkább a Grimm-fivérek (sajnálatos módon megnyirbált) horrorvilágát idézik. A *Bauxit* prózaversei felébresztik a gyermekmesék mélyén szunnyadó mitologikus, kísérteties fantasztikumot. Erre kiváló példa a *Kívánság* című szöveg, mely a legkonvencionálisabb mesei motívumokra (kívánságokat teljesítő tündér, három fivér, váratlan fordulat stb.) épít, melyek mindvégig fenntartják a horrorisztikus hangulatot: a tündér elutasítja a kívánságot („*Azt kívánom a tündértől, hogy szűnjön meg a zúgás, de erre csak nevet.*”), majd megeszi az elbeszélő fivéreit, mire az egész történet valamiféle családi beavatási szertartásban végződik a tündér apa előtti megfojtásával. Ebben a kontextusban természetesen a tündér megölésének gesztusa performatív érthető a hagyományos tündérmesék gyermeki világának textuális „lezárásaként” is. Úgy vélem, amennyiben folytatódik ez az út, az alkalmasint hiánypótló munka lenne, hiszen a fantasztikumnak ez a leginkább az angolszász és német irodalomban virágzó világa (lásd Angela Carter és E.T.A Hoffmann meséit) a kortárs magyar irodalomban szinte teljesen ismeretlen vagy csak elszórtan létezik. A groteszk fantasztikumnak ezt az ágát újabban leginkább Erdős Virág képviseli, Nemes Z. Mária erős képi és nyelvi világa viszont nagy lendületet adhat a műfajnak.

Érdekes még röviden kitérni a *Bauxit* nyelvezetére. Meglátásom szerint az előző kötethez képest jóval letisztultabb, kidolgozottabb nyelvezettel állunk szemben. A legtöbb esetben jóval megformáltabbak, gördülékenyebbek, kerekesebbek lettek a mondatok. Alighanem ennek a prózaversek felé való fordulásnak is nagy szerepe lehetett, hiszen ezek nyelve szorosan illeszkedik a tematikához. A versek imitálják a racionális nyelvi logika működését, ám sokkal inkább annak dekonstrukciójában érdekeltek. A sok alárendelő és mellérendelő mondat szerkezet, valamint a kapcsolatos, magyarázó, választó, ellentétes kötőszavak (*mert, de, pedig, hiszen* stb.) alkalmazásából látszólag felépül valamilyen logikus szerkezet, de a szintaktikai és szemantikai kapcsolatokban azonnal fel is számolódik, ezáltal kihívások elé állítva az értelmet kereső olvasást is. Az egymástól távoli dolgok összekapcsolása például éppen hogy nem a költői képek megértését segíti, hanem az olvasást, az olvasói aktivitást feltételezi, illetve kényszeríti ki. Ugyanakkor ennek a formának megvan sajnos a hátulütője is. Ha a verseket egyben olvassuk, akkor feltűnő, hogy gyakran (leginkább a második ciklusban) ugyanarra a szerkezetre, ugyanazokra a kötőszavakra (pl. *de, hiszen, mégis*) épülnek, így használatuk mondhatni sémává, automatikussá válik. Ez nem túl szerencsés. Megemlíteném még a cím és szöveg viszonyának bizonyos egyenetlenségeit. Gyakori megoldás ugyanis a cím csattanószerű visszatérése a vers végén (*Falra fest, Bordalány, Fej, Regina népe, Boldogságig lassul*).

Ez a megoldás már az első kötetben is sokszor szerepelt, ám egy idő után szintén kiszámíthatóvá teszi a struktúrát, s látszólag leegyszerűsíti a címadás lényegét. Ezeket az apró hibákat korrigálni kellene a későbbiekben, de ahogy a két kötet közti különbségből kiderül, Nemes Z. képes a megújulásra.

Befejezésül nehéz lenne bármiféle átfogó, pláne összefoglaló gondolatot körvonalazni a *Bauxitról*. Azt hiszem, akik eddig szerették, továbbra is kedvelni fogják ezt a fajta költészetet, akik pedig nem, azok alighanem továbbra sem fogják. (Utóbbiaknak esetleg érdemes azért a mesei prózaversekkel próbálkozniuk.) Nemes Z. verseihez kell egyfajta nyitottság és türelem, talán némi fanatizmus az olvasás és értelmezés szabadsága, öröme iránt. A *Bauxit* mindenesetre engem meggyőzött arról, hogy Nemes Z. Mária továbbra is az egyik legegységibb hangú lírikus a kortárs magyar irodalomban, akire a későbbiek során érdemes lesz odafigyelni.

H. Nagy Péter

ÚJRAHASZNOSÍTÁS

(Jeunet – Jameson)

A római uralom idején a Brit-szigeteken a helyi lakosság nagyon kedvelte s értékes árunak tartotta az üveget. Ezért óvakodott a pazarlástól, a régiből újat gyártott, vagyis a használtat újrahaznosította. Ez a jelenség tehát nem új keletű, ám a *recikláció* – természetesen felfrissített, s nem (csak) az üvegviszaváltásra vonatkozó – fogalma a közelmúltban igen széles karriert befutott kulturális metaforává vált. Fredric Jameson – végre teljes egészében magyar nyelven is olvasható – *A posztmodern, avagy a kései kapitalizmus kulturális logikája* című nagy hatású könyvében ugyan nem használja ezt a terminust, de amikor az „új formák improvizatív létrehozásáról” és a „régiek örömteli kannibalizmusáról” értekezik, valami hasonlóra hívja fel a figyelmet.¹ Másrészt adott egy embertípust, hiszen sokan gondolkodnak úgy valamely dologról, hogy „ez még jó lesz valamire, még nem tudom, mire, de valamire bizonyosan”. Innen nézve az újrahaznosításra való hajlam általános kategóriaként is megragadható. Ennek a jelenségsopornak a különféle aspektusai bravúrosan kapcsolódnak össze Jean-Pierre Jeunet legutóbbi, *Micmacs. (N)agyban megy a kavaráss* című filmjében. Több szinten is. Vegyük sorra röviden a részleteket.

A történet főhőse Bazil (Danny Boon), akit egy átlagos napon fejbe talál egy véletlenül elsült pisztolyból származó lövedék. Az orvosok fej vagy írás alapon úgy döntenek, hogy a töltényt inkább bent hagyják a helyén (Bazil agyában), mert rizikós az eltávolítása; bár az életveszély így is fennáll, hiszen a lövedék a későbbiekben bármikor elmozdulhat. („Ha kiviszem a golyót, szinte biztos, hogy zombi lesz, ha meg nem, egyszer váratlanul meghal. [...] Üsse kő, bent marad, hadd őrizze a reptéri biztonságiakat.”) Ebből mindjárt kétféle probléma is adódik. Bazil elveszti állását, az utcán találja magát (hajléktalan lesz), látszólag megindul a létrán lefelé. (Azért látszólag, mert mint látni fogjuk – a barkácsromantika elvárásainak megfelelően – nem tűnik el a sülllesztőben.) Másrészt a lövedék olykor megzavarja az agyműködését, ezért gyorsan el kell terelnie a gondolatait, hogy ne legyen rosszul (vagy éppen ez a kizökkenés maga a pisztolygolyó hatása). Mindkét probléma összeér aztán a reciklációval.

Egyfelől Bazil kapcsolatba kerül egy „lecsúszott” társasággal, amelynek tagjai egy óriási szemétdomb, egy roncsstelep (Tire-Larigot) belsejében élnek. Ezt a bunkert vagy lakást – ami Jamesonnal szólva, „felemeli és megsemmisíti a sok szemetet”² – elképesztő leleményességgel jeleníti meg a film. A díszlet igazán pazar: minden része talált tárgy vagy újrahaznosított holmi, ugyanakkor funkcionálisan illeszkedik a környezetbe. A csoport lényegében guberál, gyűjti a hulladékokat, szétválogatja a tárgyakat, de könyvelést vezet róluk, s folyamatosan reciklálja, javítja az anyagot (közben őrizi a „kócerájt”, a roncsstelepet). Mindenki végzi a maga munkáját, s ennek köszönhetően szinte mindenük megvan. Bazilt befogadja a csapat, a későbbiekben pedig segít neki megvalósítani nagyra

törő tervét: bosszút forral két fegyvergyártó vállalat ellen (az egyik az apját megölkő aknát, a másik a fejében lévő töltényt készítette).³

A Terv végrehajtása közben – amiben ki-ki önmaga képességeit használja, s ami persze egy összehegesztett cselekmény az akció- és bosszúfilmek dramaturgiai kliséiből – többször is hangsúlyozzák a szereplők a használt holmik jótékony tulajdonságait (nem százszázalékosak ezek már, de megbízhatók és általában működnek, azaz a célnak tökéletesen megfelelnek, s így – némi toldozgatás után – felveszik a versenyt az eredetikkel). No, meg aztán van abban valami ellenállhatatlan báj, amikor valaki fémből készült virágcsokrot kap ajándékba, és csípőfogóval kell lemetesznie a szarait.

Másfelől Bazil agya kissé furcsán viselkedik. Ha a főhősnek rohama van, belelátunk a fejébe, vagyis a film képileg megjeleníti a gondolatait. Látjuk például, hogy azon hezitál, a zebra fekete alapon fehér csíkos, vagy fehér alapon fekete csíkos állat-e.⁴ És ehhez hasonlók. A paratérben (Bazil agyában) olyan gondolatok futnak, melyek különös ismertetőjele, hogy nem a felhasználójuktól származik. Ez az átvett anyaghalmoz tehát olyan, mintha már valahol elhangzott vagy hallott kijelentésekből, kérdésekből, citátumokból, mémekből, faktoidokból, médiahulladékból stb. állna, s Bazil fejében ezek kombinálódnának. Bizonyos értelemben tehát ez is újrahaznosítás, vagyis a gondolkodást is az jellemzi, hogy használt anyagból építkezik. Ennek ellenére (vagy éppen ezért?) Bazil képes a logikus gondolkodásra is, melynek végig követhető példája maga A Terv, a fegyvergyártó cégek elleni furmányos merénylet. (Valójában ezen a kettősségen nyugszik a film koncepciója.)

³ Nem tartozik szorosan a filmhez, de a fegyvergyárak ellentmondásos kulturális szerepéről azért álljon itt egy utalás. Gondoljunk arra, hogy milyen tömegpusztításért volt felelős Gustav Krupp német iparmágnás fegyvergyára, s ugyanez a figura 1914-ben 3000 márkával támogatta az Einstein relativitáselméletét bizonyítani induló expedíciót. Vö. Amir D. ACZEL: *Isten egyetlenete*. Ford. ERDEŐS Zsuzsanna, Akkord Kiadó, Bp. 2004, 90.

⁴ Ehhez az amúgy eldönthető problémához – „a zebra fekete állat fehér csíkokkal” – egy remek tanulmány: Stephen Jay GOULD: *Hogyan lesz a zebra csík?* = Uő: *A panda büvelykujja*. Vál. SOMLYÓ Bálint, ford. BACSÓNÉ MÓDOS Magdolna, RÓZSAHEGYI István, Európa Könyvkiadó, Bp. 1990, 183–198.

¹ Vö. Fredric JAMESON: *A posztmodern, avagy a kései kapitalizmus kulturális logikája*. Ford. DUDIK Annamária Éva, Noran Libro Kiadó, Bp. 2010, 326.

² Uo. 114.

A paratérben (Bazil agyában) olyan gondolatok futnak, melyek különös ismertetőjele, hogy nem a felhasználójuktól származik.

Az eddigiekhez szorosan illeszkedik egy következő jelenség is, mely az egyik szereplő tevékenységében, pontosabban beszédében ragadható meg. A csapat színes bőrű tagja, a témánk szempontjából is beszédes nevet viselő Remington (Omar Sy), aki „néprajztudós volt Kongóban”, ugyanis egyfolytában idéz, szólásokat, közmondásokat stb. rak össze, méghozzá úgy, hogy a végeredmény bár ironikusan hat, mégis passzol az adott kommunikációs szituációhoz. (Ha nem idéz, akkor is ezt teszi, mert súgják neki, hogy mit mondjon.) Ezzel olyan verbális graffitit hoz létre, melynek funkciója ugyanarra megy vissza, mint a fentiek: a nyelv is egyfajta újrahasznosításon alapszik, kismillió esetben azt mondjuk, amit már elmondtak előttünk. A beszéd innen nézve már „meglévő” elemek kombinációjából áll, idézetjellege akkor is működésbe lép, ha nem akarjuk. (Részben hasonlít ez a Jameson által említett, *Kína* című Perelman-vershez, melynek mondatai a kínai negyedben talált fényképalbumhoz készített képaláírások, s ezért „referenseik más képek, más hiányzó szövegek”, azaz idézetek látható képek nélkül.)⁵ Remington nyelvhasználatát ezt persze azonnal tudatosítja: „Fehér embernek sasszeme van, vasból a gyomra, az orrát fennhordja, fő a feje, és felönt a garatra.” Vagy: „Ne tegyük az ekét a marha elé, azzal elkerüljük, hogy egyhelyben topogjunk.” Vagy: „Amint a két halálgyáros eltűnt, Bazil mint egy pávakakas, addig kérkedett tollaival, míg a nő nem keresett a káskán is csomót és leszállt a magas lóról. Nem kell atomfizikusnak lenni, hogy észre vedd, milyen bociszemekkel bámulnak egymásra. És világos, mint a nap, hogy ők ketten teljesen egy húron pendülnek.” A többi ugyancsak hab a tortán...

az idézetekből összetákoltszövegeket a legnehezebb megjegyezni

Itt érdemes egy picit lelassítani. Figyeljünk fel rá, hogy éppen az idézetekből összetákoltszövegeket a legnehezebb megjegyezni. Miért? Ez valószínűleg az idézet-alapú kultúra egyik fontos jellegzetességére világít rá.

Nem is az idézetek emlékeztetbe hívásáról van szó, hanem arról, hogy ha tudjuk is ezeket külön-külön, összefűzésük egyáltalán nem magától értetődő. A felhasználó rém könnyen az akürológia csapdájába eshet, azaz összekeverheti az egyes szólásokat, s akkor a dolog már kevésbé működik. A látszólagos szabadság tehát nagyon is egyfajta kötöttség formáját ölti, vagyis a mixelés korántsem lehet pusztán önkény eredménye. Ez a nyelvnek egy következő aspektusára utal: az elemek vagy mozaikok olyan illeszkedési szabályoknak engedelmessé válnak, melyek nem változathatók tetszés szerint, még rájuk találni sem könnyű. A nyelv ilyen értelemben korlátozza is a beszélő műveleteit. Innen nézve jóval nehezebb meghatározott idézetekben beszélni, mint szabadon előállítani egy, a citátumnak megfelelő, azzal egyenértékű kijelentést. Ez ugyanakkor nem zárja ki, hogy nyelvi hulladékokból végtelen tágasságú szövegek közösi mezők, citációs hálózatok jöjjenek létre.

Jeunet azonban itt nem áll meg. A *Micmacs* ugyanis számos utalást rejt magában, melyek régebbi Jeunet-filmeket hoznak játékba (pl. a Marc Caro-val közösen készített *Delicatessen* vagy – nem túl meglepő – az *Amélie csodálatos életét*), s ebből a szempontból a produkció az életmű

reciklálásaként is felfogható.⁶ Emellett már az első jelenetek alatt nyilvánvaló, hogy a *Micmacs* a filmtörténetből is

újrahasznosít darabokat, eljárásokat, megoldásokat, hiszen Bazil – még a baleset előtt – a videotékában fejből idézi Humphrey Bogartot, majd a főcím a film noir stílusában pereg le. Miközben a történet egy letűnt kor komédiáinak állít maradó emlékművet (ezermester bábkészítő, guminő, ágyútöltelék, pantomim stb.), a burleszkszerűségről nem is szólva. De említést érdemel a film zenéje is (Raphael Beau munkája), melynek egyes részei olyanok, mintha használt szerszámokkal és nem klasszikus hangszerekkel készültek volna (vonósok és elektronikus gépek az egyik oldalon, de mechanikus szerkezetek, írógép, műanyag tárgyak, fémedények, üvegcsörömpölés stb. a másikon). Továbbá, rokonítható mindezzel az egyik fegyvergyáros gyűjteménye is, mely – egy következő értelemben vett – reciklált cuccokból áll (Tino Rossi csigolyája, Winston Churchill levágott körmei, Marilyn Monroe zápfoga, XVI. Lajos szíve, Matisse ujjja stb.). És igen nagy a valószínűsége annak, hogy ez a sor még hosszan folytatható. (Olyan vizuális komplexitás ez, amelyben sokfelé kalandozhat a tekintet, s amire – Jameson kifejezésével élve – „még a kollázs szó is csupán erőltetn elnevezés”).⁷

Végeredményben azonban elmondható, hogy akár felfedezünk az újrahasznosítás említett öt-hat szintje mellett egy hetediket vagy tizediket, akár nem, a *Micmacs* egy rendkívül jól működő, nagyon szórakoztató – majd' elfelejtettem – rozsdaszínű szerzői film. A recikláció és a mismás(olás) korában (pláne) megkerülhetetlen alkotás. Ahogy a szlogen is mondja: az újrahasznosítással mindenki jól jár...

az újrahasznosítással mindenki jól jár

⁵ Fredric JAMESON: *I. m.*, 51. Vö. továbbá: „Képek hiányában (...) ezek a »képaláírások« maguk is talált tárgyakként viselkednek.” HEGEDŰS Orsolya: *Made in China*. Szörs Kő, 2009/1. 70. (A szóban forgó kollázsverset egyébként a hivatkozott Jameson-könyv tette széles körben [el]ismertté.)

⁶ A filmkritikában máris elterjedt egy közhely, amely szerint a *Micmacs* az *Amélie* „férfi” párja.

⁷ Fredric JAMESON: *I. m.* 52.

Vass Norbert

Mitoszok és szöbeszéd a játékvilágról

Beregi Tamás: *Pixelhősök – A számítógépes játékok első ötven éve*
Vince Kiadó, 2010.

Monitorra vetülő, pöttyökből álló kalandorok, járművek, mindennapi hősök és legendás harcosok mint teremtmények. Tréfás kedvű kamaszkylykók, pacifisták és álmodozók, filoszok és építészek, mérnökök, tanárok és éles szemű pszichológusok mint teremtők. Legendák és pletykák az Arany Joysticktól a digitális emancipációig. Ezt kínálja Beregi Tamás enciklopédikus alaposággal és pár dühítő hibával megírt hiánypótló kötet.

A cím telitalálat. Beregi ugyanis, amikor pixelhősökről beszél, egyaránt gondol a számítógépes játékok készítőire és az általuk kreált fantasztikus, realiztikus világok kidolgozatlan, a játékos képzelete által kiegészített lakóira is. Ifjúkora monitorjának benépesítőit és azok teremtőit veszi hát sorra az élvezetes, laza, olvasmányos stílusban megírt, alapos, hiánypótló opusz, melynek lapjait keserű pixel-nosztalgia és halk poligon-szkepticizmus járja át. A szerző már a műve elején vall saját egykori játék-függőségéről, majd végtelen, világon átívelő, szivárványszín és éjsötét labirintuson át, afféle cyber-Vergiliusként kalauzol minket a kalandok, szimulációk, stratégiák és logikai játékok mesterséges poklain és mennyországain. Aztán keserűen vesz búcsút a végig figyelmes olvasótól. Attól tart, a kilencvenes évek közepének ugrásszerű technológiai fejlődése nyomán végleg kiveszik a játékkészítés csináld-magad, muszáj-kreatív barkácsromantikája.

A jelen sorokat jegyző olvasó sosem volt fanatikus játékos. Mégis számtalan gyerekkori emlék köti a televízió képernyőjén, majd a monitoron futó kalandokhoz, kalandorokhoz. Sosem feleli a Commodore 64 magnójának sűrűsírását (bezzeg a floppysok), a joystickkal való kanyarba dőlést, a konzol irányítójával való nyújtózkodást egy-egy magasabb platformra történő ugrás alkalmával, vagy a második Mortal Kombat megjelenését követő lázas izgalmat, a speciális mozgások magolására fordított időt, vagy a hosszabban elnyúló FIFÁzások utáni zöld színű álmokat. A kilencvenes években ugyanis a számítógéppel nem rendelkezők is lázasan bújták az aktuális 576 kByte számokat, valahogy része volt a kultúrának, az ifjúságnak a játékokról szóló diskurzus.

Az ötvenes-hatvanas években, a videojátékok hőskorában a számítógép a hidegháborús rakétairányítók, illetve a hollywoodi sci-fik kelléktárát idézte. Az épületnyi, szobányi monstrumok elé fehér köpenyes, bajszos, műanyag keretes szemüveget viselő professzorok steril világát képzeljük. Ám ezek a katódugár-szelidítők is ejtöztek néhány napján. És ha már úgyis olyan meghitt viszonyba kerültek az általuk bütykölt gépekkel, hát egyszer csak elkezdtek játékprogram-algoritmusokat írni rájuk. Ejtözésképpen. 1962-ben a Massachusettsi Technológiai Intézetben, a híres MIT-ben készítették el a kor

politikailag gerjesztett újrászára és legújabb tudományos eredményeire is reagáló Spacewar!-t. Tíz év múlva már Intergalaktikus Spacewar!-olimpiát hirdettek az Internet ősen, az ARPANET hálózaton, az

A kéthasábos tartalomjegyzék tizenegy oldalon keresztül sorolja a könyvben bemutatott játékokat.

IBM pedig szigorúan megtiltotta dolgozóinak, hogy munkaidejükben a világűr pöttöm űrhajóival hadakozzanak. A számítógépek méretének csökkenése fordított arányban állt az elkészülő játékok számával. Az elkészült játékok pedig folyamatos párbeszédben álltak a valóságos világ eseményeivel és a kortárs művészetekkel.

Armstrong és Aldrin Holdra szállása után alig pár hónappal elkészült az első Holdlandoló szimulátor. A brit bányászstrájkok idején az egekbe szöktek a bányász-szubzsáner eladások, Schwarzenegger *Predátor*ából, Stallone *Rambó*jából és Chuck Norris *Delta Kommandó*jából is pixelhős született. Játékra írták Tolkien fantasztikus, Douglas Adams mókásan szurreális világát, George Lucas cégének a nyolcvanas évek elejétől létezik játékfejlesztő részlege. Pac-Man pedig, ez a falánk, sárga paca a mai napig az egész fogyasztói társadalom szimbólumát és bírálatát adja.

A videojáték a nyolcvanas évekre a popkultúra részévé vált. A játéktérmekekből kiszorultak a flipperek és félkarú rablók, a hazavihető konzoloknak hála, komplett pályák étek bele a televíziók képcsővébe, a Commodore zeneszerzők szupersztárok lettek, és gombamód szaporodtak a játékok ismertetésére szakosodott magazinok is. A játékkultúra a marketinget is forradalmasította. A kalandjátékokat készítő Infocom csapat több zseniális ötletéről is beszámol a könyv. Megtudjuk többek között, hogy Sherlock Holmes-os detektívjátékuk dobozába korabeli turistatérképet, egy londoni napilap faksimilijét, illetve a nyomozó Baker Street-i lakásához egy kulcsot is rejtettek. Beregi szemléletesen mutatja be azt a folyamatot, amely a virtuális világok megszületésének hatására zajlott le az ábrázolásban. Az új, még fejletlen vizuális közegbe került, viszont addig soha nem tapasztalt interaktív élményt ígérő műfaj grafikai alapvonalaiban, kényszerű skiccszerűségében is megragadja a játékos fantáziáját, éppen az irányíthatóság, az önálló történetgenerálás, a hőssé válás ígérete által. És ez az alapja annak, hogy a játékos fantáziája felturbózza a kezdetleges vizuális közegét, és hagyományosabb ábrázolási módokból származó

mankói (plakátok, inzertek) segítségével felépíti, kiszéni a befolyásolható pályakavilágot.

Beregi – részint biológiai nosztalgától, részint őszinte rajongástól meghatottan – legnagyobb részletességgel az 1980–1993 közötti korszakról, a játékok aranykoráról ír, mely érárt szerinte a stílusgazdagság és kísérletező kedv hatotta át. A szerző műfajról műfajra, évről évre tekint át a játékokat. Minden alfejezetet rövid, frappáns összefoglaló vezet be az aktuális zsáner legfontosabb jellemzőivel, majd szisztematikusan épülnek a játék-családfák és műfaji fejlődéstörténetek. A kötet gazdagságának érzékeltetéséhez talán elég annyi, ha elárulom: a kéthasábos tartalomjegyzék tizenegy oldalon keresztül sorolja a könyvben bemutatott játékokat.

„Szinte életre keltek előttem a XV. kerületi Csokonai Művelődési Ház csereberélésektől hangos terei.”

A mives, albumszerű kiadvány tipográfiai koncepciója viszont nem teljesen világos számomra. Ötletesen, és úgy vélem szándékosan idézi egyrészt számítógépes játékokkal foglalkozó magazinok szertelen színességét, ám éppen ettől válik zavaróan konfúzzá, afféle félezer oldalas Gamestarrá. Ez a forma és grafika mindenesetre helyenként igen küzdelmessé teszi a befogadást. Olykor jól illusztrálnak, üdítően hatnak, máskor éppen elkedvetlenítenek a jobbára kisméretű, rossz minőségű képek. A könyvnek vannak teljesen fehér háttérű lapjai, másutt egy játék intrójából, plakátjából felnagyított, ezért – no igen – pixeles háttérkép zavar. A képek alatt néha vicces, néha komoly kísérszöveg olvasható, néha meg semmilyen. Nemcsak az elrendezésük, hanem a kommentálásuk is koncepciótlan. A főszövegtől elkülönítve szócikkszerű, színes keretekben találjuk azokat az alapinformációkat, amelyekre a főszöveg is hivatkozik. Fejlesztők, cégek történetét olvashatjuk itt, néhány technológiai- és gamer-szlang magyarázattal, egy-egy érdekes történettel, legendával, mítosszal fűszerezve. Olykor meglehetősen csúnya – feltehetően helykitöltő – fekete sávval zárulnak ezek a kiemelt részek. A szövegben számtalan dühítő elütés és helyesírási hiba is maradt, melyeket ildomos lett volna javítani – kivált egy ilyen monstre kiadvány esetében. Megértem, hogy ebben a műfajban helye és bája van az esetlegességnek, ám mindez megtalálható a számtalan tematikus blogon, online fórumon. A szubkultúrán kívülről jött olvasó viszont nem erre számít és vágyik, ráadásul ezek könnyűszerrel kiküszöbölhető hibák. Véleményem szerint hasonlóan megengedhetetlen a kötetbe biggyesztett, viszonylag érdekes interjút a kérdező és a válaszoló ittasságának indokával félbehagyni.

A könyv legérdekesebb része nekem a hazai játéktörténelmet feldolgozó fejezet volt, amelyről a még szorosabb kötettség miatt sajátos, keserédesen nosztalgikus körképet ad a szerző. Szinte életre keltek előttem a XV. kerületi Csokonai Művelődési Ház csereberélésektől hangos terei. Megelevenedtek a programozás, újságírás, (szub)kultúraszervezés meghatározó alakjai, a békeharcot jellemzően pacifista játékokkal szolgáló magyar fejlesztők éjszakába nyúló, albriletékben zajló agyviharzásai. Szívesen olvastam volna további interjúkat, ismeretem volna meg életutakat ebből a közezből.

Aztán elérkezett a kilencvenes évek közepe, amikor a *Wolfenstein*, a *Duke Nukem*, és a *Doom* szitává lőtte a sercegő magnós C64-kultúrát. A játésoknak is kihullott ekkor a tejfoguk, az aranykor technológiai fészületlensége és kreatív maximalizmusa a megahertzekkel és gigabájtokkal folytatott vágatában múlt ki. Hogy mit tartogat a jövő, afelől még csak sejtéseink lehetnek. Mindenesetre az eddigi egész jó móka volt, nemde? Jó mókát, hasznos időtöltést és virtuális múltba veszést kínál Beregi Tamás könyve is (nemkülönben a hozzá mellékelte, számtalan játékot tartalmazó DVD). Olvasása javallott minden egykori és jelenleg is aktív játésoznak, de annak is, akit kicsit is érdekel a számítógép világa, vagy akár a művészetek egymásra hatása. A második kiadásból remélhetőleg a hemzsegő hibákat is kilövik a szerkesztők.

Keresse a könyvesboltokban!

H. Nagy Péter

PARALEL VILÁGOK

Tőzsér Árpád nemrégiben azt nyilatkozta egy interjúban, hogy a szubjektum Matroszka-babához hasonlítható, egymásban elhelyezkedő fikciók sorozata. Nagy erejű kép, akár fontos kulturális metafora is lehetne, viszont nem egykönnyen igazolható. Az alábbi rövid gondolatmenetben kiterjesztem ezt a hasonlatot, s magára az univerzumra alkalmazom, ily módon létrejöhet a szubjektumon kívüli világ tőzséri interpretációja is.

Multiverzumban vagyunk. A szó többféle értelmében.

Egyrészt az utóbbi évek kozmológiai szakirodalmában rendre felmerül, hogy a világegyetem, melyben élünk, nem zárja ki más világegyetemek létezését. Neves csillagászok vetették fel, hogy a természetnek nem egyetlen receptje van az univerzum kialakulására; illetve, hogy az alapvető törvények a világegyetemek különböző változatait teszik lehetővé. Ezek szerint olyan multiverzumban élünk, mely valójában párhuzamos világok sokaságából állhat. Előszeretettel alkalmazzák ezt a modellt science fiction- és fantasy-írók.

Másrészt földi tapasztalataink bizonyítják, hogy világunk abban az értelemben is multiverzum, hogy bolygónk lakossága eltérő történelmi és természeti adottságok közt él. Bár ez a fizikai törvényt nem érinti, a történészek, a szociológusok és az antropológusok szerint a Föld különböző zónákra osztható, melyekben nem azonosak az egyes közösségekre jellemző tudati tényezők. Egész más a világról alkotott képe annak, aki sohasem hagyta el közvetlen környezetét, halászik és vadászik, mint annak, aki úgynevezett jóléti társadalomban él, Coca Colát iszik, az interneten szörföl és mobiltelefont használ. A különböző korszaktudatok egymásmellettsége szintén egyfajta multiverzumot eredményez.

Harmadrészt világunkat olyanként is érzékeljük, melyben parateretek kereszteződnek. Paratérnek minősíthető például az álom, a pszichológiai mező, a virtuális tér, a szimuláció, és mindaz, ami az egyén számára látszólag felfüggeszti a fizikai világ törvényszerűségeit. Korántsem véletlen, hogy ezeket a paratereket rendkívül kedveli a művészet, hiszen segítségükkel képes megragadni az ember fantáziaműködését, illetve képes lebontani a valóságról alkotott felfogásunk monolitikusságát. Innen nézve világunk olyan multiverzum, melyben többféle tér létezik egymás mellett, s ezek olykor kibogozhatatlanul összekeverednek.

Mármint a fizikai, a tudati és a fikciós világok éppen abban térnek el, hogy milyen multiverzumot modelálnak. Ezt a három szintet hajlamosak vagyunk egybemosni, s azt állítani, hogy

törvényeik felcserélhetők. Pedig a multiverzumok törvényszerűségei – a különböző mérettartományoknak és igazolhatóságuk eltérő fokának köszönhetően – nem vihetők át identikusan egyik szintről a másikra. Vagyis ezek a világmodellek inkább egymásba ékelődnek, a világegyetemtől ily módon valóban eljuthatunk a szubjektum fikciójáig, a fizikai tényezőktől pedig a szimulációs jelenségekig. Hát így vagyunk mi Matroszka-babák egy Matroszka-babához hasonló multiverzumban.

A PRAE.HU könyvei

Udvariartian szerelém – A középkori udvariartian szerelém antológiája (PRAE.HU) 2006
A modern brazil elbeszélés – ANTOLOGIA do moderno conto brasileiro (PRAE.HU) 2007
Európai nyelvművelés (szerk.: Balázs Géza és Dede Éva) (PRAE.HU – Inter) 2008
Európai helyesírások (szerk.: Balázs Géza és Dede Éva) (PRAE.HU – Inter) 2009
A magyar reneszánsz stílus (szerk.: Balázs Géza) (Inter – Magyar Szemiotikai Társaság – PRAE.HU) 2009
Bizarrré játékok. Fiatal irodalomtörténészek fiatal írókról-költőkről (JAK – PRAE.HU) 2010
A pillangók nyelve. 20. századi galego próza (antológia). (PRAE.HU) 2010.
Add ide a drámáid! – Hat fiatal szerző drámái (JAK - PRAE.HU) 2011
Th. Arbau: Orchestrographia (ford.: Jeney Zoltán) (ARBEAU Art Kft. – PRAE.HU) 2009
Árvai Ferenc Ödön: Mint vitorlás a tavon (PRAE.HU) 2008
Jorgosz Baia – Demeter Ádám: Angyali üdvözet (PRAE.HU) 2007
Bajtai András: Bettiember (JAK – PRAE.HU) 2009
Balázs Géza – Takács Szilvia: Bevezetés az antropológiai nyelvészetbe (Paiz-Westermann – PRAE.HU – Inter) 2009
Balázs Géza: Sms-nyelv és -folklor (Inter - PRAE.HU) 2011
Barok Eszter – Illés Emese: Csak a madarak (PRAE.HU) 2008
Benda Balázs: Kalandos történet (Podmaniczky Művészeti Alapítvány – PRAE.HU) 2011
Aaron Blumm: Biciklizéseink Török Zolival (JAK – Symposion – PRAE.HU) 2011
Alexis Bramhook: Harc Atlantiszérről (PRAE.HU) 2008
Cristovam Buarque: Földalatti istenek (PRAE.HU – Palimpszeszt) 2008

Csobánka Zsuzsa: Belém az újít (JAK – PRAE.HU) 2011
Deres Kornélia: Szórapa (JAK - PRAE.HU) 2011
Luis de Camões 77 szonettje (PRAE.HU – Íbész) 2007
F. Caroso: Nobilitá de dame (ford.: Havasi Artila) (ARBEAU Art Kft. – PRAE.HU) 2009
Deák Botond: Egyszeri tél (JAK – PRAE.HU) 2010
Farkas Tibor: Pártrombil (PRAE.HU – JAK) 2008
Friss dió – A Műhely Kör antológiája (JAK - PRAE.HU) 2011
Ayhan Gökhan: Fotelapa (JAK – PRAE.HU) 2010
Emma Ovary: Hatszor gyorsabban öl (PRAE.HU – Palimpszeszt) 2008
k. kabai lóránt: klór (JAK – PRAE.HU) 2010
Kele Fodor Ákos: Textolátria (JAK – PRAE.HU) 2010
Keresztesi József: A Karácsondi úr (JAK – PRAE.HU) 2009
Lázár Bence András: Rendszeres bonctan (Palimpszeszt – PRAE.HU) 2011
L. Varga Péter: A metamorfózis retorikái (JAK – PRAE.HU) 2009
Marmo János: A semmi esélye (Palimpszeszt – PRAE.HU) 2010
Milián Orsolya: Képes beszéd (JAK – PRAE.HU) 2009
Ariane Mnouchkine: A jelen művészete (KrétaKör – PRAE.HU) 2010
Mohai V. Lajos: A múlt koloritja (PRAE.HU) 2011
Mohai V. Lajos: Az emlékezés melankóliája (PRAE.HU) 2009
Mohai V. Lajos: Centrum és periféria (PRAE.HU) 2008
Mohai V. Lajos: Egy szín tónusai (PRAE.HU) 2009
Mohai V. Lajos: Kilazult kő (PRAE.HU) 2007
Nemes Z. Mária: Bauxit (Palimpszeszt – PRAE.HU) 2010
Pál Dániel Levente: Ügyvezető költő a 21. században (Palimpszeszt – PRAE.HU) 2010
Fernando Pessoa/Alvaro de Campos: Versek (PRAE.HU – Íbész) 2007
Pollágh Péter: A Cigaretás (Palimpszeszt – PRAE.HU) 2010
Pollágh Péter: Vörösroka (Palimpszeszt – PRAE.HU) 2009
Sirokai Mátys: Pohárutca (PRAE.HU – JAK) 2008
Szabó Marcell: A szorítás alakja (JAK – PRAE.HU) 2011

Eddigi számaink

1999. 1-2. sci-fi
2000. 1-2. (poszt)apokalipszis
2000. 3-4. Peter Greenaway
2001. 1-2. cyberpunk
2001. 3-4. számítógép
2002. 1-2. média
2003. 1. fantasy
2003. 2. varázslat
2003. 3. édes anyanyelvünk Weöres Sándor
2003. 4. pszichoaktív nyelvszerek
2004. 1. horror
2004. 2. Bret Easton Ellis
2004. 3. devla

2004. 4. Amerika
2005. 1. magyar sci-fi
2005. 2. tetszetek volna forradalmat csinálni
2005. 3. pop history
2005. 4. obszcén középkor
2006. 1. Hajas Tibor
2006. 2. GameZone
2006. 3. Pop-szöveg
2006. 4. Bada Dada
2007. 1. Hif-e ifent?
2007. 2. biológiai sci-fi
2007. 3. őszi zavargások 2006
2007. 4. Vámpirizmus
2008. 1. Kocsmák

2008. 2. Mémek
2008. 3. Kortárs magyar költészet
2008. 4. Szentkuthy
2009. 1. Patrioska
2009. 2. Generation X
2009. 3. Japán
2009. 4. Japán médiumok
2010. 1. Pynchon
2010. 2. Kosztolányi
2010. 3. Észország
2010. 4. e
2011. 1. Dark Fantasy

Præ irodalmi folyóirat

Megjelenik évente négyszer

<http://www.prae.hu>

Alapító-főszerkesztő: Balogh Endre (endre@prae.hu)

Főszerkesztő-helyettes: Pál Dániel Levente (paldaniel@gmail.com)

Szerkesztők: Barta András (fapuska@prae.hu)

H. Nagy Péter (h.nagyp@gmail.com)

L. Varga Péter (kultikus@gmail.com)

Pollágh Péter (pproka@freemail.hu)

Sopotnik Zoltán (sopotnikzoltan@gmail.com)

E szám vendégszerkesztője: Juhász Anna

A szerkesztőség levélcíme:

1024 Budapest, Fillér u. 11/b, mfszt/2.

Telefon: (20) 310 25 40

Hirdetésfelvétel: 31 562 31 vagy (20) 310 25 40

Kiadja a Palimpszeszt Kulturális Alapítvány

Felelős kiadó: a kuratórium elnöke

Levélcím: 1088 Budapest, Múzeum krt. 4/c

Borító-design: WhoIsNot

Jelen szám borítója Tinou Bao Creative Commons 2.0 (by)

licenz alatt közzétett fotójának felhasználásával készült.

Fotó: Árvai András, Bach Máté, Börcsök Mihály, Szócs Petra

Layout és nyomdai előkészítés: Székelyhidi Zsolt (szekelyhidi@prae.hu)

Nyomdai munkálato: Konturs Nyomdaipari Kft.

Web: PRAE.HU Kft.

Korábbi szerkesztőink: Máté Adél, Ruttkay Veron (vers és próza);

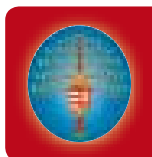
Vaskó Péter (középkor-reneszánsz-kora újkor); Kő Boldizsár (kép);

Köves Gergely, Vécsei Márton, Molnár Zsolt (borító); Fodor János (web)

ISSN 1585-5112

A beküldött kéziratokat nem őrizzük meg és nem küldjük vissza.

E szám a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jött létre

Nemzeti
Kulturális
Alap